ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΤΟΣ ΛΣΤ΄. — 1961 — ΤΕΥΧΟΣ Γ΄.
ΙΟΥΛΙΟΥ — ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1961

ΑΠΟ Ο,ΤΙ ΑΚΟΥΕΙ ΤΙΣ Ή ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΕΙΣ ΤΟ ΤΑΙΖΕ

ΚΑΤΑΤΡΥΧΕΤΑΙ ἡ ἀνθρωπότης κάτω ἀπὸ τὸν ὑλισμόν της, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ κάτω ἀπὸ τὴν διαίρεσίν της. Καὶ μὲ τὴν διαίρεσίν της πῶς θὰ γίνῃ πιστευτὸν τὸ κήρυγμά της, τελεσφόρον τὸ μήνυμά της εἰς τὸν κόσμον ; Ἡ ἑνότης τῶν Χριστιανῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἱστορικὴν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἓν μὲ τὸν Θεὸν καὶ ὅτι ἀπεστάλη παρ' αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν, διὰ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. «ἵνα ὦσιν ἕν, Πάτερ, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σὺ μὲ ἀπέστειλας».

Εὑρισκόμεθα εὐτυχῶς εἰς μίαν ἐποχὴν ὅπου ἐπάνω εἰς τὸ θέμα τοῦτο ἤρχισεν ἕνας συστηματικὸς διάλογος μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀγγλικανοί, Προτεστάνται καὶ Ὀρθόδοξοι ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου εὑρίσκονται εἰς ἐπαφὴν καὶ εἰς συνεργασίαν. Καθολικοὶ Ἐπίσκοποι καὶ Πάστορες συνομιλοῦν. Καθολικοὶ καὶ Ὀρθόδοξοι διαλέγονται. Ἡ ἀτμόσφαιρα θερμαίνεται, ἡ ζύμη ἀνεβαίνει. Ποιὸς ξεύρει τί ἐπιφυλάσσει ὁ Θεός ; Ποιὸς ξεύρει τοὺς δρόμους τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ;

Ὁ Prieur τοῦ Taisé — τὸν ὁποῖον ἔχομεν ὑπ' ὄψιν εἰς τὸ παρὸν Σημείωμά μας — τὴν γνώμην του διὰ τὴν ἐπιδιωκομένην ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἕνωσιν, τὴν διατυπώνει ὡς ἑξῆς : Μπορεῖ σήμερα νὰ εἴμεθα διεσκορπισμένοι, καὶ αὔριον νὰ ἑνωθῶμεν. Νὰ γίνῃ μία νέα Πεντηκοστή. Καὶ οἱ Μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν σταύρωσιν ἐκλονίσθησαν, διεσπάρησαν, ἐχωρίσθησαν, καὶ ὁ καθένας ἐγύρισεν εἰς τὰ ἴδια. Ἀλλ' ἦλθεν ἡ Πεντηκοστή, καὶ ὅλοι εὑρέθησαν ἡνωμένοι, καὶ ὅλοι πῆραν τὸν δρόμον νὰ κηρύξουν τὸν Χριστόν, νὰ Τὸν ὁμολογήσουν μὲ τὸν θάνατόν των, ν' ἀλλάξουν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, νὰ μεταμορφώσουν τὴν ἀνθρωπότητα.

Εἰς τὸ Taisé, εἰς μίαν περιοχὴν τῆς Γαλλίας, ὅπου ἄλλοτε ἦσαν ἀμπελῶνες, εἰς διαμερίσματα ὅπου ὑπῆρχον πατητήρια, ληνοί, ὅπου συνεθλίβοντο σταφύλια, διὰ νὰ μεταβληθοῦν εἰς οἶνον, συνθλίβονται σήμερον, κατὰ τὸν προσφυᾶ παραλληλισμὸν κάποιου, τόσοι ἄνθρωποι, νέοι, ὡραῖοι, ὡσὰν ἄγγελοι, μορφωμένοι, ἀπὸ διάφορες Χῶρες τῆς Εὐρώπης, ὡσὰν μέσα εἰς πατητήρια, διὰ νὰ γίνουν ἀπόστολοι τῆς ἑνότητος.

Ὁ κόσμος πρέπει νὰ δῇ ὅτι οἱ Χριστιανοὶ εἶναι ἱκανοὶ νὰ κατανοήσουν ἀλλήλους καὶ νὰ ἀγαπήσουν ἀλλήλους. Πρέπει νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὸν τρόπον τῆς ἰδικῆς των σκέψεως, τῆς ἰδικῆς των προσευχῆς. Πρέπει νὰ μάθωμεν διατί ὁ ἄλλος σκέπτεται καὶ προσεύχεται διαφορετικὰ ἀπὸ ἡμᾶς.

Ὁ Roger Schutz ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ κάμῃ κἄτι, ὥστε νὰ δείξῃ εἰς τοὺς Καθολικοὺς τὴν μεγάλην ἀγάπην του διὰ τὴν Χριστιανικὴν ἑνότητα, διὰ τὸ μυστικὸν Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἐσκέφθη νὰ στραφῇ ὀπίσω καὶ νὰ ρίψῃ ρίζες πέραν τῆς Μεταρρυθμίσεως, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς πηγὲς χριστιανικές. Νὰ ἐπανασυνδέσῃ τὸν πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν διακοπέντα ὑπὸ τῆς Ἱστορίας ἐκκλησιαστικὸν διάλογον, ἱδρύοντας μοναστικὴν Κοινότητα μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῶν Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀνανεώνοντας εἰς αὐτὴν τὴν ἀξίαν τῆς ἀγαμίας, ἡ ὁποία εἶναι αὐθεντικὸν σημεῖον τῆς βασιλείας, ἡ ὁποία ἔρχεται, τὴν ἀξίαν τῆς κοινοκτημοσύνης, (τόσον τῶν ὑλικῶν ὅσον καὶ τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν), τὴν ἀξίαν τῆς ὑπακοῆς. Εἶναι αἰθέριος, ὅταν ὁμιλῶντας, ἀναπτύσσῃ τὰς σκέψεις του ὁ Rogert Schutz.

Ἔρχονται πολλοὶ Διαμαρτυρόμενοι εἰς τὸ Taisé νὰ κάμουν retraite. Καὶ ὅλο νέα κτίζονται πρὸς τοῦτο κτίρια. Ἔρχοται ἀπὸ διαφόρους χώρας καὶ ἠπείρους. Ἄλλοι ἔρχονται ἁπλούστατα διὰ νὰ «ἴδουν». Ἄλλοι, διὰ νὰ συναντηθοῦν. Καὶ αἱ συναντήσεις γίνονται εἰς ἕνα κέντρον εἰς τὸ χωρίον Cormatin, τὸ ὁποῖον ἀπέχει τέσσαρα χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Taisé, διὰ νὰ περιφρουρῆται ἡ ἀναγκαία διὰ τοὺς μοναχοὺς σιωπή. Ἔρχονται σπουδασταί, θεολόγοι, ἐνοριακοί. Ἔρχονται Καθολικοί, Ἀγγλικανοί. Εἰς τὸ Cormatin ὑπάρχει συμβουλευτικὸν συμβούλιον ἀπὸ προσωπικότητες προερχόμενες ἀπὸ διαφόρους χώρας.

Τὸ Taisé οὕτως ἀπέβη τὸ μὲν τόπος προσευχῆς, μελέτης καὶ θεολογικῆς σκέψεως, τὸ δὲ τόπος διόδου καὶ ἐπαφῆς καὶ συναντήσεων διαχριστιανικῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι τόσον ὠφέλιμοι. Εἶναι πολύτιμον ἤδη αὐτὸ τὸ ὁποῖον γίνεται. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς περυσινῆς κατὰ Σεπτέμβριον συναντήσεως καὶ συνομιλίας Καθολικῶν Ἐπισκόπων καὶ Παστόρων τῆς Προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας, ὁ Roger Schutz, μὲ πολλὴν ταπεινοφροσύνην ἐ-

γραψε τὰ ἑξῆς : «Ἕνας τοιοῦτος διάλογος κατέστη δυνατός, διότι προηγήθησαν ἤδη ἀπὸ μακρῶν χρόνων πλεῖσται συναντήσεις, ἱερέων, παστόρων, ἐκκλησιαστικῶν καὶ λαϊκῶν, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ κοινοῦ ἀνεζήτησαν ὁδὸν πρὸς τὴν ἑνότητα. Δὲν ἠρχίσαμεν ἀπὸ τὸ μηδὲν ἡμεῖς, τοῦτο εἶναι προφανές. Οὔτε διὰ μίαν στιγμὴν μποροῦμεν νὰ λησμονήσωμεν ὅτι νέφος μαρτύρων προσηυχήθη καὶ εἰργάσθη διὰ τὴν ἑνότητα. Εἶναι ἄγνωστοι οἱ περισσότεροι, κρυμμένοι εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Θεοῦ μαζὺ μὲ τὸν Χριστόν. Κανένας δὲν θὰ γνωρίσῃ ποτὲ τὰ ὀνόματά των. Μερικοὶ εἶναι γνωστοί, εἴτε ἔχουν ἤδη ἀποδημήσῃ εἰς τὸν Κύριον, εἴτε μοχθοῦν ἀκόμη καὶ ἐργάζονται.

Ἡ μεγάλη μας ἐπιθυμία εἶναι νὰ ὁμολογῶμεν τὴν ἀλήθειαν ταύτην, νὰ ἀναφέρωμεν τοὺς ὁρατοὺς καὶ ἀοράτους τούτους μάρτυρας, τὴν πληθὺν αὐτῶν. Ἔχομεν τὴν βεβαιότητα, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε, ὅτι ἀπ' αὐτοὺς φερόμεθα, καὶ εἴμεθα εὔθραυστα ὄργανά των, τοποθετημένοι εἰς κάποιον σταθμὸν τῆς οἰκουμενικῆς ἐργασίας, διὰ νὰ πραγματοποιηθῇ ἐν ὀνόματι αὐτῶν ἓν περαιτέρω βῆμα.

Ἡ προσπάθεια αὕτη ἔχει ἑτοιμασθῇ ἀπὸ κοινοῦ. Ἐὰν ἐνίοτε ὑπάρχουν οἱ βλέποντες ὅτι αὕτη εἶναι ἔργον ἑνὸς ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ **Taizé**, πλανῶνται. Μερικοὶ νομίζουν ὅτι εἴμεθα οἱ πρῶτοι ποὺ ἐκφράζομεν κάτι. Αὐτὸ μᾶς κάμνει κακόν, διότι εἶναι ἀντίθετον πρὸς μίαν ἀλήθειαν τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ πᾶν εἶναι λειτούργημα, καὶ οὐχὶ ἔργον ἑνὸς ἀτόμου, εἶναι ἔργον συνεργασίας, κειμένης εἰς τὴν μεγάλην κοινωνίαν τῶν ἁγίων.

Τόσον διὰ τὰ ταξείδιά μας εἰς τὴν Ρώμην, ὅσον καὶ διὰ τὸν διάλογον τοῦτον, ἂς μὴ λέγουν ὅτι κάμνομεν πράγματα τολμηρότερα καὶ περισσότερον ἔκτακτα παρὰ ἄλλοι. Τὸ ἔκτακτον παραμένει κεκρυμμένον. Συνίσταται δὲ εἰς τὴν προσφορὰν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπὲρ τῆς ὁρατῆς ἑνότητος, καὶ ἡ προσφορὰ αὐτὴ προϋποθέτει διαρκῆ ἐξαγνισμὸν εἰς τὸν οἰκουμενικὸν διάλογον, ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον διαρκῶς ἀνανεουμένην, ἐλπίδα διατηρουμένην παρὰ πάσας τὰς δυσχερείας πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ὁρατῆς χριστιανικῆς ἑνότητος, ἐναντίον τῆς ὁποίας στρατεύονται ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς ἀντιστάσεως.

Ἀπὸ τὴν γοητευτικὴν συνομιλίαν μὲ τὸν Roger Schutz, ἐνοιώσαμεν ἀκόμη μίαν φορὰν ὅτι εἶναι ὡραῖο νὰ κάμῃς γνωριμίες, φιλίες μὲ πρόσωπα, φιλίες χρηστές, ἀργές, βαθειές. Φιλίες δύο προσώπων ποὺ μιὰ καλὴ βραυδὰ συναντήθηκαν, χωρὶς νὰ ξεύρουν γιατί, Ἀπὸ φιλίες θὰ βγῇ ἡ ζύμη ποὺ θὰ ζυμώσῃ τὸ φύραμα. Ἀπὸ γνωριμίες καὶ συναντήσεις βγῆκαν, κατὰ καιρούς, μεγάλα ἀγαθά, συνεργασίες, ἑνότητες.

Πρόσωπον πρὸς πρόσωπον νὰ μιλήσῃς, νὰ διασταυρωθοῦν βλέμματα, ἐμπιστευτικὴ ἀνταλλαγὴ σκέψεων νὰ γίνῃ, ἐγκαρδιότητες, σιωπὲς ποὺ τὶς ζῇ κανείς, μαζὺ μὲ ἕνα ἄλλον, σιωπὲς ποὺ δὲν διασποῦν τὴν συνομιλίαν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ἐνισχύουν.

Μᾶς μίλησε γιὰ τὸν κανόνα τῆς ζωῆς των εἰς τὸ Μοναστῆρι, ποὺ εἶναι χαρά, ἁπλότητα καὶ οἰκτιρμοσύνη. Περιποιοῦνται τὰ οἰκήματά των καὶ τοὺς κήπους των, διὰ νὰ ἀναδίδεται πανταχόθεν ἡ χαρά. Σχήματα καὶ χρώματα, ὅλα νὰ ψέλνουν τὴν χαράν. Τίποτε ἐξ ἀμελείας νὰ μὴ γίνεται τὸ ἄσχημα. Σύμβολον καὶ πηγὴ χαρᾶς εἶναι τὸ ὡραῖον. Ἡ ἐνατένισις εἰς τὴν φύσιν καὶ εἰς τὴν τέχνην, εἶναι ἀληθινὴ χαρά.

Πλανῶνται ὅσοι νομίζουν ὅτι τὴν χαράν των θὰ τὴν εὕρουν εἰς τὸν χλευασμὸν καὶ εἰς τὴν εἰρωνείαν, ἡ ὁποία εἶναι παραμόρφωσις τοῦ μειδιάματος, δηλητήριον διὰ τὸν πλησίον εἶναι, δολιότης μὲ τὴν ὁποίαν ἐκφράζει πράγματα τὰ ὁποῖα δὲν τολμᾷς νὰ εἴπῃς εἰς τὴν κατ' ἰδίαν μὲ τὸν ἄλλον συνομιλίαν, καὶ ὑπονομεύεις τὸ πρόσωπον τοῦ ἀδελφοῦ ἐνώπιον τῶν ἄλλων.

Μπορεῖς νὰ εἶσαι κλεισμένος εἰς ἕνα Μοναστῆρι, μακρὰν νὰ εἶσαι ἀπὸ τὸν κόσμον, καὶ νὰ ἔχῃς χαρὲς ποὺ δὲν τὶς ἔχει κανείς, μένοντας εἰς τὸν κόσμον, μὲ τοὺς κινηματογράφους του καὶ τὰ θέλγητρά του, διότι εἶναι κάτι τὸ πολὺ ἐσωτερικὸν ἡ χαρά. Καὶ θὰ τὴν εὕρῃς, ἂν ἀγαπήσῃς τὸν πλησίον σου, ἂν τὸν συμπαθήσῃς καὶ τὸν πονέσῃς εἰς τὶς δοκιμασίες του. Μέσα εἰς τὴν ἄβυσσον ἀκόμη μπορεῖς νὰ εὕρῃς τὴν χαράν. Ἡ χαρὰ δίνεται, καὶ δὲν ζητᾷ εὐγνωμοσύνην. Εἶναι ἕνα θάμβος ποὺ διαρκῶς ἀνανεώνεται ἐνώπιον Ἐκείνου ὁ Ὁποῖος μᾶς δίνει τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀγαθῶν. Εὐγνωμοσύνη εἶναι ἡ χαρά.

Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν χαράν, μᾶς μιλάει διὰ τὴν ἁπλότητα ὡς ἕνα τμῆμα τοῦ Κανόνος εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Taisé. Νὰ εἴμεθα ἁπλοῖ, νὰ μὴ φορτωνώμεθα μὲ πολλὰ πράγματα, μὲ φορτία ἀνωφελῆ, διὰ νὰ μποροῦμεν νὰ φέρωμεν καὶ τὰ βάρη τῶν ἄλλων εἰς τὸν Χριστόν.

Νὰ εἴμεθα ἁπλοῖ, καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν διαφάνειαν τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καὶ νὰ μὴ βλέπωμεν τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων, ἀλλὰ τὰ λάθη τὰ ἰδικά μας. Μέσα ἀπ' αὐτὴν νὰ εὑρίσκωμεν τὸν δρόμον ὁ ὁποῖος μᾶς φέρνει εἰς τὸν ἄλλον. Νὰ εἴμεθα ἁπλοῖ, διὰ νὰ μπορέσωμεν νὰ ἀνοίξωμεν τὰ μάτια μας εἰς τὸ φῶς τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ὁποῖος εἶπεν ὅτι τῶν ἁπλῶν θὰ εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Καὶ διὰ μίαν ἀκόμη διάταξιν τοῦ Κανόνος τοῦ Ταιζέ μᾶς ὡμίλησε μὲ ἐνθουσιασμὸν ὁ Rogert Schutz. διὰ τὴν οἰκτιρμοσύνην, ὅπως μᾶς θέλει ὁ Χριστός. Συγγνωμονικοὶ καὶ ἀνεκτικοί. Καὶ κάθε ἔλεγχός μας εἰς τὸν ἄλλον νὰ γίνεται μὲ γλυκύτητα, ὄχι μὲ σκληρότητα, μόνος πρὸς μόνον. Χρειάζεται ὁ ἔλεγχος, διότι χωρὶς αὐτὸν μπορεῖ νὰ πέσῃ ὁ ἄλλος.

Μὴ ἀκούετε ὑποβολὲς ἐναντίον ἀδελφῶν. Μὴ ἀκούετε διαβολές, ψιθυρισμούς. Γίνεσθε ζύμη συνοχῆς, ἑνότητος. Νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Θεὸν νὰ μᾶς δώσῃ αὐτὴν τὴν μεγάλην χάριν : Νὰ εἴμεθα οἰκτίρμονες.

† Ὁ Πριγκηποννήσων ΔΩΡΟΘΕΟΣ.

Η ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ ΤΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ ΕΝ ΤΗι ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙ (*)

Ἀφ' ἑτέρου λύπη ἁπλῆ καὶ στεῖρα ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις δι ἀποτελεῖ τὴν ὡλοκληρωμένην μετάνοιαν. Ἐὰν ἡ θλῖψις ὑπολογίζεται, ὑπ λογίζεται ὡς ἐξωτερικὴ μαρτυρία, ὡς ὀργανικὸν ἐξάρτημα ἐκείνης, ἐνσω ματωμένης καὶ προεκτεινομένης, ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἐφηβεία προϋποθέτ καὶ στηρίζεται εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καὶ αὐτὴ πάλιν ἐκκινᾷ ἐκ τῆς νη πιότητος. Ἐὰν ὡρισμένοι ἐκ τῶν ἁμαρτωλῶν ἐνοχλοῦνται περισσότερο διὰ τὰς ζημίας προελθούσας ἐξ αὐτῶν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ δὲν στενοχωροῦ ται ἢ δὲν λογαριάζουν κἂν διότι ἐλύπησαν τὸν Θεόν, ὀφείλεται εἰς τὸ ὅ ὡς μέτρον ἐκτιμήσεως λαμβάνουν τὸν ἀνθρώπινον ἀντίκτυπον, τοὺς ἀπ τηλοὺς αἰσθηματικοὺς παράγοντας καὶ τὰ συμφέροντα.

Ἡ πραγματικὴ λύπη ἄλλην αἰτίαν πρέπει νὰ ἔχῃ καὶ ἐξ ἄλλη πηγῆς νὰ προχέῃ. Πρέπει νὰ εἶναι ἐσωτερικὴ ἀποδοκιμασία κατὰ τῆς ἁ μαρτίας, ἡ ὁποία θὰ ἐκδηλωθῇ διὰ συνεχοῦς καὶ ἀμειλίκτου καταπολεμη σεώς της. Ἡ παρουσία δακρύων, ἐν προκειμένῳ, δὲν θὰ ἀπολαύσῃ τῆς με γαλυτέρας ἀξίας, ἥτις συνήθως τῆς ἀπονέμεται. Ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμ αὐτὸν οἱ περισσότερον εὐαίσθητοι, ὅπως ὑπάρχουν καὶ οἱ ὀλιγώτερον ε αίσθητοι. Πολλοὶ κατορθώνουν καὶ συγκρατοῦν τὰ δάκρυά των, παρ' ὅλ ὅτι τὸ ἐσωτερικόν των πυρπολεῖται ἀπὸ θλῖψιν καὶ συντριμόν. Οὕτως ὁ Αὐγουστῖνος θεωρῶν ἀνεπαρκῆ τὴν ἀδάκρυτον μετάνοιαν, ζητεῖ νὰ κλα σῃ, ζητεῖ νὰ τῷ δοθῇ ἄνωθεν ἡ χάρις τῶν δακρύων. «Domine, da Gr

Ὅπως ἡ πορεία τῆς ἐν γένει κατὰ Χριστὸν ζωῆς δὲν εἶναι ἄμο ρος κρίσεων, οὕτω καὶ ἡ νέα ζωὴ τοῦ μετανοοῦντος δὲν ἀποκλείει ἐκπλή ξεις καὶ δυσαρέστους ἐξελίξεις. Ἡ ζωὴ δὲν γνωρίζει ἅλματα. Δὲν ἀπο κλείονται ὑποπτώσεις καὶ ἀποτυχίαι διὰ τὸν μετανοοῦντα. Πλὴν καὶ αἱ ν αι πτώσεις δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει ν' ἀνακόψουν τὸ μαχητικὸν πνεῦμα, ο δὲ νὰ ὁδηγήσουν εἰς τὴν ἐγκατάλειψιν τοῦ ἀγῶνος ὡς δῆθεν ἀνεφίκτου.

---

*) Συνέχεια ἐκ τοῦ Β'. τεύχους 1961, σελ. 141.

Ἡ συνέχεια αὐτὴ καὶ ἡ ἐπιμονὴ πρὸς καλλιέργειαν φρονήματος ὑγιοῦς μετανοίας, οὐδέποτε πρέπει ν' ἀτονίσῃ. Τὸ καλὸν ὅπερ μᾶς ἐδόθη πρέπει νὰ τὸ συγκρατήσωμεν. Εἴμεθα φύλακες τῶν ἀγαθῶν τοῦ Θεοῦ. Μία μικρὰ ἀπροσεξία ἐνδέχεται νὰ δώσῃ εὐκαιρίαν εἰς τοὺς κλέπτας καραδοκοῦντας νὰ δράσουν.

Τόσον λεπτὴ εἶναι ἡ νέα ζωὴ τοῦ μετανοοῦντος καὶ τόση ἐπαγρύπνησις ἀπαιτεῖται, ὥστε ὁ ἱ. Χρυσόστομος δὲν διστάζει νὰ κάμῃ τὴν σύγκρισιν μὲ τοὺς ἀκροβάτας ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι βαδίζοντες ἐπὶ σχοινίου — ἀπὸ τὰ συνήθη λαϊκὰ θεάματα τῆς κοινωνίας τῆς Ἀντιοχείας τῶν χρόνων ἐκείνων — κινδυνεύουν νὰ χάσουν τὴν ἰσορροπίαν καὶ νὰ πέσουν εἰς τὸ κενόν, διὰ μίαν μικρὰν παρέκκλισιν ἢ ἀπροσεξίαν.

Ἡ τελειοποίησις τοῦ Χριστιανοῦ θὰ μένῃ ἀνέφικτος ἄνευ ὡρισμένων κανόνων ὑγιεινῆς καὶ ἠθικῆς ἐπαγρυπνήσεως. Πρωτίστως ἡ αὐτοεξέτασις. Ὁ ἄνθρωπος εἰς οἱανδήποτε ἠθικὴν κατάστασιν καὶ ἂν εὑρίσκεται, εἶναι ἀναντίρρητον, ὅτι αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ λειτουργοῦσαν τὴν ἠθικήν του συνείδησιν, κριτὴν ἀμερόληπτον καὶ ἀδυσώπητον ἐνίοτε, προειδοποιοῦσαν ἐπὶ τῇ καταστρατηγήσει ἠθικῆς τινος διατάξεως. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ φωνή της δὲν ἀκούεται πάντοτε εὐκρινῶς. Εἰς ποῖον ὅμως βάραθρον θὰ ὡδηγούμεθα ἐὰν δὲν ἐπροσέχαμεν νὰ τὴν ἀκούσωμεν καὶ τὴν διακρίνωμεν ; Διὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει πρὸ πάσης πράξεως καὶ μετ' αὐτὴν νὰ συμβουλεύεται τὴν ἐτυμηγορίαν τῆς συνειδήσεώς του. Τὸ ἑσπέρας πρὸ τῆς κατακλίσεως ἐν πλήρει ἡσυχίᾳ ἂς παρουσιάζεται πρὸ τοῦ ἀοράτου αὐτοῦ δικαστοῦ 74).

Ὁ μέγας ἐχθρὸς τῆς χάριτος τοῦ Βαπτίσματος εἶναι ἡ ἁμαρτία.

> «Τὸ ἀπαλλαγέντα ἁμαρτημάτων καὶ φίλον γενόμενον, τοῖς προτέροις ἐγκαλεῖν δεῖσθαι, πάλιν ἐπ' ἔχθραν ἐπανελθεῖν ἐστι, καὶ εἰς κενὸν τὴν χάριν δέξασθαι, κατὰ τὸν τοῦ βίου λόγον. Οὐδὲν γὰρ ἀπὸ τῆς χάριτος μέγα ὠφελούμεθα εἰς σωτηρίαν, ἀκαθάρτως ζῶντες. Ἀλλὰ καὶ βλαπτόμεθα μειζόνως ταύτῃ βαρούμενοι καὶ ἐν τοῖς ἁμαρτήμασιν, ὅτι καὶ μετὰ ἐπίγνωσιν τοιαύτην καὶ δωρεὰν ἐπὶ τὰ πρότερα ἐπανήλθομεν κακά» (.Ομιλ. ιβ' εἰς 2 Κορ.).

Εἷς ζωγράφος τὴν ἐπαρουσίασεν ὑπὸ τὴν μορφὴν μιᾶς ἀπαισίας γυναικός. Ἀπὸ τὰ δίκτυά της σωζόμεθα μόνον διὰ τῆς προσφυγῆς μας

74) PG 50, 660.

εἰς τὸν Οὐρανόν. Καὶ ὁ μὲν Οὐρανὸς οὐδὲ μίαν στιγμὴν παύει νὰ ἐργάζε-ται διὰ τὴν λύτρωσιν τοῦ κλίνοντος ἐπὶ τὰ πονηρὰ ἀνθρώπου. Προσαπαι-τεῖται ὅμως καὶ ἡ συνεργασία τοῦ ἰδίου τοῦ ἀνθρώπου. Χριστιανοὶ γινό-μεθα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Διὰ νὰ γίνωμεν ἐκ νέου μετὰ τὴν πτῶσιν, διὰ νὰ ἐπα-νορθώσωμεν τὴν ὕβριν κατὰ τοῦ Βαπτίσματος, χρειάζεται ἡ συνεργασία τῆς Θείας Χάριτος καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος. Ἡ προσπάθεια ἀπο-σκοποῦσα εἰς τὴν τακτοποίησιν τῶν ψυχικῶν ζημιῶν ἐκφράζεται διὰ τῆς μεσολαβήσεως τῆς μετανοίας καὶ τῶν θεραπευτικῶν ἐπιτιμίων.

Ἡ ἐλπὶς ἀποτελεῖ μίαν πεποίθησιν εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ. Εἶναι στοιχεῖον ἀπαραίτητον διὰ τὴν θεραπείαν μας. Ὁ μεγαλύτε-ρος ἐχθρὸς τοῦ ἁμαρτωλοῦ εἶναι ἡ ἀπόγνωσις. 75) Ὁ δαίμων κάλλιστα γνωρίζει τοῦτο. Διὸ καὶ τὰ πάντα μηχανεύεται ἵνα τὸν καταπείσῃ ὅτι τὸ ἁ-μάρτημά του εἶναι τόσον βαρύ, ὥστε νὰ εἶναι ὑπεράνω πάσης συγγνώ-μης. 76) Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι συκοφαντία τοῦ ἀρχιψεύστου διαβόλου. Διότι οὐδεμία ἀσθένεια τῆς ψυχῆς εἶναι ἀθεράπευτος. Ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ Ἰού-δας ἐὰν δὲν ἐγκατελείπετο εἰς τὴν ἀπελπισίαν του καὶ ἐὰν δὲν παρεσύρετο ἀπὸ τὴν εἰσήγησιν τοῦ διαβόλου του ν' αὐτοκτονήσῃ, θὰ ἠδύνατο νὰ τύχῃ τῆς συγγνώμης. 77)

Εἶναι διαβολικὴ συμπαιγνία ἡ συνεχὴς ἀναβολὴ τῆς μετανοίας μὲ τὴν ὀπισθόβουλον σκέψιν τῆς καιροσκοπικῆς συγγνώμης εἰς ἔσχατον γῆρας, μετὰ ἐξαντλητικὴν ἀσώτευσιν τῆς ζωῆς. Μία τοιαύτη συμφερον-τολογικὴ σκέψις ἀποτελεῖ βλασφημίαν ἀσυγχώρητον, κρῖμα χειρότερον καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἁμαρτίας. 78)

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΡΧΗ ΤΟΥ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΟΟΥΝΤΩΝ.

Θὰ ἦτο ἀτελὴς ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος τῆς θεραπευτικῆς τῆς ψυχῆς, ἐὰν δὲν ἐπεκτείνετο ἡ ἔρευνά μας καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐμφα-νίσεως καὶ ἐξελίξεως τῶν βαθμῶν τῶν Μετανοούντων εἰς τὴν λατρευτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

---

75) 47, 279.
76) 49, 279.
77) 47, 288.
78) 47, 313.

Καίτοι αἱ περὶ τῆς πρώτης ἐμφανίσεως καὶ ἐξαπλώσεως αὐτῶν μαρτυρίαι εἶναι σποραδικαί, ἀναγόμεναι εἰς τὸν β΄ καὶ γ΄ αἰῶνα θ᾽ ἀντλήσωμεν τὸ ὑλικόν μας καταφεύγοντες εἰς τὴν Κανονικὴν ἐπιστολὴν Γρηγορίου τοῦ Νεοκαισαρείας. Ἐκεῖ σαφῶς γίνεται λόγος περὶ τῶν τεσσάρων Τάξεων τῶν Μετανοούντων. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Γρηγόριος ὡρισμένους ἁμαρτωλοὺς δὲν ἐπιτρέπει νὰ ἵστανται μηδὲ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν ἱερῶν Ἀναγνωσμάτων καὶ τοῦ Κηρύγματος (κ. 7), ἕπεται ὅτι οὗτος παρεδέχετο καὶ ἑτέραν ἀκόμη τάξιν, κατωτέραν ἀκόμη καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Ἀκροωμένων.

Οἱ πεσόντες εἰς ὡρισμένα βαρέα ἁμαρτήματα ἀπεκλείοντο ἄνευ συζητήσεως τῆς Λειτουργίας. Τοῦτο δὲν ἐσήμαινεν ὅτι ἐκόπη πᾶσα σχέσις τῶν ἐνόχων μὲ τὴν Ἐκκλησίαν. Χωρὶς νὰ ἐπιμένῃ ἐπ᾽ αὐτοῦ ἱ. Πατὴρ ἀποφαίνεται ὅτι ὁ κυρωθεὶς ἐξηκολούθει πάντως ν᾽ ἀποτελῇ μέλος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι θὰ ἠδύνατο, τῆς μετανοίας του εὐνοϊκῶς ἐξελισσομένης, νὰ προαχθῇ εἰς τὴν ἀμέσως ἑπομένην Τάξιν. Τελείαν ἀποκοπὴν τοῦ ἁμαρτήσαντος μόνον εἰς Μοντανισμὸς θὰ ἠδύνατο νὰ διανοηθῇ.

Τὰ τυχὸν ἴσως κὰ κενὰ ἐκ τῶν κανόνων Γρηγορίου τοῦ Νεοκαισαρείας εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ συμπληρώσωμεν ἐκ τῶν πρακτικῶν τῶν συνόδων Ἀγκύρας, Νικαίας, καὶ τῶν κανόνων τοῦ μ. Βασιλείου, ἁπάντων ἀναγομένων εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ δ΄ αἰῶνος.

Ὅλα τὰ συγγενῆ πρὸς τὴν τάξιν τῶν Προσκλαιόντων κείμενα ὁμολογοῦν, ὅτι πρόκειται μᾶλλον περὶ τάξεως προπαρασκευαστικῆς. Τὰ ἀνήκοντα πρόσωπα εἰς τὴν τάξιν αὐτήν, δὲν εἶχον ἀκόμη διέλθει τὸ στάδιον τῆς ἐξετάσεως τῆς περιπτώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῶν ἐντεταλμένων ἱερέων. Ἐφ᾽ ὅσον δὲ ἡ ἐκκλησιαστικὴ δικαιοσύνη δὲν εἶχεν ἀποφανθῆ, εἰς οὐδὲν συγκεκριμένον ἐπιτίμιον ὑπέκειντο. Εἴτε ἡ δριμύτης τῶν ἐλέγχων τῆς συνειδήσεώς των, εἴτε ἡ θλῖψις ἡ καίουσα τὰ ἐσώτατα αὐτῶν τοὺς εἶχον ὁδηγήσει ἐκεῖ. Ἦλθον δηλαδὴ καὶ κατετάχθησαν αὐτοβούλως.

Κατὰ ταῦτα, ἡ τάξις τῶν Προσκλαιόντων ἦτο οὕτως εἰπεῖν, τὸ στάδιον τῆς διαλογῆς καὶ τῆς περαιτέρω κατατάξεως ἑνὸς ἑκάστου εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς τρεῖς ὑπολοίπους σταθμοὺς τῶν Μετανοούντων. Ἐὰν ἐπομένως ὡρισμέναι Σύνοδοι ὁμιλοῦν μόνον περὶ τριῶν βαθμῶν Μετανοούντων, πρέπει νὰ νοηθῇ, ὅτι ἔχουν ὑπ᾽ ὄψιν τοὺς Μετανοοῦντας καταταχθέντας ἤδη εἰς τὴν ὁρισθεῖσαν τάξιν των πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀπαραιτήτων ἔργων μετανοίας.

Ὁ μ. Βασίλειος, ὁ πρῶτος εἰς τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν μαρτυρίας περὶ τῶν καθέκαστα τῶν πρώτου βαθμοῦ, βεβαιοῖ ὅτι οὗτος περιέκλειε

παίστας ὑποχρεωμένους νὰ ἐκπληρώσουν κακουχίας. Ἀρκεῖ νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸν 48ον κανόνα αὐτοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου ὁρίζει ὅπως ὁ μοιχεύσας στερῆται τῶν μυστηρίων ἐπὶ 15 ἔτη. Ἐξ αὐτῶν 4 θὰ παραμείνῃ εἰς τὴν τάξιν τῶν Προσκλαιόντων, 5 εἰς τὴν τῶν Ἀκροωμένων, 4 εἰς τὴν τῶν Γονυκλινόντων, καὶ 2 εἰς τὴν τῶν Ἱσταμένων, εἰς οὐδεμίαν τάξιν δικαιούμενος μετοχῆς τῶν ἁγιασμάτων.

Πάντως ἐκ τῆς ἀπουσίας ἀρχαιοτέρων τῆς ἐν Νικομηδείᾳ συνόδου μαρτυριῶν εἰκάζεται, ὅτι ὁ βαθμὸς οὗτος ὑφίστατο πρὸ τοῦ δ' αἰῶνος μεμονωμένως εἰς ἀραιὰ τμήματα τῆς Ἀνατολῆς ἢ καὶ ἀλλαχοῦ εἰς τὸ στάδιον ἀκόμη τοῦ καταρτισμοῦ του. Ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ σοβαρότης μετανοίας τινὸς ἀπετέλει τὸ κριτήριον καὶ τὸ δικαιολογητικὸν τῆς συντομεύσεως τοῦ χρόνου τῶν ἐπιτιμίων, τὸ εἶδος τῆς μετανοίας ἦτο συγχρόνως καὶ ὁ ἀποφασιστικὸς παράγων τῆς κατατάξεώς τινος εἰς τὴν ἀνάλογον τάξιν.

Κατὰ τὸν **Funk**, ἡ τοιαύτη προσέλευσις καὶ ὁ σχηματισμὸς τῶν ἀντιστοίχων τάξεων τῶν Μετανοούντων προῆλθε μᾶλλον ἀπὸ ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν παρὰ ἀπὸ ἐκκλησιαστικὴν ἐντολὴν καὶ ὑπόδειξιν. Προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ λόγῳ τῶν πειθαρχικῶν του πλεονεκτημάτων υἱοθετήθη ὑπὸ πλειόνων Ἐπισκόπων, ἀπέβη παράδοσις καὶ καθεστὼς ἐκκλησιαστικόν. Τὸ πλῆθος τῶν προσερχομένων Μετανοούντων ἦτο τοσοῦτον ὥστε ἡ Ἐκκλησία δὲν ἠδύνατο εἰμὴ νὰ λάβῃ μίαν ἐπίσημον θέσιν πρὸς τὰ πλήθη, δηλοῦντα ἀναξιότητα συνεστιάσεως Λειτουργικῆς. Ἐκ τούτου ἀκριβῶς ὁρμωμένη ἐπισημοποιεῖ τὸν τετρατάξιον θεσμόν, ἐνθαρρύνουσα ποικιλοτρόπως τοὺς μετανοοῦντας νὰ παραμείνουν ἐν προσευχῇ καὶ ἐν νηστείᾳ ἐπὶ χρόνον ἐπισήμως πλέον ὁρισθέντος εἰς τὴν ἀντίστοιχον τάξιν.

Εἰς δύο κυρίως βαθυστοχάστους θεραπευτὰς τῶν ψυχῶν, Γρηγόριον τὸν Νεοκαισαρείας καὶ τὸν μ. Βασίλειον ὀφείλεται ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐπινοήσεως τῶν τάξεων αὐτῶν καὶ τῆς μεθοδικῆς ἐπεξεργασίας τῶν ἀναγκαιούντων ἔργων συντριβῆς. Ὁσονδήποτε ὀδυνηρὰ καὶ ἂν ἦτο ἡ παραμονὴ ἀπετέλει τὴν μόνην ἐνδεδειγμένην διὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους θεραπευτικὴν τῶν νοσούντων ψυχικῶς.

Ἐνδιαφέρει ἀκόμη νὰ μάθωμεν ἐὰν αἱ τέσσαρες Τάξεις ἀπετέλουν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν μερικὴν καὶ τοπικὴν ἐν τῇ Ἀνατολῇ καὶ τοὺς λόγους τοὺς συντελέσαντας ὥστε γρήγορα νὰ περιέλθουν εἰς ἀχρηστίαν. Ἐκ τῶν νεωτέρων πλεῖστοι ἠσχολήθησαν περὶ τῶν αἰτίων αἱ ὁποῖαι ἠμπόδισαν τὴν ἐξάπλωσίν των.

Ὑπὲρ τῆς γενικεύσεως τῶν Τάξεων θὰ ἠδύνατό τις νὰ φέρῃ τὴν μαρτυρίαν τῶν κανόνων τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Συνόδου. Λαμβανομένου ὑπ' ὄ-

ψιν τοῦ οἰκουμενικοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς σπουδαιότητος τῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων, εὐκόλως θὰ συνεπέραινέ τις ὅτι ὁ θεσμὸς τῶν τάξεων τῶν Μετανοούντων θὰ εἶχεν ἐπικρατήση καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν. Ἂς μὴ λησμονεῖται ὅμως ἐν προκειμένῳ, ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν ρεῦμα καὶ πνεῦμα τῶν συνελθόντων ἦτο ἑλληνικόν. Οἱ Ἕλληνες ἀπετέλουν καταστροπτικὴν πλειοψηφίαν, ἐνῷ οἱ Δυτικοὶ εἶχον πενιχρώτατα ἀντιπροσωπευθῆ.

Κατὰ συνέπειαν, διόλου ἀπίθανον, τὰ πειθαρχικὰ ἔθιμα καὶ συστήματα τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ἐκκλησίας νὰ ἦσαν ἄγνωστα ἐν τῇ Δύσει. Ἢ καὶ ἐὰν ὑποτεθείσθω ὅτι ἦσαν γνωστά, ἐστάθη ἀδύνατον νὰ ἐπικρατήσουν καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἤπειρον, λόγῳ τῆς διαφορετικῆς νοοτροπίας, καὶ τοῦ ἰδιάζοντος χαρακτῆρος τῆς Δύσεως. Ἄλλωστε οἱ πειθαρχικοὶ κανόνες τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀντεπεκρίνοντο εἰς τοπικὰς συνθήκας καὶ νωπὰς ἀφορμὰς ἐκ τῶν διωγμῶν. Ὁ διωγμὸς ἐγέννησε πλεῖστα πειθαρχικὰ προβλήματα, τὸν σχηματισμὸν τῶν Τάξεων αὐτῶν, καρποφορήσαντες εἰς τὰς περιοχὰς τοῦ ἀνατολικοῦ βασιλείου τοῦ Λικινίου.

Ὁ **Funk** διὰ μακρῶν ἀσχοληθεὶς ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν ἀφορμῶν τῆς ἐμφανίσεως τῶν Τάξεων, τὰς βλέπει περιωρισμένας εἰς ὀλίγας ἐκκλησιαστικὰς περιφερείας τῆς Ἀνατολῆς. Πρὸς ἐπίρρωσιν φέρει τοὺς δύο κανόνας δ' καὶ ε' Γρηγορίου τοῦ Νύσσης εἰς τὴν Κανονικήν του ἐπιστολὴν πρὸς Λητόϊον, ὅπου οἱ Ἀκροώμενοι συνταυτίζονται μὲ τοὺς Προσκλαίοντας.

Ἰδοὺ ὁ 4 κανών :

«Ἔστι ὁ κανὼν οὗτος, ὥστε τοὺς ἐν πορνείᾳ μολυνθέντας, ἐν τρισὶ μὲν ἔτεσι καθόλου τῆς εὐχῆς ἀποβλήτους εἶναι, ἐν τρισὶ δὲ τῆς ἀκροάσεως μετέχειν μόνης, ἐν ἄλλοις δὲ τρισὶν ἔτεσιν μετὰ τῶν ἐν ἐπιστροφῇ ὑποπιπτόντων προσεύχεσθαι, καὶ τότε μετέχειν τῶν ἁγιασμάτων».

Προσέτι καὶ ὁ 5 κανών :

«... ὁ μὲν ἑκούσιος φόνος εἰς τριπλασίονα χρόνον παρατείνεται τοῖς δι' ἐπιστροφῆς θεραπευομένοις τὸ ἑκούσιον ἄγος. Τρὶς ἐννέα γάρ εἰσιν ἐνιαυτοί, καθ' ἕκαστον βαθμὸν τῆς ἐννεάδος τῶν ἐτῶν ὁρισθείσης, ὥστε ἐν μὲν τῷ παντελεῖ ἀφορισμῷ ἐννεαετῆ χρόνον διαγενέσθαι ἀπειργόμενον τῆς ἐκκλησίας...».

Ἂς ἀναλύσωμεν τοὺς πρὸ ἡμῶν κανόνας.

Οἱ ἐν μετανοίᾳ γίνονται δεκτοὶ εἰς πλήρη κοινωνίαν εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ὑπόπτωσιν. Ὥστε λείπει ὁ ἐνδιάμεσος βαθμὸς τῶν συνισταμένων ἢ ἄλλως τῶν εἰς τὸ τέρμα τῆς θητείας ἀφιχθέντων μετανοούντων ἐκείνων οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸν 11ον κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ «χωρὶς προσφορᾶς κοινωνεῖν τῷ λαῷ προσευχῶν». Δηλαδὴ τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ συμπροσεύχωνται μετὰ τῶν ἄλλων πιστῶν.

Ἡ ἔκφρασις «λαοῦ σύστασις» παρὰ τῷ Γρηγορίῳ ὅσον καὶ παρὰ ἄλλοις, οὐδαμῶς ἐκφράζει ἕνα ἰδιαίτερον σταθμὸν Μετανοούντων, ἀλλὰ γενικῶς ἀναφέρεται εἰς τοὺς Μετανοοῦντας ἀδιακρίτως, Statio, παρισταμένους ἐν τῷ ναῷ μετὰ τοῦ ἁγιοῦς σώματος τῶν πιστῶν. Ὥστε ὁ Γρηγόριος ἀγνοεῖ τὴν δ΄. τάξιν. Ἢ μᾶλλον δὲν ποιεῖται διάκρισιν οὐσιαστικὴν μεταξὺ τῆς γ΄ καὶ δ΄ κατηγορίας.

Καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας (Σύνοδος 341), ἀγνοεῖ τετραμερῆ διαίρεσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν Μετανοούντων. Οὐχὶ συμπτωματικῶς οἱ εἰς εἰς Ἀντιόχειαν ἐκπρόσωποι τῆς θεολογικῆς ζωῆς καὶ τῆς θρησκευτικῆς κινήσεως ἀντιπαρέρχονται τὸ θέμα τοῦτο, ἐνῷ τοῖς εἶχον δοθῆ τοσαῦται εὐκαιρίαι. Ὁ 2 κανὼν ἀποσιωπᾷ. Ὁμοίως ὁ ἱ. Χρυσόστομος, καίτοι ἔδρασε καὶ ἐπὶ σειρὰν μακρὰν ἐλάμπρυνε τὸν ἀντιοχειανὸν ἄμβωνα δὲν μνημονεύει τὴν ὕπαρξιν τῆς δ΄ τάξεως. Τὴν αὐτὴν ἀπορίαν αἰσθάνεταί τις διεξερχόμενος τὰς Ἀποστολικὰς Διαταγάς. Ἐνῷ λεπτομερῶς περιγράφουν τὴν λειτουργικὴν ζωὴν καὶ τὰ κανονικὰ θέσμια τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μ. Ἀσίας, οὐδὲν λέγουν περὶ τῶν Τάξεων τῶν Μετανοούντων.

Ἡ σιωπὴ αὐτὴ μᾶς ἀναγκάζει νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ θεσμὸς ἐπεκράτησεν ἀποκλειστικῶς εἰς ὀλίγας ἐκκλησιαστικὰς περιφερείας ἀσιατικάς, ἐκεῖ ὅπου ὡρισμένοι ρηξικέλευθοι Ἐπίσκοποι ἤνοιξαν νέας μεθόδους θεραπευτικῆς. Ἡ ἐν Λαοδικείᾳ Σύνοδος διὰ τοῦ 19ου κανόνος θέτει εἰς τὸ ἴδιον ἐπίπεδον κατηχουμένους καὶ μετανοοῦντας, ἄνευ διακρίσεως, ἀκριβῶς ὅπως καὶ αἱ Ἀπ. Διαταγαὶ καὶ ὁ ἱ. Χρυσόστομος :

> «Περὶ τοῦ δεῖν ἰδίᾳ πρῶτον, μετὰ τὰς ὁμιλίας τῶν ἐπισκόπων, καὶ τῶν κατηχουμένων εὐχὴν ἐπιτελεῖσθαι. καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς κατηχουμένους, τῶν ἐν μετανοίᾳ τὴν εὐχὴν γίνεσθαι» (κανὼν ιθ).

Ἐδῶ βλέπομεν τοὺς Μετανοοῦντας ν' ἀπολύωνται ὁμαδικῶς ἄνευ διακρίσεως ταξικῆς, μετὰ τὸ διδακτικὸν μέρος καὶ τὰ ἱ. ἀναγνώσματα. Ἐνῷ συμφώνως πρὸς τὴν διάταξιν τῶν τεσσάρων τάξεων τῶν Μετανοούντων, οὐ μόνον οἱ τοῦ δ΄ σταθμοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ τοῦ γ΄ σταθμοῦ ἐδικαι-

εἶντο νὰ συμπαρίστανται καὶ νὰ συμπροσεύχωνται μετὰ τῶν πιστῶν εἰς τὴν θείαν Μυσταγωγίαν.

Παραμένει δυσχερὴς ὁ ἱστορικὸς προσδιορισμὸς τῶν λόγων καὶ τοῦ χρόνου τῆς παύσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν Μετανοούντων. Πολλοὶ τὸν ἐξέλαβον βραχύβιον, ὑποθέσαντες, ὅτι ἤδη τέλη τοῦ ϛ΄ αἰῶνος ἐσχόλασε λόγῳ τῆς προσωρινῆς καταργήσεως τῶν ἐξομολόγων — Ἱερέων ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Νεκταρίου. Ἡ ἄποψις αὕτη ἔχει πολλὰ τὰ ὑπὲρ αὐτῆς. Διότι πράγματι δὲν συναντῶμεν πλέον συγκεκριμένας μαρτυρίας ὡς ὠργανωμένου θεσμοῦ, μήτε εἰς μεταγενεστέρους κανόνας Συνόδων, οὐδὲ εἰς τὴν χριστιανικὴν γραμματολογίαν. Τὰ ἐκκλησιαστικὰ κείμενα ὁμιλοῦν γενικῶς περὶ μετανοούντων, ὡς ἀκριβῶς καὶ σήμερον.

Ἐξαίρεσις βεβαίως ὑπάρχει. Πλὴν καὶ ἡ ἐξαίρεσις σποραδικῶν κειμένων ὁμιλεῖ περὶ τῶν τάξεων αὐτῶν ὡς τινος παρῳχημένου ἔθους, θεωρουμένου ὡς ἀσυμβιβάστου πρὸς τὰς τρεχούσας ἀνάγκας τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἰδοὺ παραδείγματά τινα.

Ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης τῆς Raithu (660), γνωστὸς εἰς ἡμᾶς ἀποκλειστικῶς ἀπὸ μίαν ἐπιστολήν του, σχολιάζων τοὺς λόγους Ἰωάννου τῆς Κλίμακος «εἶδον τινάς», τὰ τῶν προσακροωμένων πένθη ἐλεεινῶς ἐξαφανίζοντας» 79) προσθέτει ὅτι «οἱ ἀκροώμενοι, οὗτοι εἰσὶν οἱ μετανοοῦντες». Ἀκολούθως ἀπαριθμεῖ πέντε κατηγορίας μετανοούντων. Δεδομένου δὲ ὅτι περιορίζει τὰ σχόλια ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ἐποχήν του, ἀφίνεται σαφῶς νὰ ἐννοηθῇ ὅτι αἱ τάξεις αὐταὶ θὰ ὑπῆρχον ἀσφαλῶς ἐν ἐνεργείᾳ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του. Καὶ ἂν ἀκόμη ἐκληφθῇ ὡς ὑπόθεσις αὐτοῦ τοῦ ἰδίου προσωπική, πάντως δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὅλαι αἱ τάξεις αὐταὶ εἶχον συμψηφισθῆ εἰς μίαν καὶ μόνην. Ταυτίζει τοὺς ἀκροωμένους μὲ τοὺς προσκλαίοντας, ὅταν λέγει «μεταξὺ τῶν μετανοούντων ὑπάρχει μία κατηγορία τῶν προσκλαιόντων, τοὺς ὁποίους μνημονεύει ὁ ἱ. πατήρ» 80). Λέγων αὐτὰ πίπτει εἰς μίαν ἱστορικὴν ἀνακρίβειαν, τὴν ὁποίαν θὰ διέφευγε σύγχρονός τις ζῶν τὴν πρᾶξιν τῶν πέντε βαθμῶν τῶν Μετανοούντων. Συνεχίζει ὅτι ὑφίστατο μία ἀποστολικὴ παράδοσις ὡς πρὸς τὴν διάκρισιν τῶν Μετανοούντων ἀπὸ τῶν Ἐνεργουμένων καὶ τῶν Κατηχουμένων.

Ἐπὶ πλέον, ἐκ τοῦ τρόπου παραθέσεως τῶν πληροφοριῶν εἰκάζεται, ὅτι τὸ σύστημα τῶν Τάξεων δὲν ἦτο γνωστὸν ἀπὸ προσωπικήν του πεῖραν. Ἡ τελευταία τάξις ἡ καὶ συμμετέχουσα εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν Statio

79) Κλίμαξ Παραδείσου 12. PG. Migne 88, 856.

80) Scholia in Climac 12. GP. 88, 1231.

Cum Fidelibus, κατ' οὐσίαν ἔπαυσε ν' ἀποτελῇ ἰδιαίτερον σταθμόν, ἀφοῦ οὐδεὶς τῶν προηγηθέντων Πατέρων τὴν ἀναφέρει. Ὁ ἀββᾶς Ἰωάννης ἀντὶ νὰ ἀποδειχθῇ συνήγορος μεταγενεστέρας ὑπάρξεως τῶν βαθμῶν τῶν Μετανοούντων κατὰ τὸν ς' αἰῶνα, ἀντιθέτως φανερώνεται μάρτυς τῆς μὴ ἐπιβιώσεως πλέον τοῦ θεσμοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του, ὅπως καὶ ὁ φίλος του Ἰωάννης τῆς Κλίμακος. Ἄλλως τε καὶ ἀλλαχοῦ τῶν Σχολίων του ἐνῷ διὰ μακρῶν ὁμιλεῖ περὶ μετανοίας καὶ τῶν μετανοούντων, οὐδεμίαν λέξιν ἀναφέρει περὶ τῶν τάξεων αὐτῶν.

*
* *

Μεταβαίνομεν εἰς τὸν 87ον κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου (692).

«Κεκανόνισται παρὰ τῶν Πατέρων ἡμῶν, τοὺς μοιχοὺς ἐνιαυτὸν προσκλαίειν, διετίαν ἐπακροᾶσθαι, τριετίαν ὑποπίπτειν, καὶ τῷ ἑβδόμῳ συνίστασθαι τοῖς πιστοῖς, καὶ οὕτω τῆς προσφορᾶς καταξιοῦσθαι, ἐὰν δὴ μετὰ δακρύων μετανοήσωσιν».

Ὅπως βλέπομεν, ὁ κανὼν ἀσχολεῖται μὲ ἐπιτίμια ἐνόχων περὶ τὴν συζυγικὴν πίστιν. Ὁ ἐγκαταλείψας τὴν σύζυγόν του ἄνευ αἰτίας ἀφορίζεται ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Κηρύσσεται ἔνοχος μοιχείας ὁ ἀφήσας τὴν νόμιμον γυναῖκά του διὰ νὰ νυμφευθῇ ἑτέραν. Ἐξηγοῦσα τὸ ἐπιτίμιον ἡ Σύνοδος παρατηρεῖ συμφώνως τῷ ἔθει τῶν Πατέρων, ὅτι οἱ ἐπιτιμηθέντες ὀφείλουν νὰ μείνουν ἓν ἔτος εἰς τὴν τάξιν τῶν προσκλαιόντων, δύο ἔτη εἰς τὴν τάξιν τῶν Ἀκροωμένων, τρία εἰς τὴν τῶν Γονυκλινόντων καὶ μόλις τὸ ἕβδομον ἔτος θὰ ἐλάμβανον θέσιν μεταξὺ τῶν πιστῶν, δικαιούμενοι νὰ κοινωνήσουν. Ποῖος ὅμως στηριζόμενος ἐπὶ τῆς μεμονωμένης αὐτῆς μαρτυρίας θὰ ἐβιάζετο νὰ καταλήξῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ αἱ τέσσαρες Τάξεις ὑφίσταντο ἀκόμη ; Ὁ παρατεθεὶς 87 κανὼν πανομοιότυπος τοῦ 77 κανόνος τοῦ μ. Βασιλείου ἐπιδιώκει ἁπλούστατα νὰ δείξῃ τὴν ἐνοχὴν τοῦ ἀπίστου συζύγου, καὶ προκειμένου νὰ ἐνισχύσῃ τὸ μέτρον τῆς Ἐκκλησίας πρὸς προστασίαν τῆς ἀπειλουμένης οἰκογενειακῆς ἑστίας, καταφεύγει εἰς προηγούμενον κανόνα πατερικόν.

Ἑτέραν σύγχισιν τῶν σταθμῶν Μετανοίας συναντῶμεν εἰς τὸν βίον τοῦ Μοναχοῦ καὶ μετέπειτα Ἐπισκόπου τῆς Μιλήτου Νικηφόρου (ι' αἰών). Ὁ βιογράφος του μᾶς διέσωσε μίαν περίεργον φράσιν, ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος ἂν καὶ οὐδὲν ἁμάρτημα βαρῦνον τὴν συνείδησίν του ἀνεκάλυψε, δεόμενον ἐπιτιμίου σοβαροῦ, παρὰ ταῦτα

«τὰ τῶν ἐν ὑποπτώσει καὶ δικαίως μετάνοιαν χρεωστούντων ἐπεδείκνυτο». 81)

Ὑπὸ τὴν φράσιν «τῶν ἐν ὑποπτώσει» θὰ ἔπρεπε φυσικῶς νὰ ἐννοήσωμεν τὴν γνωστὴν γ΄ τάξιν τῶν Μετανοούντων, ὅπερ ἀπαράδεκτον λόγῳ τῆς ἀπουσίας σώματος βαρείας ἐνοχῆς. Εὐχαρίστως καὶ αὐτοβούλως ἐδέχθη τὰς κακουχίας χωρὶς ν' ἀνήκῃ εἰς συγκεκριμένην κατηγορίαν Μετανοούντων. Πρόκειται λοιπὸν περὶ μιᾶς γενικότητος, τῆς ἀναμίκτου κατηγορίας τῶν συναισθανομένων τὴν ἀναξιότητα καὶ ἁμαρτωλότητά των. Οὐδόλως ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἀνωτέρω βιογράφου ἴσχυον οἱ κεχωρισμένοι βαθμοὶ τῶν Μετανοούντων.

Ἀληθὲς εἶναι ἀφ' ἑτέρου, ὅτι οἱ Ἕλληνες κανονιολόγοι τοῦ ιβ΄ αἰῶνος Βαλσαμών, Ζωναρᾶς, Ἀριστηνός, Ἀλέξιος, στηριζόμενοι εἰς τὸν ΙΙ κανόνα τῆς ἐν Νικαίᾳ καὶ 4 κανόνα τῆς ἐν Ἀγκύρᾳ, διακρίνουν τοὺς Ἀκροωμένους ἀπὸ τοὺς Ὑποπίπτοντας. 82)

Ἡ σύγχισις προφανῶς προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι, ὡς δικαίως παρετήρησεν ὁ Funk 83), ἡ διαίρεσις τῶν τάξεων δὲν ἦτο γενική. Ἡ μὲν Δύσις τὴν ἐδανείσθη ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, εἰς μίαν ἐποχὴν ζωηροῦ θρησκευτικοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ ἀκόμη τῇ κατὰ Ἀνατολὰς Ἐκκλησίᾳ ἐπεκράτησεν εἰς ὡρισμένας μόνον περιοχάς. Ἐδῶ μὲν δύο βαθμοί, ἐκεῖ τρεῖς ἢ τέσσαρες βαθμοί, ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τοῦ ζήλου καὶ τῶν ἰδιαιτέρων ψυχολογικῶν συνθηκῶν.

Ὁ Suicer 84) κλίνει ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι μόνον ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν κανόνων εἶναι ἀδύνατον νὰ φθάσῃ τις εἰς ἀσφαλὲς συμπέρασμα περὶ τῆς καθολικῆς ἐπικρατήσεως καὶ τῆς αὐτοτελείας ἑκάστης τῶν τάξεων. Εἰς τὴν ὑπόπτωσιν διαβλέπει τὴν κοινῶς λεγομένην γονυκλισίαν, ἐκφραστικὴν τοῦ δέους καὶ τῆς ἁμαρτωλότητος παντὸς πιστοῦ. Βασίζεται δὲ εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου. 85) Προχωρῶν ἔτι περισσότερον οὗτος παραδέχεται, ὅτι οἱ κανόνες ὁμοφώνως ἀντικρύζουν τὴν ἔξοδον τῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν γ΄ βαθμὸν ἐκ τοῦ Ναοῦ, πρὶν ἢ ἀρχίσῃ

81) Analecta Bollandia, XIV, 148, Bruxelles, 1895.

82) P.G. Migne 132, 271 et 1135.

83) Ἔνθα ἀν. σελ. 204.

84) Thesaurus Ecclesiasticus p. 1391, ἐν ἑρμηνείᾳ λέξ. ὑποπίπτω καὶ ὑποπίπτων.

85) Ἐκκλησιαστικὴ Ἱεραρχία 5.

ἐχέτη ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν. Στηρίζεται εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ 19 κανόνος τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου, ὅπου ὅμως πάλιν πρόκειται περὶ τῆς ἀποκρίνσεως ὅλων τῶν Μετανοούντων γενικῶς, καὶ ὄχι ἀποκλειστικῶς τῶν Ὑποπιπτόντων.

Κατὰ ταῦτα, τὸ θεραπευτικὸν σύστημα τῶν τεσσάρων βαθμῶν τῶν Μετανοούντων ἦτο ἐπιτυχὲς πείραμα, τὸ ὁποῖον ἐξήσκησεν ἡ Ἐκκλησία ἐπί τι διάστημα. Ὅτι τὸ τετρατάξιον σύστημα τῆς διορθώσεως τῶν ἀσθενούντων ψυχικῶς δὲν ἦτο ἀπόλυτον, ὅτι δὲν κατώρθωσε νὰ ἐπικρατήσῃ πανταχοῦ, καὶ ὅτι ὁ ἀριθμὸς ἦτο ρευστός, ἄλλοτε μειούμενος καὶ ἄλλοτε διευρυνόμενος, ἐξηγεῖται καὶ ἐκ τῆς θεμελιώδους ἀρχῆς, ἐκ τῆς ὁποίας κινεῖ τὸ θεραπευτικὸν ἔργον τῆς Μετανοίας ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Ὁ ἐξομολόγος εἶναι ἰατρὸς καὶ προσαρμόζει τὰ ἐπιτίμια πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἁμαρτωλοῦ, κατὰ τὴν πεφωτισμένην του κρίσιν. Ἡ ποσολογία καὶ ἡ διαιτολογία ρυθμίζεται ἀναλόγως τῆς νοσηρότητος τοῦ πάσχοντος, καὶ τῆς γνησιότητος τῆς μεταμελείας του. Ἀνακρίνει αὐτὸν καὶ ἐρευνᾷ τὰ βάθη τῆς καρδίας αὐτοῦ. Καταμανθάνει τὰ διανοήματα καὶ τὰς ἐπὶ μέρους πράξεις αὐτοῦ. Προκειμένου ν' ἀναστείλῃ τὰς γενεσιουργοὺς ἀρχὰς καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν, ἐπιθέτει τὰ ἀνάλογα φάρμακα, νῦν μὲν δεσμεύουσα διὰ τῶν σωφρονιστικῶν μέσων — εἰς μίαν ὡρισμένην περίοδον διὰ τῶν τεσσάρων Τάξεων τῶν Μετανοούντων — νῦν δὲ λύουσα καὶ καταργοῦσα παντελῶς.

Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀνορθωτικὰ μέσα βλέπομεν νὰ ποικίλουν κατὰ χρόνους καὶ κατὰ τὰς ἀναλόγους προκυπτούσας ἀνάγκας.

Ἀκριβῶς διὰ τούτους τοὺς λόγους δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται τὸ δοθὲν εἰς τὸν Ἐπίσκοπον δικαίωμα ὑπὸ τοῦ 7 κανόνος τῆς Ἀγκύρας. Οὗτος εἶχεν ἀπόλυτον ἐλευθερίαν συμπτύξεως τῶν τάξεων εἰς ὡρισμένας περιπτώσεις, δεχόμενος τὸν μετανοοῦντα εἰς ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν ἀμέσως μετὰ τὸ «ὑποπεσεῖν».

Ἐνταῦθα παραλείπεται ὁ βαθμὸς τῶν «συνισταμένων». Ὁ διασκελίσας τὰ τρία στάδια ἀλληλοδιαδόχως ἐδικαιοῦτο νὰ συμπροσεύχεται μετὰ τῶν Πιστῶν μέχρι τέλους τῆς θείας Εὐχαριστίας. Δὲν ἐγκατέλειπε, δηλαδή, τὸν Ναὸν κατὰ τὴν προσφορὰν καὶ τὴν Κοινωνίαν. Τοῦ ἐπετρέπετο νὰ παρακολουθῇ τὴν θείαν Μυσταγωγίαν ὅπως ἀκριβῶς καὶ οἱ συνιστάμενοι Πιστοί. Ἐνῷ ὅμως τοῦτο ἐφηρμόζετο μὲ ἐλαστικότητα εἰς ὡρισμένας περιοχάς, ἀλλαχοῦ τὸν ὑπεχρέουν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν Ναὸν μετὰ τῶν ἀποχωρούντων «Ὑποκλινόντων».

Η ΠΑΝΑΓΙΑ
ΚΑΙ Η ΣΑΛΩΜΗ ΤΟΥ ΖΕΒΕΔΑΙΟΥ

ΠΑΡΑΔΟΞΟΥΣ, ἢ μᾶλλον φαινομενικάς, ἀντιθέσεις παρατηροῦμεν εἰς μερικὰς πληροφορίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως. Εἶναι δυσχερὴς ὁ συμβιβασμὸς τῶν πληροφοριῶν τούτων πρὸς ἀλλήλας, ὥστε νὰ ἐπιτευχθοῦν αἱ μόναι ὀρθαὶ ἑρμηνεῖαί των, ἀφ' οὗ καὶ ἐκκλησιαστικοί, ἀκόμη, συγγραφεῖς ἀνέγραψαν διϊσταμένας μεταξύ των γνώμας.

Μία τοιαύτη ἀντίθεσις εἶναι ἡ παρουσιαζομένη ὡς πρὸς τὴν συγγένειαν τῆς Θεοτόκου καὶ τῆς συζύγου τοῦ Ζεβεδαίου Σαλώμης. Ἡ Παναγία, τριῶν μόλις ἐτῶν εἶχε μείνει ὀρφανή, διότι οἱ γέροντες γονεῖς της, ὁ Ἰωακεὶμ καὶ ἡ Ἄννα, ἀπέθανον ἐνωρίς. Καί, ἐπειδή, δὲν εἶχε κανένα ἐξ αἵματος στενὸν συγγενῆ, ἐπροστατεύθη ὑπὸ τῶν Προϊσταμένων τοῦ Ναοῦ, εἰσαχθεῖσα καὶ ἐνδιαιτωμένη ἐν αὐτῷ. Ἀργότερον, εἰς ἡλικίαν 15 περίπου ἐτῶν, ἐμνηστεύθη τόν, ὡς προστάτην ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας καὶ φύλακα τῆς παρθενίας αὐτῆς, προορισθέντα, ὀγδοηκοντούτην, καὶ ἐν χηρείᾳ διατελοῦντα, ἐνάρετον τέκτονα Ἰωσήφ. Τοιουτοτρόπως ἀπέκτησε συγγενεῖς, ἐξ ἀγχιστείας, τρόπον τινά, ἐκτὸς τοῦ μνηστῆρος αὐτῆς, καὶ τούς, ὡς υἱοὺς αὐτοῦ, ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, ἀναφερομένους Ἀδελφοθέους Ἰάκωβον, Ἰωσῆν, Ἰούδαν καὶ Συμεών, καθὼς καὶ τὰς δύο θυγατέρας αὐτοῦ, καὶ λοιποὺς οἰκείους. (Ματθαίου 13, 55, Μάρκου 6, 3).

Δὲν εἶχε, λοιπόν, ἡ Παναγία κανένα ἐξ αἵματος συγγενῆ, καί, συνεπῶς, οὔτε κανένα πραγματικὸν ἀδελφόν, ἢ ἀδελφήν. Εἶναι δὲ ἀδιαμφισβήτητος καὶ σεβαστὴ ἡ πληροφορία τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, ἡ ἐμπεριεχομένη εἰς τὸ Ἀπόκρυφον Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰακώβου, τὴν ὁποίαν παρεδέχθη καὶ υἱοθέτησεν ἡ Ἐκκλησία. Ὅτι, δηλαδή, οἱ γονεῖς τῆς Θεοτόκου ἦσαν γέροντες καὶ οἱ δύο, ἡ Ἄννα, μάλιστα, ἐτύγχανε καὶ στεῖρα. Εἶχον, ἀμφότεροι, τὸν κατὰ τὸν Ἑβραϊκὸν Νόμον, χαρακτηριζόμενον «ὀ-

νειδισμὸν ἀτεκνίας». Ἐν τούτοις, ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς αὐτοὺς μονογενὲς θυγάτριον, τὴν «Θεόπαιδα Μαριάμ, τὴν Θεοτόκον Παρθένον, τὴν Κεχαριτωμένην καὶ Εὐλογημένην ἐν γυναιξί». Εἶναι δὲ πασίγνωστον, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ καὶ ἑορτάζει τοὺς γέροντας καὶ εὐσεβεῖς γονεῖς τῆς Παναγίας.

Ἐνῷ, λοιπόν, ὁ Ἰωακεὶμ καὶ ἡ Ἄννα δὲν εἶχον ἀποκτήσει ἄλλο, ἐκτὸς τῆς Παρθένου τέκνον, βλέπομεν καὶ ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου (ιθ΄, 25) μίαν φαινομενικὴν ἀντίθεσιν. Ὅτι, δηλαδή, ἡ μήτηρ του Σαλώμη, ἡ σύζυγος τοῦ Ζεβεδαίου, μαθήτρια δὲ καὶ μυροφόρος τοῦ Χριστοῦ, καλεῖται ὑπὸ τοῦ υἱοῦ της Ἰωάννου ἀδελφὴ τῆς Παναγίας. Τὴν ἐθεώρει, τρόπον τινά, θυγατέρα καὶ αὐτὴν τοῦ Ἰωακεὶμ καὶ τῆς Ἄννης, ὅπως ἐνόμισαν μερικοί, καθὼς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω. Ὁ Ἰωάννης, συνήθως, δὲν ἀναγράφει, ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ αὐτοῦ τὸ ἰδικόν του ὄνομα, καὶ ὁμιλεῖ περὶ ἑαυτοῦ, ὡς περὶ τρίτου προσώπου. Τὸ ἴδιον ἔπραξε καὶ διὰ τὴν μητέρα του, ἐνταῦθα. Τὴν ἀναφέρει, χωρὶς τὸ ὄνομά της καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ, ὅτι ἦτο ἡ μήτηρ του. Τὴν ὀνομάζει ἁπλῶς ἀδελφὴν τῆς Παναγίας. Γράφει τὰ ἑξῆς: «Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ». Πρόκειται περὶ τῆς Σαλώμης τῆς μητρὸς τοῦ Ἰωάννου, καθὼς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἄλλων Εὐαγγελιστῶν, οἱ ὁποῖοι γράφουν μὲν τὸ ὄνομά της, δὲν τὴν ὀνομάζουν ὅμως, ἀδελφὴν τῆς Παναγίας.

Ἰδοὺ δύο πληροφορίαι, ἀντίθετοι πρὸς ἀλλήλας. Διότι ἡ μὲν Παναγία ἦτο, ὡς εἴδομεν, μονογενὴς θυγάτηρ τοῦ Ἰωακεὶμ καὶ τῆς Ἄννης καὶ δὲν εἶχεν οὔτε ἀδελφούς, οὔτε ἀδελφάς. Ὁ δὲ Ἰωάννης ὀνομάζει τὴν μητέρα του Σαλώμην ἀδελφὴν τῆς Παναγίας. Τί συμβαίνει, λοιπόν, καί, ἐάν, καὶ πῶς, εἶναι δυνατόν, νὰ συμβιβασθοῦν πρὸς ἀλλήλας αἱ πληροφορίαι αὗται ;

Τὸ λεξικὸν τῶν Ἁγίων Γραφῶν τοῦ Γ. Κωνσταντίνου, (ἔκδοσις β΄, 1890, σελὶς 875), ἀναφέρει, ὅτι ἡ Σαλώμη ἦτο «κατά τινας (τοὺς ὁποίους δὲν σημειώνει) ἀδελφὴ τῆς μητρὸς τοῦ Κυρίου ἡμῶν». Ἀλλ' ἡ φράσις του «κατά τινας» δεικνύει, ὅτι δὲν ἀποδέχεται τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν τοῦ χωρίου τοῦ Ἰωάννου, χωρίς, ὅμως, καὶ νὰ ἀντιπροβάλῃ γνώμην ἰδικήν του, ἢ ἄλλων.

Οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ δὲν ἀναφέρουν, καθὼς εἴπομεν, φράσιν παρομοίαν τῆς τοῦ Ἰωάννου. Δηλαδὴ δὲν ἀναφέρουν, ὅτι ἡ Σαλώμη ἦτο «ἀδελφὴ τῆς μητρὸς» τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ μὲν Ματθαῖος (κζ΄ 56) γράφει «καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου». Ὁ Μάρκος (ιε΄ 40) λέγει, μόνον «καὶ Σα-

λώμη». Ὁ δὲ Λουκᾶς (κγ´ 49, κδ´ 10) καὶ τὸ ὄνομα ἀκόμη Σαλώμη δὲν ἀναγράφει· τοῦτο, ὅμως, ὑπονοεῖται ἐκ τῆς συνεχείας «καὶ αἱ λοιπαὶ (γυναῖκες, μαθήτριαι, μυροφόροι) σὺν αὐταῖς».

Παρεμβάλλω ἐνταῦθα τὸ ἑξῆς : Ὁ κ. Β. Μουστάκης, ὑπὸ τὸν τίτλον : «Ἀπὸ τοὺς βίους τῶν Ἀποστόλων, ὁ Πρωτομάρτυς Μαθητής», ἐδημοσίευσεν, εἰς τὸ περιοδικὸν «Ὁ Ἐφημέριος» (1)6)1961), ἄρθρον, ἔνθα λέγει : «Σύμφωνα μὲ μιὰ ἐκδοχή, ποὺ δὲν στηρίζεται ἀπόλυτα, ἡ Σαλώμη ἦτο ἀδελφὴ τῆς Παναγίας». Δηλαδή, χαρακτηρίζει τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ὡς μὴ ὀρθήν, μὲ τὴν φράσιν «δὲν στηρίζεται ἀπόλυτα». Δὲν παρουσιάζει δὲ καὶ οὗτος ἀτομικήν, ἢ ἄλλων, γνώμην, ἡ ὁποία νὰ στηριχθῇ ἀσφαλῶς.

Εἰς τὴν Μεγάλην Ἐγκυκλοπαιδείαν Μακρῆ, (τόμ. ΚΑ´, σελ. 480), ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Μπρατσιώτης ἀναγράφει, εἰς γενικὰς γραμμάς, τὰς ἑξῆς τρεῖς διαφόρους γνώμας : «Κατά τινας τῶν παλαιῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων (Ἐπιφάνιος, κ.λ.π.), ἡ Σαλώμη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἰωσὴφ τοῦ Μνήστορος. Κατ' ἄλλους δὲ θυγάτηρ τοῦ Κλεώπα, ἀδελφοῦ τοῦ Ἰωσὴφ (Ἡγήσιππος, κ.λ.π.), καὶ κατ' ἄλλουςθυγάτηρ τοῦ Ἱερέως Ζαχαρίου καὶ ἀδελφὴ τοῦ Βαπτιστοῦ». Καὶ προσθέτει, «τίς τῶν γνωμῶν τούτων τυγχάνει ἡ πιθανωτέρα, εἶναι σχεδὸν ἀδύνατον, νὰ ἀποφανθῇ τις σήμερον»! Ὁ κ. Καθηγητής, παρὰ τὸ ὅτι, διὰ τῆς φράσεως «σχεδὸν ἀδύνατον», ἐκφράζει ποιάν τινα ἀμφιβολίαν,προβάλλει, ἐν τέλει τὴν προτίμησίν του διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου παρεχομένην πληροφορίαν, γράφων τὰ ἑξῆς : «Ὡς βεβαία δὲ μόνον δύναται νὰ λογισθῇ ἡ ὑπὸ πλείστων ἐξηγητῶν ὑποστηριζομένη καὶ ἐπὶ τοῦ χωρίου τοῦ Ἰωάννου (ιθ´ 25), ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ (μνημονευθέντα ἀνωτέρω) Ματθαίου κζ´ 56, καὶ Μάρκου ιε´ 40, βασιζομένη, ἐκδοχή, ὅτι αὐτη, (ἡ Σαλώμη) ἦτο ἀδελφὴ τῆς Θεοτόκου»! Διστάζων, δηλαδή, νὰ προτιμήσῃ, «ὡς βεβαίαν», ἢ «πιθανωτέραν» μίαν, οἱανδήποτε τῶν τριῶν γνωμῶν, ἀποκρούει καὶ τὰς τρεῖς. Ἀκολουθῶν δὲ τοὺς «πλείστους ἐξηγητάς», ἀποδέχεται τὴν γνώμην αὐτῶν, καθ' ἣν ἡ Σαλώμη «ἦτο ἀδελφὴ τῆς Θεοτόκου».

Ἡ ἐκ μέρους «πλείστων ἐξηγητῶν», καθὼς καὶ τοῦ ἀκολουθοῦντος αὐτοὺς κ. Καθηγητοῦ, προτίμησις τῆς γνωστῆς φράσεως τοῦ Ἰωάννου φαίνεται, κατ' ἀρχήν, εὔλογος, διὰ νὰ μὴ διαμφισβητηθῇ, τρόπον τινά, ἡ ἀξιοπιστία καὶ τὸ κῦρος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ. Δὲν ἐξηγεῖται, ὅμως, τοιουτοτρόπως, ἐάν, καὶ πῶς, ἡ Σαλώμη ἦτο θυγάτηρ, καὶ αὐτή, πρωτογενής,

ἢ δευτερογενής, τοῦ Ἰωακεὶμ καὶ τῆς Ἄννης, καί, ἄρα, πραγματικὴ ἀδελφή, τῆς Θεοτόκου, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν βεβαίαν καὶ ἀδιαμφισβήτητον πληροφορίαν τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, τὴν ὁποίαν υἱοθέτησε, καθὼς εἴδομεν, ἡ Ἐκκλησία ἐπισήμως !

Ἂς μὴ ἐκπλαγοῦν οἱ συμπαθεῖς ἀναγνῶσταί μου. Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ὀνομάζει, βεβαίως, τὴν μητέρα του ἀδελφὴν τῆς Παναγίας. Ἀλλὰ ἡ λέξις «ἀδελφή», δὲν πρέπει νὰ σημαίνῃ, ἐνταῦθα, φυσικὴν ἐξ αἵματος καὶ πραγματικὴν ἀδελφήν, ἀφ' οὗ, μάλιστα, οἱ ἄλλοι Εὐαγγελισταὶ δὲν ὀνομάζουν τὴν Σαλώμην ἀδελφὴν τῆς Παναγίας. Τὸ χωρίον, λοιπόν, τοῦ Ἰωάννου πρέπει νὰ ἑρμηνευθῇ κατ' ἄλλον τρόπον, καὶ ὄχι κατὰ κυριολεξίαν. Κατὰ τὴν ταπεινήν μου γνώμην, ἡ Σαλώμη ἦτο «θέσει» καὶ ὄχι «φύσει», ἀδελφὴ τῆς Παναγίας, καθὼς θὰ ἀποδειχθῇ ἐν συνεχείᾳ.

Πρὶν συμπληρώσω τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ζητήματος τούτου, παραθέτω τὴν ἀνυπόγραφον πληροφορίαν τοῦ ἐγκυκλοπαιδικοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἡλίου (τόμος 16, σελὶς 826), καθ' ἣν ἡ Σαλώμη «ἦτο ἐξαδέλφη τῆς Θεοτόκου». Καὶ καταλήγω εἰς τὰ τελικὰ συμπεράσματά μου.

1) Δὲν γνωρίζω, ἐάν, καὶ πῶς, ἡ Σαλώμη ἦτο ἐξαδέλφη τῆς Παναγίας, ὁπότε, βεβαίως, δὲν ἦτο ἀδελφή της.

2) Ἐάν, ἐπίσης, θεωρηθῇ ἡ Σαλώμη θυγάτηρ τοῦ Ἱερέως Ζαχαρίου, καὶ ἄρα ἀδελφὴ τοῦ Βαπτιστοῦ, πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἀποκλείεται, καὶ πάλιν δὲν εἶναι δυνατόν, νὰ εἶναι ἀδελφὴ τῆς Παναγίας.

3) Τὸ ἴδιον καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκδοχήν, καθ' ἣν ἡ Σαλώμη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Κλεώπα. Διότι, καὶ ἐν τοιαύτῃ, περιπτώσει, δὲν θὰ ἐλέγετο ἀδελφὴ τῆς Παναγίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἀνεψιὰ αὐτῆς, ἐξ ἀνδραδέλφου, τρόπον τινά, ἀφ' οὗ ὁ Κλεώπας ἦτο ἀδελφὸς τοῦ Μνήστορος Ἰωσήφ.

4) Μένει ἡ γνώμη τοῦ ἱεροῦ Ἐπιφανίου καὶ τῶν ὁμοφρονούντων αὐτῷ. Ὅτι ἡ Σαλώμη ἦτο θυγάτηρ τοῦ Μνήστορος Ἰωσήφ, τὴν ὁποίαν γνώμην ἀπέκρουσεν ὁ κ. Μπρατσιώτης, καθὼς εἴδομεν, ὁμοῦ μετὰ τῶν ἄλλων γνωμῶν. Διὰ τῆς γνώμης ταύτης λύεται εὐκόλως τὸ ζήτημα, καὶ ἐκλείπει ἡ ἑρμηνευτικὴ δυσχέρεια τοῦ χωρίου τοῦ Ἰωάννου.

Δηλαδή. Ὁ εὐσεβὴς καὶ ὑπέργηρως, ἤδη, τέκτων Ἰωσὴφ εὑρίσκετο ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ, ἐν χηρείᾳ, ἔχων τέσσαρας υἱοὺς καὶ δύο θυγατέρας. Εἶχε προορισθῇ ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας ὡς μνηστὴρ μέν, κατὰ κόσμον (καὶ μέλλων, δῆθεν, σύζυγος), κυρίως, ὅμως, διὰ νὰ προστατεύσῃ

τὴν ἀνήλικον καὶ ὀρφανὴν Μαρίαν, τὴν Παναγίαν, καὶ νὰ διαφυλάξῃ τὸ «ἀειπάρθενον» αὐτῆς, ὥστε νὰ μένῃ αὕτη, εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ἡ «ἀνύμφευτος νύμφη» τοῦ Θεοῦ. Καὶ νὰ τὴν τιμᾷ ἡ Ἐκκλησία καὶ νὰ τὴν δοξάζῃ ὡς «τὴν τιμιωτέραν τῶν Χερουβεὶμ καὶ ἐνδοξοτέραν ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφείμ», καὶ νὰ τὴν μεγαλύνῃ, ὡς «τὴν ὄντως Θεοτόκον». Μᾶς εἶναι ἀδιάφορον, ἀλλὰ καὶ εὐεξήγητον, τὸ ὅτι οἱ Ἑβραῖοι τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ ἐξελάμβανον τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὴν Μαρίαν ὡς συζύγους, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας ἀπειράνδρως τεχθείς, καί, ὡς ἄνθρωπος, «ἀπάτωρ» χαρακτηρισθείς, Ἰησοῦς εἶχε, δῆθεν, φυσικὸν πατέρα τὸν Ἰωσήφ. Καὶ ὅτι, ἐπίσης, εἶχεν, ὡς πραγματικοὺς φυσικοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφάς του, τοὺς υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας τοῦ Ἰωσήφ.

Ἔχω ἀνέκδοτον μίαν ἐκτενῆ μελέτην, ὑπὸ τὸν τίτλον «Διάφορα ἐπίμαχα ζητήματα περὶ τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου».

Ἔγραφον, εἰς τὴν μελέτην ἐκείνην, ὅτι ὁ τέκτων Ἰωσὴφ ἐξετέλεσε πιστῶς τὸ ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας, διὰ τῶν Πρεσβυτέρων τοῦ Ναοῦ τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνατεθὲν εἰς αὐτὸν καθῆκον. Μνηστευθεὶς τὴν ἐκ τοῦ Ναοῦ ἐξελθοῦσαν καὶ μόλις δεκαπενταέτιδα Θεόπαιδα Μαρίαν παρέλαβεν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. Ἐκεῖ, ἡ Παναγία «διῆγε νηστεύουσα καὶ ἀπρόϊτος (ἀπρόσιτος, ἀπροσπέλαστος) σὺν ταῖς δυσὶ θυγατράσιν αὐτοῦ».

Τὰς θυγατέρας ταύτας τοῦ Ἰωσήφ, μετὰ τῶν ὁποίων συγκατῴκει ἡ Παναγία, ἐθεώρει, βεβαίως, καὶ εἶχεν ὡς ἀδελφάς της. Ἡ μία τούτων ἦτο ἡ Σαλώμη. Αὕτη, ὑπανδρευθεῖσα τὸν Ζεβεδαῖον, ἐγένετο «ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου». Παρακολουθοῦσα δὲ ἀργότερον καὶ διακονοῦσα, ὅπως καὶ ἄλλαι εὐσεβεῖς γυναῖκες, τὸν Ἰησοῦν, κατέστη Μαθήτρια καὶ αὕτη, ἐν τέλει δὲ καὶ Μυροφόρος. Ὁ τέκτων, λοιπόν, καὶ Μνήστωρ Ἰωσὴφ εἶχεν εἰσαγάγει ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, καὶ πλησίον τῆς Σαλώμης καὶ τῆς ἄλλης θυγατρός του, τὴν Παρθένον Μαρίαν, ἥτις «διῆγε σὺν ταῖς δυσὶ θυγατράσιν αὐτοῦ». Καὶ διὰ τοῦτο, καὶ αἱ τρεῖς ὁμοῦ συνεδέοντο στενότατα πρὸς ἀλλήλας καὶ προσηγορεύοντο μεταξύ των ὡς πραγματικαί, τρόπον τινά, ἀδελφαί, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ἰωσήφ. Ἀλλά, βεβαίως, καὶ ὅταν ἡ Σαλώμη, ὑπανδρεύθη τὸν Ζεβεδαῖον καὶ ἀπέκτησε τέκνα, ἐξηκολούθησαν ἡ Παναγία καὶ ἡ Σαλώμη νὰ θεωροῦνται, ἐν στενῷ οἰκογενειακῷ κύκλῳ, καὶ νὰ προσαγορεύωνται, μεταξύ των, ὡς ἀδελφαί. Ἰδού, διατί ὁ Ἰωάννης ὠνόμασε τὴν μητέρα του, εἰς τὸ δυσερμήνευτον χωρίον (ιθ' 25) ἀδελφὴν τῆς Παναγίας, καὶ ἔγραψε τὴν ἐπίμαχον φράσιν : «Εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ», δηλαδὴ ἡ Σαλώμη, ἡ μήτηρ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ.

Τοιουτοτρόπως, τὸ δυσερμήνευτον ἐκεῖνο χωρίον τοῦ Ἰωάννου, τὸ ὁποῖον προεκάλεσε, καὶ προκαλεῖ, καὶ σήμερον ἀκόμη, ἀπορίας καὶ διαφόρους μὴ ὀρθὰς γνώμας, καὶ παρέχει ἀφορμὰς ἐναντίον τῶν πληροφοριῶν τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως, τὰς ὁποίας ἀπεδέχθη ἡ Ἐκκλησία, συμφωνεῖ καὶ δὲν ἀντιτίθεται πρὸς τό, ὅτι ὁ Ἰωακεὶμ καὶ ἡ Ἄννα δὲν εἶχον ἄλλο τέκνον, ἐκτὸς τῆς Παναγίας. Συνεπῶς, καὶ ἡ Σαλώμη δὲν ἦτο πραγματικὴ ἐξ αἵματος ἀδελφὴ αὐτῆς.

Ἀθῆναι, 1961.

† Ἀρχιμ. ΝΙΚΟΛ. ΒΑΦΕΙΔΗΣ, Καθηγητής.

Η Γ' ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΟΥ Π. ΣΥΜΒ. ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ ΕΝ ΝΕΩ ΔΕΛΧΙ ΤΩΝ ΙΝΔΙΩΝ

18 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ— 6 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1961.

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ἐντὸς τῆς ὀργανικῆς διαρθρώσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν τὸ ἀνώτατον σῶμα, ὅπερ ἐκφράζει τὴν ὑψίστην ἐξουσίαν θεωρεῖται ἡ Γενικὴ Συνέλευσις, ἥτις συνέρχεται τακτικῶς ἀνὰ πᾶσαν ἑξαετίαν ἢ ἑπταετίαν. Τοιαῦται Γενικαὶ Συνελεύσεις συνῆλθον μέχρι σήμερον δύο τὸν ἀριθμόν, α') ἡ τοῦ Ἄμστερδαμ τῆς Ὁλλανδίας τὸ 1948, καὶ β') ἡ τοῦ Ἔβανστον, Ἰλλινόϊ τῆς Ἀμερικῆς τὸ 1954. Συμφώνως πρὸς τὴν ἐπικρατήσασαν μέχρι τοῦδε συνήθειαν, ὅπως ἑκάστη Γενικὴ Συνέλευσις συγκαλεῖται καὶ εἰς μίαν τῶν πέντε ἠπείρων, ἐκρίθη εὔλογον ὅπως ἡ παροῦσα τρίτη συνέλθη, εἰ δυνατόν, ἐν Ἀσίᾳ, καὶ ὡς πλέον κατάλληλος τόπος προεκρίθη ἡ πόλις τοῦ Νέου Δελχί, ἡ πρωτεύουσα τῶν Ἰνδιῶν.

ΑΙ ΠΡΟΗΓΗΘΕΙΣΑΙ ΓΕΝΙΚΑΙ ΣΥΝΕΛΕΥΣΕΙΣ

Ἐν Ἄμστερδαμ τῆς Ὁλλανδίας τὸ 1948, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν λῆξιν τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου, συνηντήθησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ νὰ ἱδρύσουν τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅπερ προῆλθεν ἐκ τῆς συνενώσεως τῶν δύο προγενεστέρων Κινήσεων «Ζωῆς καὶ Ἐργασίας» καὶ «Πίστεως καὶ Τάξεως», διὰ μέσου τῶν ὁποίων, ἐκτὸς ἄλλων, ἐξεδηλοῦτο προηγουμένως ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις. Ἐνταῦθα ἐψηφίσθησαν τὸ Καταστατικόν, οἱ Κανόνες καὶ οἱ Κανονισμοί, οἵτινες θὰ ἐρρύθμιζον τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τοῦ ἱδρυθέντος ὀργανισμοῦ, τὸ πρὸς τὰς Ἐκκλησίας Διάγγελμα, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ἰδιαίτερον θέμα μὲ τὰς τέσσαρας ὑποδιαιρέσεις αὐτοῦ καὶ ἐκθέσεις τινὲς ἄλλων Ἐπιτρόπων.

Τὸ κύριον θέμα, φέρον τὴν ἐπιγραφὴν «Ἡ βουλὴ τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἀταξία τοῦ ἀνθρώπου», ἐχωρίσθη εἰς τὰ ἑξῆς τέσσαρα τμήματα :

α') ἡ παγκόσμιος Ἐκκλησία ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ,

β') ἡ μαρτυρία τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ βουλῇ τοῦ Θεοῦ,

γ΄) ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἀταξία τῆς κοινωνίας, καὶ
δ΄) ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ διεθνὴς ἀταξία.

Ἡ Β΄ Γενικὴ Συνέλευσις ἐν Ἔβανστον, Ἰλλινόϊ τῆς Ἀμερικῆς (1954), ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς ἑξαετοῦς κτηθείσης πείρας, ἤρχετο νὰ καθορίσῃ ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν τοῦ νεοπαγοῦς ὀργανισμοῦ, νὰ ἐμβαθύνῃ ἐπὶ τῶν κοινῶν ἀπόψεων καὶ τῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν μελῶν Ἐκκλησιῶν, νὰ ἀναθεωρήσῃ τὸ Καταστατικόν, τοὺς Κανόνας καὶ τοὺς Κανονισμούς, νὰ διοργανώσῃ ἐν γένει τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ νὰ ψηφίσῃ τὸ Διάγγελμα καὶ τὸ κυρίως θέμα μετὰ τῶν ἓξ βοηθητικῶν θεμάτων.

Τὴν φορὰν ταύτην κύριον θέμα ἦτο τὸ φέρον τὸν τίτλον «ὁ Χριστὸς ἡ ἐλπὶς τοῦ Κόσμου» μετὰ τῶν ἓξ βοηθητικῶν θεμάτων:

α΄) ἡ ἑνότης ἡμῶν ἐν Χριστῷ καὶ ἡ διαίρεσις ἡμῶν ὡς Ἐκκλησιῶν,

β΄) ἡ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς ἔξω,

γ΄) μία ὑπεύθυνος Κοινωνία ἐντὸς μιᾶς Παγκοσμίου Προοπτικῆς,

δ΄) οἱ Χριστιανοὶ ἐν τῷ ἀγῶνι διὰ μίαν Παγκόσμιον Κοινωνίαν,

ε΄) ἡ Ἐκκλησία καὶ αἱ μεταξὺ φυλῶν καὶ λαῶν διαφοραί, καὶ
στ΄) ὁ Χριστιανὸς ἐν τῇ κλήσει αὐτοῦ.

Τὸ Συνέδριον τοῦ Ἄμστερδαμ συνιστᾷ μίαν ἀπαρχήν, φέρει χαρακτῆρα ἱδρυτικόν. Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἱδρύθη ἐν Εὐρώπῃ, ἐν τῇ γηραιᾷ Εὐρώπῃ, ἐξ ἧς μετεδόθησαν τὰ φῶτα καὶ ὁ πολιτισμὸς πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις τοῦ κόσμου κατὰ τὸ παρελθόν. Ἡ γηραιὰ ἤπειρος ἔφερεν ὅμως τὴν εὐθύνην τῆς ἐκρήξεως καὶ τῶν δεινῶν, ἅτινα ἐπεσώρευσαν δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι καὶ ἐκλονίζετο ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ πόνου, τῆς δυστυχίας καὶ τῶν ἁμαρτιῶν. Ἡ Συνέλευσις τοῦ Ἄμστερδαμ, ἀπὸ Χριστιανικῆς σκοπιᾶς, ἐκφράζει τὸν πόθον τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τὴν συναδέλφωσιν, τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τοῦ πνεύματος τῆς ἀγάπης εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, τὸν δογματικὸν καὶ ἐκκλησιολογικὸν καὶ τὸν πρακτικὸν καὶ ἀνθρωπιστικόν. Ἡ πόλις τοῦ Ἄμστερδαμ προεκρίθη ἴσως ὡς τόπος τοῦ Συνεδρίου καὶ πρὸς τιμὴν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου δρος Βίσσερ Τούφτ, ὅστις εἰργάσθη καὶ ἐργάζεται ὑπὲρ πάντα ἄλλον διὰ τὴν ἵδρυσιν, διοργάνωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ ῥηθέντος Συμβουλίου.

Ἡ Β΄ Γενικὴ Συνέλευσις εἰς Ἔβανστον τῆς Ἀμερικῆς συνέτεινε κατὰ πολὺ εἰς τὸ νὰ γνωρίσῃ εἰς τὰς Ἀμερικανικὰς Ἐκκλησίας καὶ τοὺς Χριστιανοὺς τῆς Ἀμερικῆς τὸ Συμβούλιον τοῦτο, καθὼς ἐπίσης καὶ εἰς τὸ νὰ φέρῃ τοὺς ἐξ ἄλλων ἠπείρων Χριστιανοὺς εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Χριστιανισμοῦ. Λαμβανομένου ὑπ᾿ ὄψιν, ὅτι τὰ 30 ο)ο τῶν μελῶν Ἐκκλησιῶν

τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν προέρχονται ἐξ Ἀμερικῆς, τὰ δὲ 70 ο)ο τοῦ Βασικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Συμβουλίου καλύπτονται ἐκ τῶν προσφορῶν τῶν μελῶν Ἐκκλησιῶν ἐξ Ἀμερικῆς, καταδεικνύεται ἡ σημασία τοῦ ἐν Ἀμερικῇ Χριστιανισμοῦ διὰ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν.

Η ΣΤΑΣΙΣ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Δι' ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους καλὸν θὰ εἶναι νὰ ἐξετάσωμεν καὶ τὸν τρόπον συμμετοχῆς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν.

Μέχρι τοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἄμστερδαμ ἅπασαι αἱ κατὰ τόπους Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, ἐκτὸς τῆς ἐμπεριστάτου τότε Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν. Ἐν Ἄμστερδαμ διὰ πρώτην φορὰν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Κινήσεως ταύτης ἐνεφανίσθησαν αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀκολουθοῦσαι κεχωρισμένην γραμμήν. Αἱ Σλαβικαὶ Ἐκκλησίαι καὶ αἱ Ἐκκλησίαι Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, αἱ λαβοῦσαι μέρος εἰς τὴν ἐν Μόσχᾳ Σύσκεψιν τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν (1948), προῆλθον εἰς τὴν ἀπόφασιν «ὅτι ἅπασαι αἱ κατὰ τόπους Ἐκκλησίαι, αἱ ἀντιπροσωπευόμεναι εἰς τὸ παρὸν Συνέδριον, θεωροῦσιν ὑποχρέωσιν αὐτῶν, ὅπως ἀρνηθῶσι τὴν συνεργασίαν ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει, ὑπὸ τὴν παροῦσαν αὐτῆς μορφήν».

Μετὰ τὴν ἀρνητικὴν ταύτην ἀπόφασιν τῶν προαναφερθεισῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀπέστειλαν εἰς Ἄμστερδαμ ἀντιπροσώπους μόνον τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἡ Ἐκκλησία Κύπρου, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καί τινες Ἐκκλησίαι τῆς Ὀρθοδόξου Διασπορᾶς. Ἐν Ἄμστερδαμ Πρόεδρος ὁλοκλήρου τῆς Ὀρθοδόξου Ἀποστολῆς ἦτο ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανός, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐν τῷ μεταξύ, μέλη τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων ἐλάμβανον μέρος εἰς τὰ Συνέδρια τῶν διαφόρων Ἐπιτροπῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ Ὀρθοδόξου πλευρᾶς, ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1952 ἔκδοσις τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἡ καθορίζουσα τὴν θέσιν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἔγγραφον χωρίζεται εἰς δύο μέρη. Εἰς τὸ πρῶτον ἐκτίθεται ἡ ἀναγκαιότης τῆς συνεργασίας καὶ εἰς τὸ δεύτερον ὁ πλέον κατάλληλος τρόπος συμμετοχῆς τῶν Ὀρθοδόξων ἐν τῷ Συμβουλίῳ.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος λέγεται ὅτι «τὸ ἔργον τῆς προσεγγίσεως καὶ τῆς συνεργασίας πασῶν τῶν Χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν καὶ Ὀργα-

νώσεών ἐστιν ὑποχρέωσις ἱερὰ καὶ καθῆκον ἅγιον, ἀπ' αὐτῆς τῆς ἰδιότητος καὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν ἀπορρέον». Ἀκολούθως ἀναλύεται ἡ φύσις καὶ τὸ ἔργον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, «πρόδηλον ὅτι ὁ μὲν κύριος σκοπὸς αὐτοῦ ἐστι πρακτικός», εἶτα δὲ λέγεται, ὅτι «ἡ καὶ ἐφεξῆς συμμετοχὴ καὶ συνεργασία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν πολλαχῶς, καθ' ἡμᾶς, ἐπιβάλλεται».

Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ἐκτίθενται, εἰς τρεῖς ὑποδιαιρέσεις, οἱ ὅροι συμμετοχῆς τῶν Ὀρθοδόξων.

α') Δέον ὅπως ἀποφεύγηται πᾶσα συμμετοχὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τὰς συζητήσεις καὶ ἐργασίας τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστεως καὶ Τάξεως», ἡ δὲ ἡμετέρα Ἐκκλησία ὀφείλει νὰ πληροφορῇ τὸ περιεχόμενοκ τῆς πίσεως αὐτῆς δι' ἐπὶ τούτῳ συγγραμμάτων.

β') Δέον ὅπως ἡ συμμετοχὴ πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ᾖ πλήρης, ὑπάρχωσι δὲ μόνιμοι Συνοδικαὶ Ἐπιτροπαὶ ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, πρὸς συντονισμὸν τῶν ἐνεργειῶν πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ

γ') Δέον ὅπως οἱ Ὀρθόδοξοι Κληρικοὶ ὦσιν ἐφεκτικαὶ εἰς τὰς λατρευτικὰς μετὰ τῶν ἑτεροδόξων συνάξεις.

Ἀπὸ τοῦ 1952 (Συνέδριον τοῦ Λοὺνδ) καὶ ἑξῆς, εἰς τὰς ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν συνεργαζομένας Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας προσετέθη καὶ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας. Εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Ἔβανστον (1954) ἀντεπροσωπεύθησαν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας καὶ αἱ Ἐκκλησίαι Κύπρου, Ἑλλάδος καὶ τῆς Διασπορᾶς ἐν Ἀμερικῇ Ὀρθοδόξου Ρωσσικῆς καὶ Ρουμανικῆς. Πρόεδρος τῆς Ὀρθοδόξου Ἀποστολῆς ὑπῆρξεν ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Ἡλιουπόλεως καὶ Θείρων Γεννάδιος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὰ Πατριαρχεῖα Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων, δηλώσαντα συμμετοχήν, δὲν ἀπέστειλαν ἀντιπροσώπους.

Τὸ ἑπόμενον ἔτος 1955 τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον προέβαινεν εἰς τὴν ἵδρυσιν ἐν Γενεύῃ Γραφείου Μονίμου Ἀντιπροσωπείας παρὰ τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν, πρὸς ἐπιτόπιον παρακολούθησιν τοῦ Συμβουλίου τούτου καὶ συνεχῆ κατατόπισιν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν Ὀρθοδόξων ἀπόψεων καὶ ζητημάτων.

Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀποστεῖλαν, σχεδὸν εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν Β' Γενικὴν Συνέλευσιν, τὰ Πρακτικὰ καί τινας ἄλλας ἐκδόσεις αὐτῆς πρὸς τὴν Ρωσσικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἤρχιζε μίαν ἐπίσημον μετὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐκείνης ἀλληλογραφίαν, τὴν ὁποίαν ἠκολούθησαν καὶ ἄλλα θετικῆς φύσεως γεγονότα. Ἀλλὰ καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, συνῳδὰ τῇ ἰδιαιτέρᾳ θέσει αὐτοῦ ἐντὸς τῆς διαρθρώσεως τοῦ συστήματος τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, συνεχῶς ἐ-

νημέρου τὰς Ἀδελφὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ἐπὶ τῶν ἐντὸς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν λαμβανουσῶν χώραν ἐξελίξεων καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ ἔργου τῶν συνεργαζομένων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Μετὰ τὴν τριετῆ περίπου ἀλληλογραφίαν μεταξὺ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας ἀπεφασίσθη ὅπως γίνῃ ἡ συνάντησις τῶν ἐκπροσώπων τῶν δύο Σωμάτων ἐν Οὐτρέχτῃ τὸ 1958. Κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην ἐξετέθησαν μετὰ πολλῆς ἀντικειμενικότητος αἱ ἐπὶ τῆς συνεργασίας τῶν δύο Σωμάτων ἀμοιβαίως κρατοῦσαι ἀπόψεις.

Σημαντικὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ παραμείνῃ ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1959 σύγκλησις τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Ρόδῳ, ἔνθα διὰ πρώτην φοράν, συνήρχετο Συνέδριον παρομοίας φύσεως ἐπὶ Ὀρθοδόξου ἐδάφους, τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ παρῆσαν ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀντιπροσώπου ἢ τοῦ παρατηρητοῦ ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἐμφανισθέντος οὕτω τοῦ φαινομένου τῆς πολυπληθεστέρας ἀριθμητικῶς Ὀρθοδόξου ἀντιπροσωπείας ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Συμβουλίου βλέπομεν, ὅτι ἀπὸ τοῦ 1958 καὶ ἑξῆς, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐκδηλώσεων, ἤρχιζε καὶ ἡ ἀνταλλαγὴ ἐπισκέψεων. Ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσσίας ἐπισκέφθησαν τὰ ἐν Γενεύῃ καὶ Νέᾳ Ὑόρκῃ Γραφεῖα, παρέστησαν δὲ ὡς παρατηρηταὶ εἰς τὰς Συνελεύσεις τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Ρόδῳ (1959) καὶ Ἁγίῳ Ἀνδρέᾳ, Σκωτίας (1960). Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1959 ἀντιπροσωπεία τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως δρος Βίσσερ Τούφτ, ἐπεσκέφθησαν ἐν Ρωσσίᾳ τὴν ἐκεῖσε Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Τέλος, διὰ Γράμματος τοῦ Μακαρ. Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου, ὑπὸ ἡμερομ. 11 Ἀπριλίου 1961, πρὸς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀνεκοινοῦτο ἡ ἀπόφασις τῆς Ἐκκλησίας ταύτης ὅπως γίνῃ μέλος τοῦ Συμβουλίου καὶ ἐζητεῖτο ὅπως ἡ αἴτησις αὕτη γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν μελῶν Ἐκκλησιῶν ἐν Νέῳ Δελχί. Τὴν εἴδησιν ταύτην ἠκολούθησαν καὶ προφορικαὶ δηλώσεις ἐκπροσώπων ἄλλων μὴ συνεργαζομένων μέχρι τοῦδε Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι αὐτῶν θὰ ἀποστείλωσιν ἀντιπροσώπους ἢ παρατηρητὰς εἰς τὴν μέλλουσαν νὰ συνέλθῃ Γ΄ Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Συμβουλίου ἐν Νέῳ Δελχί.

Κατόπιν τῶν ἐξελίξεων τούτων ἅπασαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν πρόκειται νὰ ἀκολουθήσωσιν ἑνιαίαν γραμμὴν ἀπέναντι τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, δικαιωθείσης τοιουτοτρόπως τῆς γραμμῆς, ἣν τόσον σταθερῶς ἀπὸ τοῦ 1920 καὶ ἑξῆς ἠκολούθησαν μέχρι μὲν τοῦ 1937 ἅπασαι αἱ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, συνεχῶς δὲ καὶ μέχρι τῆς σήμερον τὸ Οἰκουμενικὸ-

Πατριαρχεῖον καὶ αἱ μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ Συμβουλίῳ παροῦσαι Ἐκκλησίαι. Διὰ τῆς ἑνιαίας ταύτης συμμετοχῆς αἴρεται καὶ εἷς παράγων, ὅστις ἐνεφάνιζε τὴν μίαν Ὀρθοδοξίαν ἡμῶν «διαφοροποιημένην» ἐξωτερικῶς.

Η Γ' ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Ἡ Γ' Γενικὴ Συνέλευσις πρόκειται νὰ συγκληθῇ, ὡς ἐλέχθη ἤδη, ἐν Νέῳ Δελχὶ τῶν Ἰνδιῶν ἀπὸ τῆς 18 Νοεμβρίου μέχρι τῆς 6ης Δεκεμβρίου 1961. Τὸ περιβάλλον ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ συναντηθῶσιν οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν Ἐκκλησιῶν μελῶν δὲν θὰ εἶναι τοῦ ἐκκοσμικευθέντος Χριστιανισμοῦ τῆς Εὐρώπης, οὔτε καὶ τοῦ δυναμικοῦ Χριστιανισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ περιβάλλον, ἔνθα ὁ Χριστιανισμὸς ἐμφανίζεται ὡς μία μικρὰ μειοψηφία ὀλίγων ἑκατοστῶν, μὴ ὑπερβαίνουσα τὰ 10 ο)ο τοῦ ὅλου μὴ Χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἐνδοχριστιανικῶν, οὕτως εἰπεῖν, προβλημάτων, δυάχυτος ἐντὸς τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως θὰ εἶναι καὶ ὁ τρόπος τῆς συναντήσεως καὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν ἄλλων ἀναγεννωμένων Ἀσιατικῶν Θρησκειῶν.

Οἱ παριστάμενοι εἰς τὴν Γ' Γενικὴν Συνέλευσιν, κατὰ τὴν ἀπόφασιν τῆς ἐν Ἁγίῳ Ἀνδρέᾳ (1960) συνελθούσης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, θὰ ἔχωσι τὰς ἑξῆς ἰδιότητας:

α') Ἀντιπρόσωποι	625	
β') Σύμβουλοι	125	
γ') Ἀντιπρόσωποι Νεολαίας	110	
δ') Φιλικὰ Μέλη	67	
ε') Παρατηρηταὶ	50	
στ') Προσκεκλημένοι	50	σὺν σύζυγοι
	1027	σύνολον

Δικαίωμα ψήφου ἐκ τῶν παρισταμένων θὰ ἔχωσι μόνον οἱ ἀντιπρόσωποι. Διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ὡρίσθησαν ἐν ὅλῳ 55 ἕδραι ἀντιπροσώπων, ὡς ἑξῆς:

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον	17
Πατριαρχεῖον Ἀλεξανδρείας	4
» » Ἀντιοχείας	4
» » Ἱεροσολύμων	4
Ἐκκλησία Κύπρου	3
» » Ἑλλάδος	17
» » Ὀρθόδοξος Ρωσσικὴ ἐν Ἀμερικῇ	4
» » » » Ρουμανικὴ » » »	1
» » » » Συριακὴ » » » (π. Ἀντιοχείας)	1
σύνολον	55

Εἰς τούτους βεβαίως θὰ προστεθῶσι καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἵτινες θὰ γίνωσι δεκταὶ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ Γ' Γενικῇ Συνελεύσει. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἀποστολὴ θὰ εἶναι πλέον πολυάριθμος ἐὰν προστεθῶσιν εἰς αὐτὴν καὶ οἱ ὑπὸ τὰς ἄλλας ἰδιότητας μέλλοντες νὰ παρευρεθῶσιν ἐν Νέῳ Δελχί.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Συνεδρίου σπουδαίαν θέσιν πρόκειται νὰ καθέξωσιν αἱ διάφοροι ἐκδηλώσεις τῆς Θείας Λατρείας, αἱ προσευχαί, ἡ τέλεσις τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἡ ἀνάγνωσις καὶ μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὸ θεῖον Κήρυγμα, καθὼς καὶ αἱ Ὁμιλίαι—Διαλέξεις.

Ἰδιαίτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ παρόντος Συνεδρίου θὰ εἶναι ἡ μέλλουσα νὰ ψηφισθῇ κατα τὴν ἐναρκτήριον αὐτοῦ Συνεδρίαν συγχώνευσις τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν μετὰ τοῦ Διεθνοῦς Συμβουλίου τῶν Ἱεραποστολῶν, ὁπότε πλέον τὸ Διεθνὲς Συμβούλιον τῶν Ἱεραποστολῶν θὰ ἀποτελέσῃ ὀργανικὸν τμῆμα τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, διὰ τῆς ἐν αὐτῷ ἱδρύσεως ἑνὸς πέμπτου Τμήματος ὑπὸ τὴν προσωνυμίαν «τοῦ Παγκοσμίου Εὐαγγελισμοῦ καὶ Ἱεραποστολῆς». Ἀξιομνημόνευτοι παραμένουσιν ἡ παρακολούθησις τοῦ ὅλου τούτου ζητήματος μετὰ τὴν Β' Γενικὴν Συνέλευσιν καὶ ἑξῆς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν ἄλλων συνεργαζομένων ἐν τῷ Συμβουλίῳ Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ αἱ προσπάθειαι τῶν Ὀρθοδόξων Ἀντιπροσώπων ἐν τῇ ἰδιαιτέρᾳ Μικτῇ Ἐπιτροπῇ καὶ τῇ Κεντρικῇ Ἐπιτροπῇ πρὸς ἄμβλυνσιν τῶν Προτεσταντικῶν δογματικῶν τάσεων, διὰ τὴν διαφύλαξιν τοῦ καθαροῦ χαρακτῆρος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ὡς Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν διαπίστωσιν τοῦ ἔν τινι τρόπῳ εἰσαγομένου νέου στοιχείου ἐντὸς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν διὰ τῶν Ἐθνικῶν Συμβουλίων τῶν Ἱεραποστολῶν, μέλη τῶν ὁποίων εἶναι ὄχι μόνον Ἐκκλησιαστικαὶ Ἱεραποστολαί, ἀλλὰ καὶ ἀνεξάρτητοι τοιαῦται.

Αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως Συνεδρίαι θὰ ὦσι τριῶν κατηγοριῶν: α') τῆς Ὁλομελείας, β') τῶν Τμημάτων, καὶ γ') τῶν Ἐπιτροπῶν.

Κατ' αὐτὰς πρόκειται νὰ ἐξετασθῇ τὸ κύριον θέμα «Ἰησοῦς Χριστὸς τὸ φῶς τοῦ Κόσμου» καὶ τὰ τρία βοηθητικὰ θέματα: 1) Ἑνότης, 2) Μαρτυρία, καὶ 3) Διακονία, ἅτινα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν καὶ διασκευὴν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀθανασίου Κ. Ἀρβανίτη ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου, καθὼς ἐπίσης καὶ Ἐκθέσεις τῶν διαφόρων ὀργανικῶν Τμημάτων καὶ Ἐπιτροπῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Οἱ ἀντιπρόσωποι θὰ κατανεμηθῶσιν εἰς διαφόρους ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει Ἐπιτροπάς, ἑκάστη τῶν ὁποίων θὰ ἔχῃ τοὺς ἀξιωματούχους, τὸν Πρόεδρον καὶ Γραμματέα αὐτῆς. Μεταξὺ τῶν ἀξιωματούχων τούτων τοῦ Συνεδρίου, ἐκλεγέντες ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Ἁγίῳ Ἀνδρέᾳ (1960) καὶ ἐγκριθέντες ὑπὸ τῶν οἰκείων αὐτῶν Ἐκκλησιῶν, ἀπὸ Ὀρθοδόξου πλευρᾶς, θὰ εἶναι:

1) ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Προγραμματισμοῦ (Policy Reference Committee), ὁ Πρεσβύτερος Ἰωάννης Μέγενδωρφ, τῆς ἐν Ἀμερικῇ Ὀρθοδόξου Ρωσσικῆς Ἐκκλησίας, Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Ἑνότητος, καὶ 3) ὁ Καθηγητὴς Βασίλειος Θ. Σταυρίδης, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν Λαϊκῶν.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων σπουδαίων ζητημάτων, ἅτινα πρόκειται ἵνα ἔλθωσι πρὸς συζήτησιν εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν θὰ εἶναι καὶ τὸ θέμα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ Α΄ Ἄρθρου—Βάσεως τοῦ Καταστατικοῦ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ Ἔκθεσις περὶ «Χριστιανικῆς Μαρτυρίας, Προσηλυτισμοῦ καὶ Θρησκευτικῆς Ἐλευθερίας ἐν τῷ Πλαισίῳ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν», ἡ νέα μορφὴ τῆς Ἐπιτροπῆς Πίστεως καὶ Τάξεως, ἡ συμπλήρωσις τοῦ Καταστατικοῦ, τῶν Κανόνων καὶ Κανονισμῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ νέα διάρθρωσις τοῦ Συμβουλίου τούτου.

Τὸ Α΄ Ἄρθρον—Βάσις, ἔχον μέχρι σήμερον ὡς ἑξῆς :

«Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐστι κοινωνία τῶν Ἐκκλησιῶν, αἵτινες ὁμολογοῦσι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ὡς Θεὸν καὶ Σωτῆρα», προτείνεται ὅπως διευρυνθῇ ἐπὶ τὸ Τριαδικώτερον καὶ λάβῃ τὴν ἑξῆς μορφήν :

«Τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν ἐστι Κοινωνία Ἐκκλησιῶν, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ συνῳδὰ ταῖς Γραφαῖς ὁμολογουσῶν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν Θεὸν καὶ Σωτῆρα καὶ κατ᾽ ἀκολουθίαν ἐπιζητουσῶν ἐκπληρῶσαι ἀπὸ κοινοῦ τὴν κοινὴν αὐτῶν κλῆσιν πρὸς δόξαν Θεοῦ Πατρός».

Ἡ ἐπὶ τὸ Τριαδικώτερον αὕτη διεύρυνσις τοῦ Α΄ Ἄρθρου—Βάσεως, μολονότι δὲν ἱκανοποιεῖ πλήρως τὰς Ὀρθοδόξους ἀπόψεις, παρὰ ταῦτα ἀποτελεῖ σημαντικὴν πρόοδον πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον σκέψιν καὶ φαίνεται ὅτι κατὰ πολὺ συνέτεινε καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ συντείνῃ εἰς τὴν πληρεστέραν συμμετοχὴν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν.

Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ περὶ τοῦ κειμένου «Χριστιανικὴ Μαρτυρία, Προσηλυτισμὸς καὶ Θρησκευτικὴ Ἐλευθερία ἐν τῷ Πλαισίῳ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν», ὅπερ ἀντικατοπτρίζει ἐν πολλοῖς καὶ ἀπαντᾷ εἰς τοὺς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως ἐκφραζομένους ἐνδοιασμοὺς τῶν Ὀρθοδόξων διὰ τὴν ἐνεργωτέραν συμμετοχὴν αὐτῶν ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει καὶ συνεργασίαν μετὰ τῶν Διαμαρτυρομένων, λόγῳ τοῦ ὑπ᾽ αὐτῶν ἐντὸς τῶν κόλπων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπιτελουμένου προσηλυτισμοῦ.

Ἡ Ἐπιτροπὴ Πίστεως καὶ Τάξεως, ἥτις ὑπὸ τοιαύτην περιωρισμένην σήμερον μορφὴν διεφύλαξεν ἐντὸς τοῦ Παγκοσμίου Συμ-

βουλίου τὴν προτέραν Κίνησιν περὶ Πίστεως καὶ Τάξεως, τείνει νὰ λάβῃ τὴν ἁρμόζουσαν καὶ πλέον ἡγετικὴν θέσιν ἐντὸς τῆς διαρθρώσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ τοῦ Νέου Δελχὶ καὶ ἑξῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη διὰ τῆς περὶ Ἑνότητος ἐν Ἁγίῳ Ἀνδρέᾳ (1960) δηλώσεώς της τείνει νὰ χαράξῃ νέαν γραμμὴν ἐκκλησιολογικὴν δι' αὐτὴν καὶ τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν καθόλου. Ἡ ὑπὸ τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς ἐν Ἁγίῳ Ἀνδρέᾳ γενομένη ἀποδεκτὴ ἀντίληψις περὶ Ἑνότητος τονίζει ὡρισμένα καὶ ἀπὸ Ὀρθοδόξου πλευρᾶς θεωρούμενα οὐσιώδη γνωρίσματα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς εἶναι ἡ ἔννοια τῆς μιᾶς Τοπικῆς Ἐκκλησίας, ὁμολογούσης τὴν αὐτὴν περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ πίστιν, συνδεούσης τοὺς πιστοὺς διὰ τοῦ ἑνὸς Βαπτίσματος, τῆς κλάσεως τοῦ ἑνὸς ἄρτου, μιᾶς Ἀποστολικῆς πίστεως, τῆς καταγγελίας ἑνὸς εὐαγγελικοῦ κηρύγματος καὶ τῆς ἐκδηλώσεως τοῦ πνεύματος τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης. Ἡ Τοπικὴ αὕτη Ἐκκλησία συνδέεται διὰ τῶν αὐτῶν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων καὶ μετὰ τῆς Καθολικῆς ἐν τῇ Οἰκουμένῃ Ἐκκλησίας. Τὸ τμῆμα τοῦτο τῆς Ἐκθέσεως περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἐπιτροπῆς Πίστεως καὶ Τάξεως ἔχει ὡς ἀκολούθως:

«Ἡ ἑνότης οὖσα τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ προσφορὰ Αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν Αὐτοῦ, φέρει ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὅλους ἐκείνους, ἐν ἑκάστῳ τόπῳ, οἱ ὁποῖοι ὁμολογοῦν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ὡς Κύριον ἐν πλήρει ἀδελφότητι πρὸς ἀλλήλους διὰ τοῦ ἑνὸς Βαπτίσματος, διὰ τῆς μιᾶς Ἀποστολικῆς Πίστεως, διὰ τῆς καταγγελίας τοῦ ἑνὸς Εὐαγγελίου καὶ τῆς κλάσεως ἑνὸς ἄρτου. Οἱ τοιοῦτοι συνδέονται διὰ κοινῆς ὀργανικῆς ζωῆς, ἐκδηλουμένης εἰς τὴν ζῶσαν μαρτυρίαν καὶ εἰς διακονίαν πρὸς ὅλους.

Ἡ ἑνότης αὕτη συνδέει ἐπὶ πλέον αὐτοὺς μὲ τὸ ὅλον Χριστιανικὸν σῶμα πάντοτε καὶ ἁπανταχοῦ καὶ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ Ἱερωσύνη καὶ τὰ μέλη ν' ἀναγνωρίζωνται ὑφ' ὅλων καὶ ὅλοι νὰ δύνανται νὰ ἐνεργοῦν καὶ νὰ ὁμιλοῦν ἀπὸ κοινοῦ, ὅπως αἱ περιστάσεις ὑπαγορεύουν διὰ τὰς ἐπιδιώξεις ἐκείνας, πρὸς τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς καλεῖ τὴν Ἐκκλησίαν».

Ἡ συμπλήρωσις καὶ ὁ ἀνακαταρτισμὸς τοῦ Καταστατικοῦ, τῶν Κανόνων καὶ Κανονισμῶν πρόκειται νὰ γίνῃ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς μελετωμένης συγχωνεύσεως τῶν δύο Παγκοσμίων Ὀργανισμῶν καὶ τὴν ἐν τῷ μεταξὺ ὑπὸ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν κτηθεῖσαν πεῖραν.

Ὑπὸ τοιαύτην μορφὴν ἐμφανίζονται δι' ὀλίγων μερικαὶ ἐκ τῶν γενικῶν κατευθυντηρίων γραμμῶν, αἵτινες προδιαγράφονται ἤδη διὰ τὴν μέλλουσαν νὰ συνέλθῃ Γ' Γενικὴν Συνέλευσιν ἐν Νέῳ Δελχὶ τῶν Ἰνδιῶν ἀπὸ τῆς 18ης Νοεμβρίου μέχρι τῆς 6ης Δεκεμβρίου 1961.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Θ. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ

Η ΕΝΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΕΙΣ ΤΟ ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ (*)

1. — Μετακομιδὴ λειψάνων.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ δυσκόλως δυνάμεθα ν' ἀπαντήσωμεν εἰς περιπτώσεις μετακομιδῆς λειψάνων, διότι ὁ Ρωμαϊκὸς νόμος ἀπηγόρευεν αὐστηρῶς παρομοίαν πρᾶξιν. Ὁ περὶ μετακομιδῆς ἀπαγορευτικὸς νόμος ἐτηρήθη αὐστηρῶς εἰς τὴν Δύσιν, κυρίως δὲ ἐν Ρώμῃ, τοὐλάχιστον μέχρι τοῦ ΣΤ'. αἰῶνος. Οὕτω βλέπομεν ὅτι περὶ τὸ 519 ὁ Πάπας Ὁρμίσδας ἠρνήθη ν' ἀποστείλῃ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸν τεμάχια τῶν ἱερῶν λειψάνων τῶν Ἀποστόλων καὶ τοῦ Μάρτυρος Λαυρεντίου, διὰ τὸν νέον ναὸν ὃν εἶχεν ἀνεγείρει, ἀρκεσθεὶς μόνον εἰς τὴν ἀποστολὴν τεμαχίων ἱματίων ἢ ὑφασμάτων, ἡγιασμένων ἐξ ἐπαφῆς πρὸς τὰ λείψανα τοῦ Μάρτυρος, ἅτινα ἐν τῇ Δύσει ἐκαλοῦντο Sanctuaria ἢ Brandea, ἢ Palliola (21). Αἱ Ἑλλην. ὅμως κοινότητες δὲν ἠρκοῦντο ἁπλῶς εἰς τὰ Sanctuaria, ἀλλ' ἀπήτουν τὸ σῶμα ὁλόκληρον ἢ τοὐλάχιστον τεμάχια αὐτοῦ. Οὕτω λοιπὸν σὺν τῷ χρόνῳ ἤρχισε νὰ γεννᾶται τὸ ἔθιμον τῆς μετακομιδῆς καὶ τοῦ τεμαχισμοῦ τῶν ἱερῶν λειψάνων, τὸ ὁποῖον ἔκτοτε ἐπεκράτησεν, δεδομένου ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ Κοινότητες εἶχον ἰδίους δημαρχιακοὺς νόμους, μὴ οὖσαι ὑποχρεωμέναι νὰ τηρῶσι τοὺς περὶ τοῦ ἀπαραβιάστου τῶν λειψάνων Ρωμαϊκοὺς νόμους.

Πρώτη χρονολογικῶς μετακομιδὴ εἶναι ἡ τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Βαβύλα, καθ' ἣν ὁ Καῖσαρ Γάλλος (351—354) «μετέθηκεν εἰς Δάφνην τὴν λάρνακα» αὐτοῦ (22). Ὁ Μ. Κων)τῖνος ἤθελεν ὅπως ἡ νέα Ρώμη μὴ

---

(21) DELEHAYE H., Les Origines du culte des Martyrs, 2ème éd. (Bruxelles 1933), σελ. 52 ἑξ.

(22) ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, Ἐκκλ. Ἱστορία, Ε', 19, ἐν P. G., 67, 1273.

*) Συνέχεια ἐκ τοῦ τεύχους Β'., σ. 173.

ὑπολείπηται τῆς ἀρχαίας εἰς Ἱερὰ Λείψανα. Οὐχ ἧττον ὅμως ἐν τῷ Ναῷ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων δὲν μετέφερε λείψανα Μαρτύρων, ἀλλ' ἁπλῶς ἔκτισε μόνον κενοτάφια κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα Ρωμαϊκὰ ἔθιμα (23). Ὁ διάδοχος ὅμως αὐτοῦ δὲν ἠρκέσθη εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἤρχισε νὰ ἐφαρμόζῃ νέαν πρᾶξιν, ἥτις εὗρε πολλοὺς μιμητὰς κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν Ἀνατολῇ ἀργότερον δὲ ἐν τῇ Δύσει.

Οὕτω τὸ 356 μετεφέρθησαν εἰς Κωνσταντινούπολιν τὰ λείψανα τοῦ Ἀποστόλου Τιμοθέου, τὸ δὲ ἑπόμενον ἔτος τὰ τοῦ Ἀποστόλου Ἀνδρέου καὶ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, τῇ μεσολαβήσει τοῦ διοικητοῦ Ἀλεξανδρείας Ἀρτεμίου (24).

Ἡ ΚΠολις δὲν ἤργησε νὰ δεχθῇ καὶ ἄλλων μαρτύρων τὰ λείψανα, ἅτινα μετεκομίζοντο ἐνταῦθα μετὰ βασιλικῆς, οὕτως εἰπεῖν, πομπῆς, ὡς πληροφορεῖ ἡμᾶς ὁ Ἰ. Χρυσόστομος, περιγράφων τὴν μετακομιδὴν τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου Φωκᾶ (25). Ἐκτὸς τῆς μετακομιδῆς τῶν λειψάνων τῶν Αἰγυπτίων μαρτύρων (26), ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου μετεκομίσθησαν τὰ λείψανα Παύλου τοῦ Ἐπισκόπου, ἀποθανόντος ἐν τῇ ἐξορίᾳ εἰς Κουκουσόν, τῶν Μαρτύρων Τερεντίου καὶ Ἀφρικανοῦ, κατατεθέντων αὐτοκρατορικῇ διαταγῇ ἐν τῷ Ναῷ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας ἐν τῇ Πέτρᾳ (27), καθὼς καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ τιμίου Προδρόμου, ἣν ὁ Θεοδόσιος ἰδίαις χερσὶ κατέθεσεν αὐτὴν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἑβδόμου (28).

---

(23) DAREMBERG - SAGLIO, Dictionnaire des antiquités grécques et romaines, Tom. II, σελ. 1396, ὡς καὶ παρὰ DELEHAYE H., Les origines du culte des Martyrs, 2ème éd. (Bruxelles 1933), σ. 55.

(24) Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ μετακομιδὴ αὕτη ἐγένετο μᾶλλον ἐπὶ Κωνσταντίνου, καίτοι ἐπικρατεῖ σύγχυσις παρὰ τοῖς γράψασι περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. DELEHAYE H., Les origines du culte des Martyrs, 2 éd. (Bruxelles 1933) σ. 55.

(25) ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Ἰ., Εἰς τὸν Ἅγιον Ἱερομάρτυρα Φωκᾶν, P. G. 50, 699.

(26) ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Ἰ., Ἐγκώμιον εἰς Μάρτυρας Αἰγυπτίους P. G. 50, 693.

(27) ΘΕΟΔΩΡΟΥ τοῦ Ἀναγνώστου, Ἐκκλησ. Ἱστορία, P. G. 86, 213.

(28) ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, Ἐκκλ. Ἱστορία, Ζ΄., 21, P. G. 67, 1481.

Ἐπὶ Ἀρκαδίου ἐγένετο ἡ μετακομιδὴ τῶν λειψάνων τοῦ Προφήτου Σαμουὴλ εἰς τὸν παρὰ τὸ Ἕβδομον, ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἱδρυθέντα ναὸν (29), ἐπὶ Θεοδοσίου δὲ τοῦ Μικροῦ (308—450), μετεκομίσθησαν τὰ λείψανα τῶν Ἁγίων Στεφάνου, Λαυρεντίου καὶ Ἁγνῆς, καθὼς καὶ τὸ σῶμα τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου ἀπὸ τὰ Κόμανα, μεθ' οἵας πομπῆς μετεκομίζοντο καὶ τὰ λείψανα τῶν Μαρτύρων (30).

Αἱ μετακομιδαὶ τῶν λειψάνων συνεχίσθησαν καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς καὶ οὕτως ἐπὶ Ἰουστίνου τοῦ Α΄ (+474) μετεκομίσθησαν τὰ λείψανα τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας, κατατεθέντα εἰς τὸ Μαρτύριον τὸ παρὰ τὴν στοὰν τοῦ Δομνίου (31). Ὁμοίως ὅμως πρὸς τὴν ΚΠολιν, καὶ εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐγένοντο πλεῖσται ὅσαι μετακομιδαὶ λειψάνων, ὡς τοῦ Ἁγίου Ἰγνατίου ἐκ Ρώμης (32) καὶ τοῦ Μάρτυρος Βαβύλα, οὗτινος τὰ λείψανα μετεκομίσθησαν τὸ πρῶτον εἰς Δάφνην, ἀκολούθως δὲ μετὰ παρέλευσιν δεκαετίας, εἰς Ἀντιόχειαν. Ἐπὶ Ἀντιοχείας Μελετίου τὰ λείψανα αὐτοῦ μετεκομίσθησαν εἰς νέαν βασιλικὴν πέραν τοῦ Ὀρόντου ποταμοῦ, ἔνθα μετεκομίσθησαν καὶ τὰ λείψανα τοῦ ἐν ΚΠόλει ἀποθανόντος Μελετίου (33).

Ἡ Ἀντιόχεια ὅμως δὲν ἤργησε νὰ δεχθῇ καὶ τὰ λείψανα Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, τῶν ὁποίων ἡ μετακομιδὴ συνετέλεσεν ὅπως συγκλονισθῇ ἅπασα ἡ πόλις (34), καθὼς καὶ τὰ λείψανα τοῦ ἐπισκόπου αὐτῆς Εὐσταθίου, ἐκ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας (35).

---

(29) ΘΕΟΔΩΡΟΥ τοῦ Ἀναγνώστου, Ἐκκλ. Ἱστορία, P. G. 86, 213.

(30) ΘΕΟΔΩΡΟΥ τοῦ Ἀναγνώστου, Ἐκκλησ. Ἱστορία P. G. 86, 316.

(31) ΘΕΟΔΩΡΟΥ τοῦ Ἀναγνώστου, Ἐκκλησιαστ. Ἱστορία P. G. 86, 316.

(32) ΕΥΑΓΡΙΟΥ Σχολαστικοῦ, Ἐκκλησ. Ἱστορία Α΄. 16, P. G. 86, 2465.

(33) ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, Ἐκκλησ. Ἱσταρία, Ε΄, 9, P. G. 67, 581 ὡς καὶ ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, Ἐκκλησ. Ἱστορία, Ζ΄, 10, P. G., 67, 1440.

(34) DELEHAYE H., Les Saints Stylites, (Bruxelles 1923), σ. 33.

(35) ΘΕΟΔΩΡΟΥ τοῦ Ἀναγνώστου, Ἐκκλησ. Ἱστορία P. G. 86, 184.

Πᾶσαι αἱ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαι περιπτώσεις μετακομιδῶν λειψάνων, ἀποτελοῦσιν ἓν ἐλάχιστον μέρος τῶν μετακομιδῶν αἵτινες ἐγένοντο κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ Χριστιανισμοῦ. Βεβαίως ἐπὶ πάσης μετακομιδῆς λειψάνων δὲν ἔχομεν λεπτομερεῖς πληροφορίας, διότι οὐ μόνον δὲν ἀναφέρονται αὗται πολλάκις, ἀλλὰ καὶ διότι ἐνίοτε μὲ μίαν μόνον λέξιν σημειοῦσιν αὐτὰς οἱ χρονογράφοι. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐν Ἀνατολῇ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Δύσιν, ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ σεβασμὸς τοῦ ἀμετακινήτου τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ νόμος ἀπαγορεύων μετακομιδάς, ὡς ἤδη ἐλέχθη, πανταχοῦ σχεδὸν τὰ λείψανα τῶν Μαρτύρων καὶ Ἁγίων μετεκινοῦντο εὐκόλως, τοῦθόπερ συνετέλεσεν ὅπως ἐξαπλωθῇ ἡ συνήθεια τοῦ μετακομίζειν ἱερὰ λείψανα, ἥτις ἐξ ἄλλου συνέβαλε τὰ μέγιστα ὅπως ἐξελιχθῇ ἡ τιμὴ τῶν Μαρτύρων.

2. — Τεμαχισμὸς τῶν λειψάνων.

Τὴν ἐξέλιξιν ὅμως τῆς τιμῆς τῶν Μαρτύρων δὲν εὐόδωσε μόνον ἡ συνήθεια τῆς μετακομιδῆς τῶν λειψάνων. Ἐνωρίτατα ἐν Ἀνατολῇ εἰσήχθη καὶ ἑτέρα συνήθεια τοῦ τεμαχισμοῦ τῶν λειψάνων εἰς τεμάχια μεγαλύτερα καὶ μικρότερα, τοῦθόπερ ἐνίοτε συνετέλει εἰς τὴν τελείαν διασκόρπισιν τοῦ σώματος τοῦ Ἁγίου. Ἡ νέα αὕτη συνήθεια οὖσα ἀποτέλεσμα τῆς εὐλαβείας τῶν πιστῶν, συνετέλεσεν ὥστε ἕκαστον τεμάχιον γένηται ἀντικείμενον σεβασμοῦ καὶ νὰ ἐξαπλωθῇ ἐπὶ μᾶλλον ἡ πρὸς τοὺς Μάρτυρας ἀπονεμομένη τιμή.

Ἀρχικῶς ὁ τεμαχισμὸς τῶν λειψάνων ἐγένετο εἰς μικρὰν κλίμακα. Προϊόντος ὅμως τοῦ χρόνου ἔλαβεν εὐρεῖαν ἐξέλιξιν, ὡς μαρτυροῦσι πλεῖστα ὅσα χαρακτηριστικὰ παραδείγματα. Ἡ «Διαθήκη τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων» εἶναι μνημεῖον ἐκφραστικὸν τῆς ὑπάρξεως τῆς συνηθείας ταύτης. Οὕτω βλέπομεν ὅτι οἱ καταδικασθέντες Τεσσαράκοντα Μάρτυρες παρακαλοῦσι νὰ ταφῶσιν ὅλοι ὁμοῦ, καὶ ἱκετεύουσι τοὺς πιστοὺς νὰ μὴ ζητήσωσι νὰ γίνωσι κάτοχοι τεμαχίου τῶν λειψάνων αὐτῶν, τοῦθόπερ σημαίνει ὅτι ἡ συνήθεια τοῦ τεμαχισμοῦ τῶν λειψάνων ἦτο βαθύτατα ἐρριζωμένη εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ λαοῦ. Ὁ Μ. Βασίλειος εἰς λόγον του πρὸς τοὺς Τεσσαράκοντα Μάρτυρας λέγει ὅτι οἱ Μάρτυρες ἐκάησαν καὶ ἡ τέφρα αὐτῶν ἐρρίφθη εἰς τὰ κύματα. Ἀλλὰ μὴν «ἰδοὺ οὗτοι κατέχουσι τὴν χώραν ἡμῶν καὶ ὡς πύργοι ἀμύνουσιν ἡμᾶς κατὰ τῶν ἐπιθέσεων τοῦ ἐχθροῦ. Δὲν περικλείονται εἰς ἕνα μόνον τόπον, ἀλλὰ πολλοὶ τόποι προσφέρουσιν αὐ-

τοῖς φιλοξενίαν καὶ τιμῶνται πολλαχοῦ.» (36). Γρηγόριος ὅμως ὁ Νύ
σης ὁμιλεῖ σαφέστερον : «ἡ κόνις αὐτῶν καὶ πᾶν ὅτι ἐσεβάσθη τὸ πῦρ δι
νεμήθη καὶ ὅλος ὁ κόσμος μετέχει οὕτω τῶν εὐλογιῶν τοῦ θησαυροῦ το
του τοῦ ἱεροῦ. Καὶ ἐγὼ αὐτὸς κατέχω τεμάχιον τούτων καὶ ἔθαψα τοὺς γ
νεῖς μου παρὰ τὰ λείψανα τῶν στρατιωτῶν τούτων» (37). Ἀναφέρεται
μας ὅτι εἰς ΚΠολιν κατὰ τὸν ε΄. αἰῶνα γυνή τις Εὐσεβία καλουμένη κ
τεῖχε λείψανα τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων (38) καὶ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχ
αὐτὴν Μελανία ἡ νεωτέρα καταθέτει τοιαῦτα εἰς τὸν ναὸν τοῦ μοναστηρ
ου αὐτῆς.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ὑπῆρχον ἔκτακτοι περιπτώσεις ὅ
οἱ διῶκται ἐτεμάχιζον καὶ ἐσκόρπιζον τὰ σώματα τῶν Μαρτύρων, ὁπό
ὡς καθῆκον ἐπεβάλλετο εἰς τοὺς πιστοὺς νὰ περισυλλέξωσι τὰ ἱερὰ λείψ
να, ὡς ἦτο ἡ περίπτωσις τῶν Τεσσαράκοντα Μαρτύρων, τῶν λειψάνων ᾿
ωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἢ καὶ τῶν Μαρτύρων τῆς Γάζης (39). Ὁ κυριώτ
ρος ὅμως τεμαχισμὸς ἐγίνετο ὅταν σῶμα Μάρτυρος ἐν τῷ τάφῳ ἀναπαυ
μενον, ἐξεθάπτετο καὶ τεμαχιζόμενον διενέμετο εἰς τὰς κατὰ τόπους Ἐ
κλησίας. Ἀστέριος ὁ Ἀμασείας εἰς ὁμιλίαν του εἰς τὸν Ἅγιον Φωκᾶ
ἀναφέρει ὅτι «πολλαχοῦ μερισθέντα τὰ λείψανα ὁλόκληρον πανταχοῦ τ
τρισμακαρίῳ σώζει τὴν εὐφημίαν» (40). Γρηγόριος δὲ ὁ Ναζιανζηνό
ὅτι καὶ ὀλίγαι σταγόνες αἵματος καὶ μικρὰ σύμβολα πάθους, ἔχουσι τὴ
αὐτὴν δύναμιν οἵαν καὶ τὸ σῶμα ὁλόκληρον (41). Τὴν εἰς τὰ τεμάχια τῶ
ἱερῶν λειψάνων ἀπονεμομένην τιμὴν ἀποδεικνύει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς Κ
ρον, τὴν ἐπισκοπικὴν ἕδραν τοῦ Θεοδωρήτου, μία ἀποστολὴ λειψάνων τ
Βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ ἄλλων Ἀποστόλων καὶ Προφητῶν ἐγένετο δεκτ
μετὰ μεγάλης πομπῆς, ὡς καὶ αἱ μετακομιδαί, μετεχόντων τοῦ Ἐπισκόπ

---

(36) ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ τοῦ Μεγάλου, Ὁμιλία εἰς τοὺς Ἁγίους Τεσσ
ράκοντα Μάρτυρας, P. G., 31, 521.

(37) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Νύσσης, Ὁμιλία εἰς τοὺς Τεσσαράκοντα Μά
τυρας, P. G., 46, 784.

(38) ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, Ἐκκλ. Ἱστορία, Θ΄., 2, P. G. 67, 1597.

(39) ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ Ἐκκλ. Ἱστορία Ε΄, 9, P. G. 67, 1237.

(40) ΑΣΤΕΡΙΟΥ Ἀμασείας, Ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἱερομάρτυρα Φω
κᾶν, P. G. 40, 309.

(41) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ναζιανζηνοῦ, Κατὰ Ἰουλιανοῦ, Α΄, 69, P. G
35, 589.

τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως καὶ τῆς ὑπαίθρου «ἐν Δαυϊτικῇ χορείᾳ» (42).

Ἀπὸ τοῦ Γ' αἰῶνος ἐν τῇ Δύσει καὶ δὴ ἐν Ρώμῃ ἀρχίζουν νὰ λαμβάνουν χώραν μετακομιδαὶ σωμάτων Μαρτύρων, εἰς περιωρισμένην βεβαίως κλίμακα. Σὺν τῷ χρόνῳ δὲ οἱ Ρωμαῖοι ἤρχισαν νὰ δέχωνται καὶ τεμάχια ἱερῶν λειψάνων προσφερομένων ὑπὸ τῆς Ἀνατολῆς, χωρὶς βεβαίως τοῦτο νὰ σημαίνῃ ὅτι εἶχε παύσει νὰ ἰσχύῃ ὁ τὴν μετακίνησιν καὶ τὸν τεμαχισμὸν τῶν ἱερῶν λειψάνων ἀπαγορεύων ἀρχαῖος Ρωμαϊκὸς νόμος (43). Ὁ ζῆλος ὅμως μεθ' οὗ ἐδέχοντο τὰ ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἀποστελλόμενα τεμάχια λειψάνων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιθυμία ὅπως κατασκευάζουν τεχνητὰ λείψανα, διὰ τῆς καταβυθίσεως ὡρισμένων ἀντικειμένων μέχρι τοῦ τάφου, ἀποδεικνύει ὅτι παρὰ τοὺς ἀπαγορευτικοὺς νόμους, ἐν τῇ Δύσει δὲν ἐπεκράτει διάφορος ἀντίληψις ἔναντι τῶν τεμαχιζομένων λειψάνων (44).

Εὔδηλον ὅμως τυγχάνει ὅτι ἡ συνήθεια τοῦ τεμαχισμοῦ τῶν ἱ. λειψάνων, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῆς τιμῆς τῶν Μαρτύρων, ἐγένετο αἰτία ὅπως γίνουν καὶ ὑπερβολαί τινες καὶ καταχρήσεις, διότι ὁ εὐσεβὴς ζῆλος τῶν Χριστιανῶν καθίστα μὲν δυσχερῆ τὸ ἔλεγχον τῆς γνησιότητος τῶν τιμωμένων λειψάνων, διηυκόλυνε δὲ τὴν δρᾶσιν τῶν ἐκμεταλλευομένων τὴν εὐσέβειαν τῶν πιστῶν, ἀπατεώνων (45).

3. — Εὕρεσις τῶν λειψάνων.

Εἷς τρίτος παράγων ὅστις συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐξέλιξιν τῆς τιμῆς τῶν Μαρτύρων, εἶναι καὶ ἡ εὕρεσις τῶν ἁγίων λειψάνων. Δέον ὅμως, ὅπως σημειωθῇ ὅτι αἱ εὑρέσεις αὗται δὲν ἐγίνοντο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς παραδόσεως, ἀλλὰ κατὰ συμπερασμὸν καὶ πιθανότητας, πολλάκις δὲ

(42) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, 21, P. G. 82, 1432.

(43) DELEHAYE H., Les origines du culte des Martyrs, 2 éd. (Bruxelles 1933) σελ. 66.

(44) ΦΥΤΡΑΚΗ Α., Λείψανα καὶ τάφοι Μαρτύρων κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας (ἐν Ἀθήναις 1955), σελ. 110. Πρβλ. καὶ DELEHAYE H., Les origines du culte des Martyrs, 2 éd. (Bruxelles 1933) σ. 53.

(45) ΦΥΤΡΑΚΗ Α., Λείψανα καὶ τάφοι Μαρτύρων κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας (ἐν Ἀθήναις 1955), σελ. 112.

κατόπιν ὀνείρων καὶ ὑπερφυσικῶν ἀποκαλύψεων (46).

Τὸ ἀρχαιότερον κείμενον περὶ ἀνευρέσεως λειψάνων εὑρίσκεται εἰς τὸν ἐγκωμιαστικὸν λόγον Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Κυπριανόν, ἔνθα λέγει ὅτι τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος τούτου εὑρίσκοντο παρά τινι γυναικὶ καὶ ὅτι δι' ἀποκαλύψεως κατέστησαν γνωστὰ καὶ ἐτιμήθησαν δημοσίᾳ (47).

Ἐκφραστικὸν παράδειγμα δι' ἀνευρέσεως ἱερῶν λειψάνων ἀποδόσεως τιμῶν ἀποτελεῖ ἡ περίπτωσις τῶν Ἁγίων Μαρτύρων Γερβασίου καὶ Προτασίου, τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ, καθὼς καὶ πολλῶν ἄλλων ἁγίων καὶ Μαρτύρων (48).

Σημειωτέον ὅμως ὅτι οἱ Χριστιανοὶ ἔδιδον μεγάλην προσοχὴν εἰς τὴν γνησιότητα τῶν εὑρισκομένων λειψάνων. Οὐ μόνον ἐν Ἀφρικῇ ἐδίσταζαν νὰ τιμήσωσι τὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, ἀλλὰ καὶ ὅτε μετεκομίσθησαν τὰ ἱερὰ λείψανα Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ διηρωτῶντο ἐὰν ἐπρόκειτο, πράγματι περὶ τοῦ Βαπτιστοῦ ἢ περί τινος ἄλλου Ἰωάννου. Τοὺς ἐνδοιασμοὺς αὐτῶν διεσκέδασεν ὁ ἴδιος ὁ Βαπτιστὴς φανερωθεὶς κατ' ὄναρ εἰς τὸν Ἀσκητὴν Ἰάκωβον καὶ ἐπιβεβαιώσας τὸ γεγονός (49).

Οὕτω λοιπὸν διὰ τῆς μετακομιδῆς, διὰ τοῦ τεμαχισμοῦ καὶ τῆς ἀνευρέσεως τῶν λειψάνων ἔλαβεν ἔκτασιν ἡ πρὸς τοὺς Μάρτυρας τιμή, οὖσα ὡς γνωστόν, κατ' ἀρχὰς περιωρισμένη, εἰς τὰ ὅρια ἔνθα εὑρίσκετο ὁ τάφος τοῦ Μάρτυρος, καὶ κατέστη πάνδημος, συντελέσασα παραλλήλως ὅπως διευρυνθῇ τὸ Ἑορτολόγιον τῆς Ἐκκλησίας.

Β— ΟΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΑΙ

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τοὺς Μάρτυρας ἴση τιμὴ ἀπεδίδετο καὶ εἰς τοὺς Ὁμολογητάς Ἐν Ἀντιοχείᾳ μάλιστα ἤδη

(46) DELEHAYE H., Les origines du culte des Martyrs, 2ème éd. (Bruxelles 1933), σελ. 73.

(47) DELEHAYE H., Les origines du culte de Martyrs, 2ème éd. (Bruxelles 1933), σελ. 75.

(48) Πλήρη, δύναταί τις νὰ εἴπῃ, κατάλογον ἀνευρέσεως λειψάνων κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας δύναται νὰ εὕρῃ τις παρὰ DELEHAYE H., Les origines du culte des Martyrs, 2ème éd. (Bruxelles 1933), σ. 68 ἑξ.

(49) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, 21, P. G. 82, 1432.

περὶ τὰ τέλη τοῦ δ΄. αἰῶνος ἐν τῷ Μαρτυρολογίῳ εἶχον ἀναγραφῇ καὶ τὰ ὀνόματα δύο Ὁμολογητῶν, τοῦ Μοναχοῦ Σεραπίωνος καὶ τοῦ Ἰακώβου Ἐπισκόπου Νισίβης (50).

Ὁ τίτλος τοῦ Μάρτυρος, ὡς γνωστόν, ἀπεδίδετο οὐ μόνον εἰς ἐκείνους οἵτινες κατόπιν βασανιστηρίων εὕρισκον μαρτυρικὸν θάνατον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνους οἵτινες ἀπέθνησκον ἐν τῇ φυλακῇ ἢ ἐν τῇ ἐξορίᾳ, πολλάκις δὲ καὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἐπέστρεφον εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτῶν ἐκ τῆς ἐξορίας. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ὁ τίτλος τοῦ Μάρτυρος ἐδίδετο εἰς αὐτοὺς ὅλως συμβατικῶς, καὶ ὅτι οὗτοι συνήθως ἐλάμβανον τὸν τίτλον τοῦ Ὁμολογητοῦ.

Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἔκχυσις τοῦ αἵματος ἦτο ὁ παράγων ἐκεῖνος ὅστις ἔδιδεν ἀπαράμιλλον ἀξίαν εἰς τὸν Μάρτυρα καὶ καθίστα τὴν μνήμην αὐτοῦ πάνδημον. Οὐχ' ἧττον ὅμως μετὰ τὴν παῦσιν τῶν διωγμῶν ἤρχισε νὰ ἐμφανίζηται ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ κατόρθωσις τῆς ἀρετῆς ἠδύνατο νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν μαρτυρικὸν θάνατον καὶ νὰ πλησιάσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ Μάρτυρος πρὸς τὸν Θεόν, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ ἔκχυσις τοῦ αἵματος. Ἐντεῦθεν λοιπὸν προῆλθεν ἡ ἐξομοίωσις τῶν Ὁμολογητῶν πρὸς τοὺς Μάρτυρας, ἀλλὰ κα ἡ ὁμόφωνος γνώμη τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες δὲν παύουν νὰ τονίζωσιν ὅτι ὁ βίος τοῦ Ὁμολογητοῦ δὲν ὑπολείπεται εἰς ἠθικὴν ἀξίαν τοῦ βίου τοῦ Μάρτυρος.

Χαρακτηριστικὰ εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα λέγει ἐπὶ τοῦ προκειμένου Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἐξομοιῶν πρὸς τὸ Μαρτύριον τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ : «εἰ τοίνυν ἡ πρὸς Θεὸν ὁμολογία μαρτυρία ἐστι, πᾶσα ἡ καθαρῶς πολιτευομένη ψυχὴ μετ' ἐπιγνώσεως Θεοῦ ἡ ταῖς ἐντολαῖς ὑπακούσασα μάρτυς ἐστι καὶ βίῳ καὶ λόγῳ, ὅπως ποτε τοῦ σώματος ἀπαλλάττεται οἷον αἷμα τὴν πίστιν ἀνὰ τὸν βίον ἅπαντα πρὸς δὲ καὶ τὴν ἔξοδον προδέουσα» (51). Ὡσαύτως ἐκφραστικὰ εἶναι καὶ τὰ τοῦ Μ. Βα-

(50) Τοὐναντίον ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν δὲν εἶχεν ἐπέλθῃ ἡ ἕνωσις τοῦ Depositio Martyrum μετὰ τοῦ Depositio Episcoporum, τοῦθόπερ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Delehaye ἐπιτρέπει ἡμῖν ὅπως ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἐν Depositio Confessorum, ἔνθα ἀνεγράφοντο τὰ ὀνόματα τῶν Ὁμολογητῶν. Βλ. SEJOURNE P., Saints, ἐν D. Th. C. τόμ. 14α, σελ. 934.

(51) ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ Ἀλεξανδρέως, Στρωματεῖς, δ΄, 4, P. G., 8, 1228.

σιλείου λόγια : «γίνεσθε μάρτυρες τῇ βουλήσει ἄνευ διωγμῶν, ἄνευ μαστίγων καὶ ἕξετε τὴν αὐτὴν ἀξίαν οἵαν καὶ οἱ μάρτυρες» (52).

Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐπικροτῶν τρόπον τινὰ τὰς ἀνωτέρω γνώμας, λέγει ὅτι : «εἶπον πολλάκις πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀγάπην ὅτι Μάρτυρα οὐχὶ ὁ θάνατος ποιεῖ μόνον ἀλλὰ καὶ ἡ πρόθεσις» (53). ἀλλαχοῦ δὲ αὐτὸς Πατὴρ ὁμιλῶν περὶ ἀρετῶν ἰσοδυναμουσῶν πρὸς τὸ μαρτύριον λέγει : «δύνασαι καὶ σὺ ἂν θέλῃς τοιαύτην θυσίαν ἀνενεγκεῖν. Τί γὰρ ἐὰν μὴ τῷ πυρὶ καύσῃς τὸ σῶμα ; ἀλλ' ἑτέρῳ πυρὶ δύνασαι, οἷον τὸ τῆς ἐννοίας τῆς ἑκουσίου ,τῷ τῆς θλίψεως» (54). Ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος ποιῶν σύγκρισιν μεταξὺ τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἀποθανόντος μαρτυρικῶς, καὶ τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου, ἀποθανόντος μὲν διὰ φυσικοῦ θανάτου, τηρήσαντος ὅμως βίον παρθενικόν, ἀναγνωρίζει εἰς ἀμφοτέρους ἴσην ἀξίαν (55). Ἀλλὰ κατὰ τὸν ἱ. Χρυσόστομον καὶ ἡ ὑπομονὴ μιᾶς μητρὸς ὅταν κατάκειται ἀσθενὲς τὸ τέκνον αὐτῆς καὶ δὲν προστρέχει εἰς τὴν μαγείαν, λογίζεται ὡς μαρτύριον. «ἂν τοίνυν ἐνέγκει τὰς ἀλγηδόνας της καὶ εὐχαριστήσῃ, μαρτυρίου στέφανον ἔλαχε. Τὸ παιδίον νοσεῖ καὶ εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ, τοῦτο αὐτῇ στέφανος. Πάλιν ἐνόσησε, οὐκ ἐποίησε περίαπτα. μαρτύριον αὐτῇ λογίζεται· κατέθυσε γὰρ τῇ γνώμῃ τὸν υἱόν» (56).

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λοιπὸν Πατερικῶν χωρίων βλέπομεν ὅτι, κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ χριστιανισμοῦ ἡ Ἐκκλησία ἀπέδιδεν ἴσην ἀξίαν πρός τε τοὺς Μάρτυρας καὶ τοὺς Ὁμολογητὰς τῆς πίστεως, διὸ καὶ ἐνωρίτατα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν, ἀπεδόθησαν καὶ εἰς τοὺς Μάρτυρας τούτους τῆς ἀρετῆς αἱ αὐταὶ τιμαὶ οἷαι καὶ εἰς τοὺς Μάρτυρας ἐκείνους, οἵτινες ἐξέχεον τὸ αἷμα αὐτῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως. Οὕτω π. χ. τὸν Ἅγιον Φιλόγονον Ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας (+323) ταλαιπωρηθέντα κατὰ τοὺς διωγμοὺς καὶ ὁμολογήσαντα Ἰησοῦν Χριστόν, Ἰω-

(52) ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Μεγάλου, Εἰς τοὺς Ἁγίους Τεσσαράκοντα Μάρτυρας, P. G. 31, 508.

(53) ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Ἰωάν., Ἐγκώμιον εἰς τὸν ἐν Ἁγίοις Πατέρα ἡμῶν Εὐστάθιον, P. G., 50, 601.

(54) ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Ἰωάν., Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολήν, Ὁμιλία ΙΑ΄., γ΄. P. G. 63, 93.

(55) ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ, De Continentia Liber Unus, 21, P. L. 40, 491.

(56) ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Ἰωάννου, Ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Κολασσαεῖς ἐπιστολήν, Ὁμιλία Η΄. ε΄., P. G. 62, 357.

άννης ὁ Χρυσόστομος ἐνεκωμίασεν εἰς πανηγυρικὸν λόγον. Ὡσαύτως καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Ἁγίου Φιλογόνου, Εὐστάθιος καὶ Μελέτιος, ἔλαβον τὸν φωτοστέφανον τῆς χάριτος, λόγῳ τῆς ἐξορίας ἣν ὑπέστησαν. Ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτιμήθησαν ὡς Ὁμολογηταὶ καὶ ὁ Ἅγιος Ἀθανάσιος καὶ Παῦλος ὁ ΚΠόλεως.

Τοσαύτη ἦτο ἡ πρὸς τοὺς Ὁμολογητὰς ὑπόληψις καὶ τιμή, ἧς ἀπήλαυον ἤδη ζῶντες, ὥστε ἀπὸ τοῦ β΄. ἡμίσεως τοῦ Β΄. αἰῶνος νὰ ἐπικρατῇ ἡ πίστις ὅτι οὗτοι ἠδύναντο νὰ δίδωσι συγχωρήσεις διὰ βαρέα ἁμαρτήματα ὡς λ.χ. εἶναι ἡ ἔκπτωσις ἀπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐν Καρχηδόνι φέρ' εἰπεῖν, κατὰ τὸν ἐπὶ Δεκίου διωγμὸν (249—250) ἐτέθη τὸ ζήτημα, ἂν πρέπῃ, καὶ πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ γίνωνται δεκτοὶ οἱ ἐκ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐκπεσόντες. Ὁ Καρχηδόνος Κυπριανὸς ἠθέλησε νὰ δείξῃ μετρίαν αὐστηρότητα, ἥτις ὅμως κατεπολεμήθη. Εἰς τοῦτο κυρίως ἀντέδρασαν ἀρκετοὶ Ὁμολογηταὶ τῆς Καρχηδόνος, οἵτινες διεξεδίκουν δι' ἑαυτοὺς τὸ δικαίωμα τοῦ συγχωρεῖν τοὺς ἐκπτώτους, γράψαντες μάλιστα καὶ συγχωρητηρίους ἐπιστολὰς (Libelli pacis), ὑπὸ τύπον διαταγῆς καὶ ἀμέσου ἐκτελέσεως (57).

Οἱ Ὁμολογηταὶ ὅμως τῆς πίστεως ἐτιμῶντο οὐ μόνον ἐφ' ὅσον εὑρίσκοντο ἐν τῇ ζωῇ, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον, αἱ μεταθανάτιοι δὲ αὐταὶ τιμαὶ ἐξεδηλοῦντο διαφοροτρόπως, κυρίως ὅμως :

1— Διὰ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐπετείου μνήμης τοῦ θανάτου αὐτῶν,

2.— Διὰ τιμῆς ἀπονεμομένης εἰς τὰ λείψανα καὶ

3— Δι' ἀνεγέρσεως εὐκτηρίων οἴκων ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν.

1. — Ὁ ἑορτασμὸς τῆς ἐπετείου μνήμης.

Περὶ τοῦ ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἑωρτάζετο ἡ ἐπέτειος μνήμη τῶν Ὁμολογητῶν, ἔχομεν ἀρχαιοτάτας μαρτυρίας.

Ὅτε λ. χ. τὸ σῶμα τοῦ Ἱλαρίωνος μετεφέρθη εἰς Παλαιστίνην, εἰς τὸ Μοναστήριον αὐτοῦ ἤρχισαν νὰ τιμῶσι τὴν μνήμην αὐτοῦ διὰ λαμ-

(57) ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ Β., Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία (Ἀθῆναι 1948) σελ. 76.

πρᾶς ἑορτῆς, ἥτις ἐπέσυρε πολὺ πλῆθος προσκυνητῶν. Ἰδοὺ τί ἀναγράφει σχετικῶς ὁ ἱστορικὸς Σωκράτης : «Τὸ ἐξ ἐκείνου δημοτελῆ καὶ μάλα λαμπρὰν ἐνθάδε ἐτήσιον ἑορτὴν ἄγουσιν οἱ ἐπιχώριοι» (58). Γρηγόριος ὁ Νύσσης παρίσταται εἰς τὸν πρῶτον ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Πέτρου Ἐπισκόπου Σεβαστείας, ἥτις συνέπιπτε μὲ τὰς ἑορτὰς τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων : «Καὶ τέλος τὴν μνήμην τοῦ Μακαριωτάτου Πέτρου παρὰ Σεβαστινοῖς πρώτως ἀγομένην ἐπιτελέσας καὶ συνήθως παρ᾽ αὐτῶν ἐπιτελουμένας τῶν Ἁγίων Μαρτύρων μνήμας τὸν αὐτὸν χρόνον συνδιαγαγόντων ἐκεῖνοι» (59). Ἐπέτειος ἑορτὴ ὡρίσθη καὶ διὰ τὸν μοναστὴν Νειλάμμωνα, ὅστις μὴ θελήσας νὰ γίνῃ Ἐπίσκοπος ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Θεὸν ν' ἀποθάνῃ παρὰ νὰ ἐπιφορτισθῇ ἓν τόσον βαρὺ φορτίον (60). Ὅτε δὲ ἀπέθανε ὁ μοναστὴς Μάρων, οἱ Χριστιανοὶ ἀνήγειρον πρὸς τιμὴν αὐτοῦ Ναόν, ὁρίσαντες καὶ ἐπέτειον ἑορτήν, ἥτις ἐτελεῖτο μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Θεοδωρήτου (61).

2. — Ἡ τιμὴ τῶν λειψάνων τῶν ὁμολογητῶν.

Καθὼς ὅμως ἀπεδίδοντο τιμαὶ εἰς τὰ λείψανα τῶν Μαρτύρων, ὡσαύτως ἐτιμῶντο καὶ τὰ λείψανα τῶν Ὁμολογητῶν. Ταῦτα ἐθεωροῦντο τοσοῦτον σεβάσμια, ὥστε, ὡς ἀναφέρει ὁ Θεοδώρητος, ὅτε ἀπέθανεν ὁ μοναστὴς Μάρων εἰς τὴν ἔρημον τῆς Συρίας, «πόλεμος περὶ τοῦ σώματος τοῖς γειτονεύουσι συνέστη σφοδρός» (62). Οἱ κάτοικοι τοῦ μεγαλυτέρου χωρίου ἐπετέθησαν ἐναντίον τῶν ἄλλων ἀνταπαιτητῶν τοῦ σώματος καὶ ἐγένοντο κύριοι τοῦ πολυτίμου νεκροῦ.

Ἡ ἐπιθυμία αὕτη τῶν πιστῶν ὅπως ἀποκτήσωσι τὰ τίμια λείψανα τῶν Ὁμολογητῶν, ἔφθανε μέχρι τῶν παραδοξοτέρων ὑπερβολῶν. Ὅτε π.χ. ἐγνώσθη ἡ ἀσθένεια τοῦ Μοναχοῦ Ἰακώβου, οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ χωρίων ἔσπευσαν ἔνοπλοι καὶ συνεκρούσθησαν μετ' ἄλλων ἵνα ἀποκτήσωσι τὸ ἐξηντλημένον ἐκ τῆς ἀσθενείας σῶμα τοῦ Ἰακώβου, τὸ ὁποῖον καὶ μετέφερον ἐπὶ τῆς κλίνης (63). Χαρακτηριστικὴ ὡσαύτως τυγχά-

(58) ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ Ἐκκλ. Ἱστορία, Γ' 14, 26 P. G. 67.
(59) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Νύσσης, P. G. 46, 1001.
(60) ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ Ἐκκλησ. Ἱστορία, 8, 19. P. G. 67, 1565.
(61) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, 16, P. G. 82, 1417.
(62) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, 16, P. G. 82, 1420.
(63) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, 21, P. G. 82, 1433.

νει καὶ ἡ περίπτωσις Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, καθ' ἣν μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπεστρατεύθησαν ἑξακόσιοι ἔνοπλοι στρατιῶται, ἵνα περιφρουρήσωσι τὰ ἱερὰ αὐτοῦ λείψανα, δεδομένου ὅτι ὑπῆρχε φόβος νὰ κλαπῶσιν αὐτὰ ὑπὸ τῶν ἐξ Ἀντιοχείας ἀνταπαιτητῶν.

Πρὸ τῆς τοιαύτης ἐκδηλώσεως τοῦ πλήθους ὑπὲρ τῶν ἱερῶν λειψάνων, πλεῖστοι ὅσοι θέλοντες ν' ἀποφύγωσι τὰς μεταθανατίους τιμάς, ἐλάμβανον ὑπόσχεσιν ἀπὸ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν, ὅτι δὲν θὰ ἀποκαλύψουν ἐκ τῶν ὑστέρων τὸν τόπον τῆς ταφῆς των, ὡς συνέβη π.χ. μὲ τὸν Μ. Ἀντώνιον (64), τὸν Μοναχὸν Μαρκιανὸν (65) καὶ ἄλλους.

3. — Τιμὴ τῶν ὁμολογητῶν δι' ἀνεγέρσεως εὐκτηρίων οἴκων.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, ἐκτὸς τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς ἐπετείου μνήμης καὶ τῆς πρὸς τὰ λείψανα τιμῆς ἑνὸς Ὁμολογητοῦ, ἀνεγείροντο καὶ ναοὶ ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν, ὁλοκληρουμένου οὕτω, τρόπον τινά, τοῦ πρὸς τοὺς Μάρτυρας τούτους τῆς ἀρετῆς, σεβασμοῦ τῶν πιστῶν.

Τὸ ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἀνήγειρον ναοὺς ἐπ' ὀνόματι τῶν Ὁμολογητῶν, συνάγομεν ἐκ μιᾶς πληροφορίας, ἣν παρέχει ἡμῖν ὁ Ἱερώνυμος. Οὗτος λοιπὸν λέγει ὅτι ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος ἐφοβεῖτο ὅτι πλούσιός τις τῆς χώρας, Περγάμιος ὀνόματι, θ' ἀπεκόμιζε τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τὰ κτήματά του, ἵνα ἐγείρῃ ἐκεῖ Μαρτύριον (66).

Ἡ συνήθεια αὕτη τοῦ ἐγείρειν ναοὺς ἀπαντᾷ καὶ ἐν Συρίᾳ. Οὕτω λοιπὸν βλέπομεν ὅτι μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ ἀσκητοῦ Μάρωνος, οἱ πιστοὶ «σηκὸν μέγιστον ᾠκοδομήσαντο» (67), ὡς ἀναφέρει ὁ Θεοδώρητος

---

(64) Οὗτος ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔλεγεν : «Θάψατε οὖν τὸ ἡμέτερον ὑμεῖς καὶ ὑπὸ γῆν κρύψατε καὶ ἔστω τὸ παρ' ἐμοῦ ῥῆμα φυλαττόμενον παρ' ὑμῖν, ὥστε μηδένα γινώσκειν τὸν τόπον, πλὴν ὑμῶν μόνον. Ἐγὼ γὰρ ἐν τῇ Ἀναστάσει τῶν νεκρῶν ἀπολήψομαι παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἄφθαρτον αὐτό». ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ τοῦ Μεγ., Βίος καὶ πολιτεία τοῦ θείου Πατρὸς ἡμῶν Ἀντωνίου 91, P. G. 26, 972.

(65) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, 3, P. G. 82, 1324.

(66) «Ne Pergamius... martyrium Fabricaret». Vita Hilarionis, 26.

(67) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, 16, P. G. 82, 1420.

Ὁ αὐτὸς Θεοδώρητος ἀναφέρει ὅτι διὰ τὸν περιώνυμον μοναστὴν Ἰάκωβον, οἱ Σύροι ἔκτισαν «σηκὸν μέγιστον» (68), καθὼς καὶ διὰ τὸν Μαρκιανὸν «πολλοὶ μὲν πολλαχοῦ σηκοὺς εὐκτηρίους ἐδείμαντο» (69). Ἀλλὰ καὶ ὁ Σωζόμενος ἀναφέρει ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Νε[illegible]ωνος «εὐκτήριον οἶκον περὶ τὸν αὐτοῦ τάφον ᾠκοδόμησαν οἱ ἐπιχώριοι» (70).

Οὕτω λοιπὸν βλέπομεν ὅτι οἱ Χριστιανοὶ τιμῶντες τὰ λείψανα τῶν Ὁμολογητῶν καὶ ἀνεγείροντες ναοὺς ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν, ἀπέδιδον ἴσην ἀξίαν πρὸς αὐτούς, οἵαν καὶ εἰς τοὺς Μάρτυρας, ἐπικαλούμενοι καὶ τὴν μεσιτείαν αὐτῶν, διότι ἐπιστεύετο ὅτι αἱ παρακλήσεις αὐτῶν ἀπέβαινον πάντοτε ἀποτελεσματικαί, δεδομένου ὅτι καὶ οἱ Ὁμολογηταὶ ἐθεωροῦντο ὡς κατ' ἐξοχὴν «χριστοφόροι», ὡς καὶ οἱ Μάρτυρες (71).

Γ—ΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἐκ παραλλήλου πρὸς τοὺς Μάρτυρας καὶ Ὁμολογητάς, τιμαὶ ἀπεδίδοντο καὶ εἰς τοὺς Ἐπισκόπους, λόγῳ τῆς δράσεως αὐτῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Πλεῖστοι ὅσοι Ἐπίσκοποι, διακριθέντες διὰ τὰς πολυτίμους αὐτῶν ὑπηρεσίας, ἐτιμήθησαν ὡς Ὁμολογηταί. Ἐξέχοντες δὲ Ἱεράρχαι τῆς ἐποχῆς των ἐξεφώνησαν πρὸς αὐτοὺς λόγους ἐγκωμιαστικούς. Γνωστοὶ ἤδη τυγχάνουσιν οἱ ἐγκωμιαστικοὶ λόγοι Γρηγορίου τοῦ Νύσσης πρὸς τὸν Γρηγόριον Νεοκαισαρείας καὶ Βασίλειον τὸν Μέγαν, καθὼς ἐπίσης καὶ περίφημος τυγχάνει καὶ ὁ πανηγυρικὸς λόγος, ὃν ἐξεφώνησεν ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος κατὰ τὴν πέμπτην ἐπέτειον τῆς τελευτῆς τοῦ Μελετίου Ἀντιοχείας (72).

Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἀπενέμοντο τιμαὶ εἰς τοὺς Ἐπισκό-

(68) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, 21, P. G. 82, 1432.

(69) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, 3, P. G. 82, 1336.

(70) ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, 3, 1[illegible], P. G. 67, 1565.

(71) ΦΥΤΡΑΚΗ Α., Λείψανα καὶ τάφοι Μαρτύρων κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας, (ἐν Ἀθήναις 1955), σελ. 18.

(72) ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Ι., Ὁμιλία ἐγκωμιαστικὴ εἰς τὸν ἐν Ἁγίοις Πατέρα ἡμῶν Μελέτιον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀντιοχείας τῆς Μεγάλης, P. G. 50, 515.

πους, δὲν ἦτο διότι εἶχον οὗτοι ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν ἱερὸν Χρυσόστομον, ἀνύψωσεν αὐτοὺς ὑπεράνω Ἀγγέλων καὶ Ἀρχαγγέλων (73), ἀλλὰ διότι ἦσαν εἰς τὰ ὄμματα τῶν πιστῶν οἱ καλλίτεροι καὶ εἰλικρινέστεροι Χριστιανοί. Οὐχ ἧττον ὅμως καὶ ἕτερός τις λόγος συνέβαλεν ὥστε νὰ τιμηθῶσιν οἱ Ἐπίσκοποι μὲ τιμὰς Ἁγίων. Οὗτοι ἦσαν οἱ πρωταθληταὶ εἰς τὸν ἀγῶνα, ὃν διεξῆγεν ὁ Χριστιανισμὸς κατὰ τοῦ Ἐθνισμοῦ, χάρις δὲ εἰς τοὺς μεγάλους θεολογικοὺς ἀγῶνας τοὺς ὁποίους διεξήγαγον, ἀνεδείχθησαν ἥρωες καὶ ἄξιοι ὅπως τιμηθῶσιν ὡς Ἅγιοι.

Γνωστὸν ἤδη τυγχάνει ὅτι τὰ κύρια πρόσωπα, ἅτινα διεξῆγον τοὺς κατὰ τῶν αἱρέσεων ἀγῶνας ἦσαν οἱ Ἐπίσκοποι. Ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἡ κατὰ τῶν αἱρέσεων πάλη καὶ ἀντίστασις ἦτο ἔργον ἀποκλειστικὸν τῶν Ἐπισκόπων (74). Πρὸ τῆς θαυμαστῆς λοιπὸν ταύτης δράσεως τῶν Ἐπισκόπων καὶ τῶν διαφόρων βασανιστηρίων εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεβάλλοντο (75), οἱ Χριστιανοὶ ἐνωρίτατα ἤδη ἐσκέφθησαν νὰ βλέπωσι

(73) ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Ι., Περὶ Ἱερωσύνης Λόγος ... στ'.

(74) Διὰ τοῦτο πολλάκις, ὡς καθοδηγοῦντες τοὺς πνευματικοὺς κατὰ τῶν αἱρέσεων ἀγῶνας, χαρακτηρίζονται καὶ ὡς στρατηγοί. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Νύσσης, Ἐπιτάφιος εἰς Μελέτιον, P. G. 46, 582.

(75) Γνωστὸν τυγχάνει ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτήν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν διωγμῶν, δὲν ἔλειπον οἱ ἐκφοβισμοί, αἱ πιέσεις, αἱ ἐξορίαι, αἱ φυλακίσεις καὶ τὰ διάφορα βασανιστήρια. Κατὰ τὸν καλλίτερον τρόπον ὁ Θεοδώρητος περιγράφει τὰ ὅσα εἶχον ὑποστῆ οἱ Ἐπίσκοποι τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου: «Ἐπίσκοποι παρῆσαν, ὧν ὁ μὲν τὰ σίδηρα καὶ τὰς κατήνας προέφερεν, ἃς δι' αὐτοὺς ἐφόρεσαν. Οἱ δὲ τῶν ἐκ διαβολῆς αὐτῶν θάνατον ἐπορίσαντο. Εἰς τοσοῦτον γὰρ ἐφθασαν ἀπονοίας, ὡς καί, Ἐπίσκοπον ἀνελεῖν ἐπιχειρεῖν... Ἄλλοι δὲ ξιφῶν πληγὰς ἐπεδείκνυντο. Ἄλλοι δὲ λιμὸν ὑπομεμενηκέναι παρ' αὐτῶν ὠδύροντο». Βλ. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Ἐκκλησ. Ἱστορία, Ε, 6, P. G., 82, 1004. Ὁ ἴδιος Θεοδώρητος καὶ διὰ τὰ δεινοπαθήματα τῶν Ἐπισκόπων, μελῶν τῆς ἐν ΚΠόλει Συνόδου λέγει τὰ ἀκόλουθα: «Οἱ μὲν τῶν τῆς ἐξορίας λυθέντες δεσμῶν εἰς τὰς ἑαυτῶν Ἐκκλησίας μετὰ μυρίων ἐπανήκασι θλίψεων. Τῶν δὲ καὶ τελειωθέντων ἐν ταῖς ἐξορίαις ἐπανεκομίσθη τὰ λείψανα. Τινὲς δὲ καὶ μετὰ τὴν τῆς ἐξορίας ἐπάνοδον, ἔτι ζέοντι τῷ τῶν αἱρετικῶν περιπεσόντες θυμῷ πικρότερα τῶν ἐπὶ τῆς ἀλλοτρίας ἐπὶ τῆς οἰκείας ὑπέμειναν λίθοις τελειωθέντες καὶ τὸν μακάριον Στέφανον. Ἄλλοι διαφόροις καταξανθέντες αἰκίαις ἔτι τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς μώλωπας ἐν τῷ σώματι περιφέρουσι». Βλ. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Ἐκκλ. Ἱστορία, Ε', 9, P. G. 82, 1212.

τοὺς Ἐπισκόπους ὑπὸ τὸ αὐτὸ πρῖσμα, ὑπὸ τὸ ὁποῖον καὶ τοὺς Μάρτυρας καὶ ἥρωας τοῦ ἀσκητισμοῦ. Ἔβλεπον αὐτοὺς ὡς πρότυπα ἀρετῆς, ὡς ἀνθρώπους οἵτινες ἔφθασαν εἰς τὴν χριστιανικὴν τελειότητα, ὡς Ἀγγέλους ἐν σώματι ἀνθρώπου. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, φέρ' εἰπεῖν, καλεῖ τὸν Ἀθανάσιον «ἀγγελικὸν τὸ εἶδος» (76).

Οἱ Ἐπίσκοποι ἦσαν ἐκλεκτοὶ τοῦ Θεοῦ, δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον ἦσαν περιβεβλημένοι μὲ ἰδιαίτερα προνόμια. Ἡ ἰδιαιτέρα χάρις διὰ τῆς ὁποίας ἐπροίκισεν αὐτοὺς ὁ Θεός, ἐξεδηλοῦτο διὰ τῆς θαυματουργίας. Ἤδη τὸ «σημεῖα ποιεῖν» ἦτο διακριτικὸν γνώρισμα Ἐπισκόπου ζῶντος βίον ἀσκητικόν. Οὕτω βλέπομεν ἀσθενεῖς ἀποτεινομένους πρὸς τὸν Μέγαν Βασίλειον, μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ τύχωσι θεραπείας. Ὁ Γάζης Πορφύριος διὰ τῆς προσευχῆς κατεβίβαζε βροχὴν καὶ κατέπαυε θύελλαν (77). Ὁ Εὐρείας Δονᾶτος διάσημος διὰ τὴν Ἁγιότητα τοῦ βίου αὐτοῦ, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων θαυμάτων, διὰ πτύσματος ἐφόνευσε δράκοντα (78). Ὡσαύτως ὁ Σαλαμῖνος Ἐπιφάνιος, ὁ Βερροίας Ἀκάκιος καὶ πλεῖστοι ἄλλοι Ἐπίσκοποι ἐφημίζοντο ὡς μεγάλοι θαυματουργοί (79).

Λόγῳ λοιπὸν τῆς τοιαύτης αὐτῶν φήμης, οἱ ὁμολογηταὶ καὶ ἀσκηταὶ Ἐπίσκοποι, ἀπήλαυον μεγάλης ὑπολήψεως καὶ σεβασμοῦ ἤδη ζῶντες, πολὺ δὲ περισσότερον μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτῶν. Οὕτω λ. χ. οἱ κατὰ τοῦ Ἀρειανισμοῦ ἥρωες ἐτιμήθησαν ὡς ὑπεράνθρωποι, ἡ δὲ ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπιστροφὴ τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου ἑωρτάσθη μεγαλοπρεπῶς ὑπὸ τοῦ πλήθους (80). Οἱ Ἀντιοχεῖς μεγάλως ἐτίμησαν τὸν Ἐπίσκοπον αὐτῶν Μελέτιον, ἤδη ζῶντα. Ἔδιδον τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὰ τέκνα των, ἐχάρασσον τὴν εἰκόνα του εἰς τοὺς δακτυλίους των καὶ ἐζωγράφιζον αὐτὴν ἐπὶ τῶν τοίχων καὶ τῶν ἐνδυμάτων αὐτῶν. Ἠσπάζοντο τὰ γόνατα καὶ τὰς

(76) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος ΚΑ' εἰς τὸν Μ. Ἀθανάσιον 9, P. G. 35, 1092.

(77) ΜΑΡΚΟΥ Διακόνου, Vita S. Porphirii Episcopi Gazenzis, 3, 19, P. G. 65, 1220.

(78) ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, 7, 26. P. G. 67, 1497.

(79) ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, 7, 27 καὶ 28. P. G. 67, 1501, 1504.

(80) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος 21 εἰς Ἀθανάσιον 27—29. P. G., 35, 1115 ἑξ.

χεῖρας αὐτοῦ καὶ ὅσοι δὲν κατώρθωνον τοῦτο ἐπίστευον ὅτι καὶ ἡ μακρόθεν θεωρία τοῦ προσώπου του ἔφερεν εἰς αὐτοὺς εὐλογίαν (81). Ὁ πρὸς τὸν μέγαν Βασίλειον θαυμασμὸς τῶν πιστῶν ἦτο τοσοῦτος, ὥστε, ὅστις ἐτύγχανε νὰ ἐγγίσῃ αὐτὸν ἐπίστευεν ὅτι μετελάμβανε χάριτος. Πολλοὶ δὲ προσεπάθουν νὰ μιμηθῶσιν αὐτόν (82).

Ὁ πρὸς τοὺς Ἐπισκόπους, ὅμως, σεβασμὸς ἐξεδηλοῦτο κυρίως, μεταθανατίως. Κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Μ. Βασιλείου ἐκινήθη ἅπασα ἡ πόλις, τὸ δὲ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἔφθασε μέχρις ἀλλοφροσύνης. Χιλιάδες ἠκολούθησαν τὴν κηδείαν αὐτοῦ, συνωθούμενοι ὅπως ἴδωσιν ἢ ἐγγίσωσι τὸν νεκρόν. Πολλοὶ ἀπώλεσαν τὴν ζωήν των, ὁ δὲ λαὸς ἐμακάριζε τούτους, διότι ἐτελεύτησαν τὴν ἰδίαν ἡμέραν μὲ τὸν μέγαν νεκρόν (83). Ἡ συγκίνησις, ἡ καταλαβοῦσα τὸν λαὸν τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Μελετίου, δὲν ἦτο κατωτέρα. Σύμπασα ἡ πόλις ἠκολούθησε τὴν κηδείαν, πολλοὶ δὲ ἐζήτουν ν' ἀποκτήσωσι τεμάχιον τοῦ σαββάνου, ὡς φυλακτήριον (84). Κατὰ τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Ἐπισκόπου Ἐδέσσης Ἀβραάμ, ἐδέησε νὰ ἐπέμβῃ ὁ στρατός, ἵνα ἐμποδίσῃ τὸν λαόν, θέλοντα ν' ἀποσπάσῃ τὰ σάββανα ἀπὸ τὸν νεκρόν.

Τὰ αὐτὰ περίπου συνέβαινον καὶ εἰς τὴν Λύσιν. Ὁ λαὸς ἔσχιζε τὰ ἄμφια τῶν νεκρῶν Ἐπισκόπων, ἵνα κρατῇ αὐτὰ ὡς λείψανα. Οὐδόλως λοιπὸν παράδοξον τυγχάνει τὸ γεγονὸς ὅτι πολλοὶ Ἐπίσκοποι, μεταθανατίως ἀπήλαυον τιμῶν Ἁγίων.

Πρὸ τῶν τοιούτων ἐκδηλώσεων τοῦ λαοῦ, αἱ Ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαί, ἦσαν κατ' ἀρχὰς λίαν ἐπιφυλακτικαί, ὄχι βεβαίως διότι εἶχον ὀλιγωτέραν ἐκτίμησιν πρὸς τοὺς νέους τούτους Ἁγίους, ἀλλὰ διότι εἶχον ἐπιφυλάξεις τινὰς εἰς τὸ νὰ ἐξισώσωσι τοὺς Ἐπισκόπους πρὸς τοὺς ἀρχαίους Μάρτυρας καὶ νὰ ἐφαρμόσωσι καὶ εἰς αὐτοὺς τὸν αὐτὸν τύπον τιμῆς. Εἰς προκειμένας περιπτώσεις ἐφήρμοζον ἕτερον τύπον τιμῆς, ὅστις χωρὶς νὰ εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν τῶν Μαρτύρων, ἦτο τοιοῦτος ὥστε, ἀσυναισθήτως νὰ

---

(81) ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ἰ. Ὁμιλία ἐγκωμιαστικὴ εἰς τὸν ἐν Ἁγίοις Πατέρα ἡμῶν Μελέτιον. P. G. 50, 515 ἑξ.

(82) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος 43 εἰς Βασίλειον, Ἐπιτάφιος, 77. P. G. 36, 600.

(83) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ναζιανζηνοῦ, Λόγος 43, εἰς Βασίλειον, Ἐπιτάφιος, 79, P. G. 36, 601.

(84) ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Νύσσης. Ἐπιτάφιος εἰς Μελέτιον, P. G. 46, 861.

συνταυτισθῇ μετ' ἐκείνου. Ὁ τύπος οὗτος τιμῆς συνίστατο εἰς θρησκευτικὰς τελετὰς ἀγομένας κατ' ἔτος κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς τοῦ τιμωμένου Ἐπισκόπου. Αἱ θρησκευτικαὶ αὗται τελεταὶ (μνεῖαι τῶν Ἐπισκόπων) σκοπὸν εἶχον νὰ διατηρήσωσι τὴν μνήμην τοῦ ὀνόματος καὶ τῶν πράξεων τοῦ Ἐπισκόπου τῆς Κοινότητος ἐκείνης. Οὕτω τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὕρισκε θέσιν εἰς τὸν κατάλογον τῶν Ἐπισκόπων τὸν ἄλλως Depositio Episcoporum ἢ Obitarium καλούμενον, τῆς τιμῆς τῶν Ἁγίων λαμβανούσης βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον καὶ εὐρυτέραν ἀνάπτυξιν.

Δ— ΟΙ ΑΣΚΗΤΑΙ

Ἐκ παραλλήλου ὅμως πρὸς τὴν τιμὴν τῶν Μαρτύρων, τῶν Ὁμολογητῶν καὶ τῶν Ἐπισκόπων, ἐν τῇ Ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ, ἦτο εὐρέως διαδεδομένη καὶ ἡ τιμὴ τῶν Ἀσκητῶν καὶ δὴ τῶν Στυλιτῶν. Ὁ Lucius πληροφορεῖ ὅτι ὁ τόπος ἔνθα, κυρίως, ἐτιμᾶτο ἡ μνήμη τῶν Στυλιτῶν διὰ μεγάλων ἑορτῶν ἦτο ἡ Συρία (85). Ἡ γοητεία τὴν ὁποίαν ἤσκουν εἰς τὰ πλήθη οἱ Στυλῖται ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ἐξομοιοῦντο οὗτοι πρὸς τοὺς Μάρτυρας, γινόμενοι ἀντικείμενον τιμῆς καὶ σεβασμοῦ.

Δέον ὅμως, ὅπως σημειωθῇ ὅτι εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν δὲν πρόκειται περὶ ἁπλοῦ σεβασμοῦ πρὸς εὐλαβῆ πρόσωπα. Ὁ Στυλίτης ἀπολαύει τιμῶν, οἵων καὶ ὁ Μάρτυς. Καθὼς δὲ συνέβαινε εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ὁμολογητῶν, οὕτως οἱ πιστοὶ μετὰ τὸν θάνατον ἀσκητοῦ τινος, ἤγειρον Μαρτύρια,ἔνθα ἤρχοντο κατ' ἔτος πρὸς ἀπονομὴν τιμῶν. Ἐντεῦθεν οἱ Χριστιανοὶ ἀπεκόμιζον τὰς «εὐλογίας», αἵτινες ἦσαν μικρὰ κυτία ἢ φιαλίδια ἅτινα περιεῖχον ἔλαιον συναχθὲν ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Ἀσκητοῦ, καὶ τὸ ὁποῖον πολλάκις ἦτο ἀναμεμιγμένον μετὰ μικρῶν τεμαχίων ἐκ τοῦ λειψάνου (86). Τὰς εὐλογίας αὐτάς, αἵτινες συνήθως εἶχον καὶ κεχαραγμένην τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀσκητοῦ, τὰς μετεχειρίζοντο οἱ πιστοὶ κατὰ τῶν δαιμόνων καὶ τῶν διαφόρων ἀσθενειῶν.

Ὁ Θεοδώρητος ἀναφέρει πλείστους ὅσους Ἀσκητὰς τιμηθέντας εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν, ὡς π.χ. τὸν Μαρκιανὸν (87), τὸν

---

(85) LUCIUS, Origines du Culte des Saints dans l'Eglise Chrétienne. (Paris 1908), σελ. 550.

(86) ΦΥΤΡΑΚΗ Α., Λείψανα καὶ τάφοι Μαρτύρων κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους αἰῶνας (ἐν Ἀθήναις 1955), σελ. 98.

(87) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος, Ἱστορία Γ΄., P. G., 82, 1324.

Θεοδόσιον (88), τὸν Μακεδόνιον (89), τὸν Ἀκεψιμᾶν (90) καὶ ἄλλους. Ἡ ἐξαιρετικὴ δὲ ἔκτασις τῆς τιμῆς τῶν Στυλιτῶν καὶ δὴ Συμεὼν τοῦ Στυλίτου, εἶναι ἡ λαμπροτέρα μαρτυρία τῆς ἐξομοιώσεως τῆς τιμῆς ταύτης πρὸς τὴν τῶν Μαρτύρων. Πλεῖστα εἶναι τὰ μνημεῖα, τόσον τούτου, ὅσον καὶ τὰ εἰς μνήμην Συμεὼν τοῦ ἐν τῷ θαυμαστῷ Ὄρει ἀνεγερθέντα.

Πάντως ὅμως ἡ πρὸς τοὺς Ἀσκητὰς καὶ Στυλίτας τιμή, δὲν ἦτο πάντοτε συνδεδεμένη οὔτε πρὸς τὸν τόπον ἔνθα ἔζησαν οὗτοι, οὔτε πρὸς τὸν τόπον τῆς ταφῆς αὐτῶν, ὡς συνέβαινε μὲ τοὺς Μάρτυρας. Αἱ σωζόμεναι ἀνάγλυφοι εἰκόνες αὐτῶν, ἀπαντῶσαι εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τῆς Συρίας, μαρτυροῦσι περὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς πρὸς αὐτοὺς τιμῆς (91).

Ε — ΟΙ ΟΣΙΟΙ

Παρὰ τοὺς λοιποὺς Ἁγίους, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐτιμήθησαν ἰδιαιτέρως καὶ οἱ Ὅσιοι, οἵτινες κυρίως ἦσαν μοναχοὶ ἐπιβληθέντες εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ πληρώματος, ἰδιαίτατα δὲ τῶν μοναχῶν. Ἤδη ἡ ὁσιότης ἦτο χαρακτηριστικὸν ἀσκητοῦ καθηγιασμένου (92). Σημειωτέον ὅμως ὅτι κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ τὴν λέξιν Ὅσιος δὲν ἐξελαμβάνετο οἱοσδήποτε Ἅγιος, ὡς συμβαίνει σήμερον. Μόλις κατὰ τὸν Μεσαίωνα χρησιμοποιεῖται ὁ τίτλος, οὐ μόνον πρὸς σήμανσιν τῶν μοναχῶν Ἁγίων, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἁγίων ἐκείνων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες καλοῦνται Confesseurs non Pontifs. Οὐχ ἧττον ὅμως ἐν τοῖς μηναίοις ὁ ὅρος ἀπαντᾷ πρὸς δήλωσιν τῶν Ἁγίων Παρθένων, αἵτινες ἐξεμέτρησαν τὸ ζεῖν διὰ φυσικοῦ θανάτου (93). Ἐντεῦθεν λοιπὸν καὶ ἡ ἀπονομὴ τοῦ τίτλου Ὅσιος καὶ εἰς πρόσωπα ἅτινα δὲν ἐμόνασαν.

(Συνεχίζεται)

(88) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, Ι΄, P. G. 82, 1388.

(89) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, ΙΓ΄, P. G. 82, 1400.

(90) ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Φιλόθεος Ἱστορία, ΙΕ΄, P. G. 82, 1413.

(91) LASSUS J., Sanctuaires Chrétiens de Syrie, (Paris 1947), σ. 283 ἑξ.

(92) Βλ. Ἄρθρον Ὅσιος, ἐν Μ. Ε. Ε. Τόμ. 19., σελ. 137.

(93) DELEHAYE H., Sanctus, (Bruxelles 1927), σελ. 72.

ΙΕΡΑ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΧΑΛΚΗΣ

Περιβεβλημμένη τὴν ἑόρτιον ἁλουργίδα της ἡ Ἰ. Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης προέπεμψεν εἰς τὴν διακονίαν τῆς Ἐκκλησίας τὴν Κυριακήν, 2αν Ἰουλίου τοὺς νέους τῆς Θ. Χάριτος Λευΐτας.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Πατριάρχης, ἐπιβαίνων ἰδιαιτέρας ἀτμακάτου, ἐν συνοδείᾳ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Δέρκων κ. Ἰακώβου, Προέδρου τῆς Ἐφορίας τῆς Σχολῆς καὶ Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Μελίτωνος, τῶν Πανοσ. Μ. Ἐκκλησιάρχου, Μ. Ἀρχιδιακόνου, Δευτερεύοντας καὶ τῆς Σειρᾶς, τοῦ Ἐντιμολ. κ. Λαζάρου Ψαλτοπούλου, Ἄρχοντος Διδασκάλου τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἀρχικλητῆρος, ἀφίχθη τὴν μεσημβρίαν τῆς προτεραίας εἰς τὴν Σχολήν. Ἐπὶ τῆς προκυμαίας προϋπηντήθη ὑπὸ τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Ἀνδρέου Παντολέοντος, Διευθυντοῦ τοῦ Γυμνασιακοῦ τῆς Σχολῆς Τμήματος, πρὸ δὲ τῆς ἐξωτερικῆς Πύλης ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου Σεβ. Μητροπολίτου Σταυρουπόλεως κ. Μαξίμου, τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσοστόμου, τῶν Καθηγητῶν Αἰδεσιμολ. Μ. Οἰκονόμου κ. Γεωργίου Ἀναστασιάδου καὶ τῶν κ.κ. Ἰωάννου Παναγιωτίδου, Ἄρχοντος Διδασκάλου τοῦ Εὐαγγελίου, Ἐμμ. Φωτιάδου, Ἄρχοντος Μ. Πρωτονοταρίου. Β. Ἀναγνωστοπούλου, Β. Σταυρίδου, καὶ τῶν κ. κ. Συνταγμ. Κεμαλεττὶν Καράκαγια, Ἰχσὰν Μπαλκίρ, Χαλὶλ Ἐρντεβετζῆ, Ἰσφενδιὰρ Ἐρκούτ, Ρετζὲπ Οὐλκέ, Οὐμπεΐτ Ὀτζὲ καὶ τῶν Ἱεροσπουδαστῶν παρατεταγμένων ἔνθεν καὶ ἔνθεν, μέχρι τῆς κυρίως εἰσόδου καὶ ἐν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλαδελφείας κ. Ἰακώβου, Ἐφοροταμίου, ἀντιπροσωπεύοντος τὴν Ἐφορίαν τῆς Σχολῆς, ἀκολούθως δὲ προσεκύνησεν ἐν τῷ Ναϊδίῳ τῆς Σχολῆς, καθ' ὃν χρόνον οἱ κώδωνες ἤχουν χαρμοσύνως.

Τὴν 5ην μ.μ. ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν Ἑσπερινόν, τὴν δὲ ἑπομένην Κυριακήν, ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν, συλλειτουργοὺς ἔχων τοὺς Σεβ. Συνοδικοὺς Μητροπολίτας Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶν, Δέρκων κ. Ἰάκωβον, Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομον, Λαοδικείας κ. Μάξιμον, Ἴμβρου κ. Μελίτωνα καὶ Ροδοπόλεως κ. Ἱερώνυμον, τοὺς Ἱεροσπουδαστὰς Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Ἐλευθέριον Λαυριώτην καὶ Ἱερομ. κ. Σωφρόνιον Χαραλάμπους καὶ τοὺς Πανοσ. Μ. Ἀρχιδιάκονον κ. Ἀγάπιον, Δευτερεύοντα κ. Εὐαγγελον, τῆς Σειρᾶς κ. Παῦλον καὶ τὸν σπουδαστὴν Διάκ. κ. Δωρόθεον Λαυριώτην. Ἔψαλεν ἡ Χορῳδία τῆς Σχολῆς ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μουσικοδιδασκάλου κ. Βασ. Νικολαΐδου. Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Ἰκονίου κ. Ἰάκωβος καὶ Φιλαδελφείας κ. Ἰάκωβος, ὁ Σεβ. Σχολάρχης μετὰ τῶν Καθηγητῶν τῆς Σχολῆς, ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Συμεών, ὁ Ἔξαρχος τοῦ Παναγίου Τάφου Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Ἰωάννης, οἱ Ἐντιμολ. Ὀφφικιάλοι Μ. Χαρτοφύλαξ κ. Ἀχιλλεὺς Μόσχος, Μ. Ρεφερενδάριος κ. Γεώργιος Χάλλεμπαχ, Ὀρφανοτρόφος καὶ Εὐεργέτης τῆς Σχολῆς κ. Κυριακὸς Παμούκογλου, καὶ Ἄρχων Διδάσκαλος κ. Λάζαρος Ψαλτόπουλος, οἱ Ἐντιμ. Νομ. Σύμβουλοι τῶν Πατριαρχείων κ. Δημ. Γιαγτζόγλου καὶ Καλούδης Λάσκαρις ἐκ τῶν Μελῶν τῆς Συντακτικῆς Βουλῆς, οἱ Ἐντιμ. κ.κ. Ν. Καραγεώργος, Πρόξενος, μετὰ τῆς Εὐγεν. συζύγου αὐτοῦ καὶ Ἐμμ. Μεγαλοοικονόμου, Ὑποπρόξενος, Λ. Εὐγενίδης, Δωρητὴς τῆς Σχολῆς, Ἐπιστήμονες, ἄνθρωποι τῶν Γραμμάτων, ὑπὲρ τοὺς 100 ἐκπαιδευτικοὶ ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ Ὀρεστιάδος καὶ πλῆθος πολύ.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς Θ. Λειτουργίας, ἡ Α. Θ. Παναγιότης περιβληθεῖσα μανδύαν, ἐπιτραχήλιον καὶ ὠμόφορον, ἀνῆλθεν εἰς τὸν Θρόνον καὶ προέστη τῆς τελετῆς τῆς καθοσιώσεως, ἀναγνοὺς τὴν σχετικὴν εὐχὴν ἐπὶ τῶν Ἀποφοίτων, οἵτινες παρατεταγμένοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Θρόνου, ἔψαλον τὸ «Εἴδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν».

Ἐπηκολούθησεν ἐν τῷ Μ. Συνοδικῷ τελετὴ παρόντων τοῦ Πατριάρχου, τῶν Σεβ. Ἁγίων Ἀρχιερέων τῶν λοιπῶν ἐπισήμων καὶ πλήθους πολλοῦ, καθ' ἥν, μετὰ τὸν ὕμνον τῆς Ἀνεξαρτησίας ψαλέντα ἐν χορῷ ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἀνῆλθον εἰς τὸ βῆμα ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμος, Σχολάρχης, ἐκφωνήσας ἐν συγκινήσει βαθείᾳ τὸν πανηγυρικόν, ὃν δημοσιεύομεν κατωτέρω, ὁ ἐκ τῶν Καθηγητῶν τῆς Τουρκικῆς κ. Ρετζὲπ Οὐλκέ, εὐχαριστήσας τοὺς προσελθόντας κατὰ τὴν εὐσημον ταύτην στιγμὴν τῆς Σχολῆς καὶ ἀναπτύξας τὴν θέσιν τῶν ἀποφοίτων ἐν τῇ κοινωνίᾳ, μακρὰν τοῦ φανατισμοῦ καὶ τῶν παθῶν, ὡς Κληρικῶν ἀν-

ταποκρινομένων εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν συγχρόνων καιρῶν καὶ περιστάσεων, ὁ ἐκ τῶν Ἀποφοίτων Ἱερολ. Διάκονος κ. Κύριλλος Κυπριωτάκης, ἐκ Κρήτης, ἑρμηνεύσας τὴν στοργὴν καὶ εὐγνωμοσύνην πάντων τῶν Ἀποφοίτων πρὸς τὴν Τροφὸν Σχολὴν καὶ πρὸς πάντας τοὺς συντελέσαντας εἰς τὴν πνευματικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν αὐτῶν κατάρτισιν καὶ ὁλοκλήρωσιν, ὅλως ἰδιαιτέρως εὐχαριστήσας τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, τὴν Σεβ. Ἐφορίαν, τὸν Σεβ. Σχολάρχην καὶ τοὺς Καθηγητὰς τῆς Σχολῆς καὶ ἀποχαιρετήσας αὐτήν.

Ἡ Χορῳδία τῆς Σχολῆς ἔψαλε τὸν πολυέλαιον «Λόγον ἀγαθόν», καὶ ὁ Καθηγ. κ. Βασίλειος Σταυρίδης ἀνέγνω τὸν ὀνομαστικὸν κατάλογον τῶν ἐφετεινῶν Ἀποφοίτων καὶ τὸν τύπον τοῦ Πατριαρχικοῦ Γράμματος, ὅπερ ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ηὐδόκησεν, ὅπως ἀπονείμῃ εἰς τοὺς Κληρικοὺς Ἀποφοίτους, ἀναγορεύσας συγχρόνως τοὺς ἐφετεινοὺς Ἀποφοίτους Διδασκάλους τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Θεολογίας. Ἀπὸ μέρους δὲ τούτων ὁ κ. Δαμιανὸς Πρωτοπαπαδάκης, ἐκ Κρήτης, ἀνέγνω τὴν Ὁμολογίαν.

Κατακλείων τὴν τελετὴν ὁ Πατριάρχης ηὐχαρίστησε διὰ θερμῶν λόγων τὴν Ἐφορίαν, τὸν Σχολάρχην καὶ τοὺς Καθηγητὰς διὰ τὸ ἐν τῇ Σχολῇ ἐπιτελούμενον ἔργον, ἰδιαιτέρως δὲ τὴν Σεβ. Κυβέρνησιν διὰ τὴν συμπαράστασιν αὐτῆς εἰς τὴν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν τῆς Σχολῆς καὶ παρεκάλεσε τὸν Ἐντιμ. κ. Καλούδην Λάσκαριν, Μέλος τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως, ὅπως διαβιβάσῃ τῷ Ἀνωτάτῳ Ἄρχοντι τῆς Χώρας τὰς θερμὰς Αὐτοῦ εὐχαριστίας, ὡς καὶ τὰ συγχαρητήρια ἐπὶ τῷ νέῳ Συντάγματι, ἐξάρας ἰδίως τὰ ἄρθρα αὐτοῦ περὶ ἐλευθερίας τῆς Θρησκείας καὶ ἰσοτιμίας τῶν πολιτῶν, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκεύματος.

Μετὰ τὸν Πολυχρονισμὸν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, οἱ ἀπόφοιτοι κατὰ σειρὰν προσελθόντες ἠσπάσθησαν τὴν χεῖρα Αὐτῆς καὶ τοῦ Σεβ. Σχολάρχου.

Τὴν μεσημβρίαν εἰς τὴν ἑόρτιον τράπεζαν, ἣν ηὐλόγησεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης, παρεκάθησαν οἱ Σεβ. Ἅγιοι Ἀρχιερεῖς, ὁ Σχολάρχης καὶ οἱ Καθηγηταὶ τῆς Σχολῆς ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσημοι.

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΣΕΒ. ΣΧΟΛΑΡΧΟΥ

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,
Ἔντιμ. κ. Πρόξενοι,
ἀγαπητοὶ Συνάδελφοι,
φίλοι Τελειοδίδακτοι,
Κυρίαι καὶ Κύριοι,

Συμπτώματα πνευματικῆς κρίσεως ἐμφανίζουν οἱ σύγχρονοι χαλεποὶ καιροί. Ἡ κρίσις τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἐποχῆς μας δὲν εἶναι ἁπλῶς μία κρίσις τῆς ἐπιστήμης τῆς φύσεως, ἀλλ' ὅλως ἰδιαιτέρως κρίσις τῆς ἐπιστήμης τοῦ πνεύματος. Ἡ διαγραφομένη εἰς τὸν ὁρίζοντα νέα κοσμογονία δὲν καταδεικνύει σαφῶς τὴν γραμμὴν τοῦ νέου πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀναμένεται. Ἡ μεγάλη ἀπόφασις τοῦ μικροκόσμου, ὅπως καλεῖται ὁ ἄνθρωπος, νὰ ἐξέλθῃ τῶν ὁρίων τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ νὰ ἐκτοξεύσῃ ἑαυτὸν πρὸς τὸ ἄπειρον, ἀποτελεῖ μίαν ἀπόδειξιν, ὅτι τὰ σύνορα τοῦ παρόντος κόσμου εἶναι ἀνίκανα διὰ νὰ κρατήσουν τὸν ἄνθρωπον, ὡς Προμηθέα Δεσμώτην, ἐπὶ τοῦ πλανήτου μας.

Πόλλοὶ ζητοῦν τὸν ἀφανισμὸν παντὸς ἀπολύτου, ἐπειδὴ ζητοῦν νὰ ὑψώσουν καὶ ἀναβιβάσουν τὸ σχετικὸν εἰς τὸν θρόνον τοῦ ἀπολύτου. Ἐξεθρόνισαν τὸ Θεῖον καὶ ἐδημιούργησαν τὴν συνείδησιν ἑνὸς μηχανικοῦ σύμπαντος, μιᾶς ἀσκόπου ἱστορικῆς ἐξελίξεως καὶ ἀνελίξεως τῶν πάντων. Ἡ δίνη τῶν συγχρόνων καιρῶν προκαλεῖ τὸ συναίσθημα τῆς ἀπογνώσεως πολλάκις τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐναγωνίως ἀπευθύνει τὸ μελαγχολικὸν ἐρώτημα τοῦ ποιητοῦ : «Ποῦ εἶναι ἡ πατρίδα μου ; Αὐτὴν ζητῶ καὶ δι' αὐτὴν ἐρωτῶ, χωρὶς νὰ τὴν βρίσκω». Ἡ πολυειδὴς ἄρνησις ἄλλοτε θεοποιεῖ τὴν τεχνικὴν πρόοδον καὶ ἄλλοτε ὁραματίζεται ἀνθρωπότητα χωρὶς Θεόν, μακρὰν τῶν «ψευδαισθήσεων» καὶ τοῦ «κατὰ συνθήκην ψεύδους». Ἄλλοτε ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐξευγενίσεως τῶν ἐνστίκτων καὶ ἄλλοτε κηρύττει, ὅτι αἱ πνευ-

ματικαὶ μορφαὶ τῆς ζωῆς δὲν εἶναι παρὰ ἁπλαῖ ἀπόρροιαι οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν συνθηκῶν, καὶ τοιουτοτρόπως ἡ μακρὰν τοῦ Θεοῦ πίστις, πίστις εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὴν ἀκαταγώνιστον ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ ἀξίαν, ἀπομακρύνει τὴν ἐπιπολαίαν ἔρευναν ἀπὸ τῆς πηγῆς τῆς πραγματικῆς χαρᾶς καὶ αἰσιοδοξίας, τῆς στηριζομένης ἐπὶ τῆς μεταφυσικῆς ἐλπίδος καὶ τοῦ ἠθικοῦ χρέους, τὰ ὁποῖα παρέχει δαψιλῶς ὁ κόσμος τοῦ ἀπολύτου πνεύματος, ὁ κόσμος τοῦ Θεοῦ. Ἔναντι τῆς διαγραφομένης νέας τοῦ κόσμου τροχιᾶς, εἶναι οὐσιαστικὴ καὶ συγκεκριμένη ἡ θέσις ὅλων αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι ἔθεσαν ὡς προορισμὸν τῆς ζωῆς των νὰ περιφρουρήσουν τοὺς θησαυροὺς τοῦ πνεύματος.

Φρουροὶ ἐτάχθητε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῆς Θ. Προνοίας καὶ ὡς τοιοῦτοι καλεῖσθε φίλοι Τελειοδίδακτοι, τὸν ἀκατάλυτον θησαυρὸν τῆς Χριστιανικῆς κοσμογονίας, τὰ μεταλεῖα τοῦ πλούτου τῆς προγονικῆς σοφίας, τοὺς εὐγενεῖς ἀδάμαντας τῶν ὑψηλῶν Χριστιανικῶν συναισθημάτων, νὰ φυλάξετε καὶ ὑπὲρ αὐτῶν εὐθαρσῶς νὰ ἀγωνισθῆτε.

«Τιμὴ σ' ἐκείνους ὅπου στὴν ζωήν των
ὥρισαν νὰ φυλάγουν θερμοπῦλες
ποτὲ ἀπὸ τὸ χρέος μὴ κινοῦντες».

λέγει ὁ ποιητής. Ἡ ποικιλία τῆς μουσικῆς τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδίας ἡ πληθὺς τῶν νέων θεωριῶν καὶ νέων κατευθύνσεων, ἡ πληθώρα τῶν νέων καρπῶν, οἱ ὁποῖοι πολλαχόθεν προσφέρονται, δὲν ἐπηρεάζουν καὶ δὲν αἰχμαλωτίζουν τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος τὰ πάντα ζυγίζει εἰς τὸν ἀδέκαστον ζυγὸν τῆς Ἀποκαλύψεως, ὅταν δὲν ἐναρμονίζωνται πρὸς αὐτήν, κατὰ τρόπον ἀπόλυτον.

Ὡς φορεὺς τοῦ Θεοῦ καλεῖται ὁ σύγχρονος Θεολόγος νὰ ἀποβῇ ὁρατὸν καὶ φωτεινὸν σημεῖον ἐν τῷ κόσμῳ, φωτίζον ἐκ τοῦ ἰδίου φωτὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὡς «φῶς ἐπὶ τὴν λυχνίαν». Δεχόμενος δαψιλῆ τὴν ἀνταύγειαν τοῦ Θείου φωτός, ἀποβαίνει αὐτόφωτον, ἐκχέον πλουσίως φῶς ἐκ τοῦ ἀνεσπέρου φωτός.

Ὡς φορεὺς τοῦ Θεοῦ, καλεῖται νὰ ἀποβῇ ἡ ὁρατὴ παρουσία τοῦ ἀοράτου ἐν τῷ κόσμῳ. Φορεύς, ἀλλὰ καὶ ἑρμη-

νευτὴς τοῦ Ἀοράτου, τὸν Ὁποῖον συλλαμβάνει διὰ τῆς μυστικῆς πρὸς Αὐτὸν κοινωνίας καὶ προσευχῆς.

Σκοπὸς τῆς ζωῆς του δὲν εἶναι ἡ ἁπλῆ σωτηρία τοῦ ἑαυτοῦ του. Σώζει ἑαυτόν, ὅταν κατεργάζεται τὴν σωτηρίαν τῶν ἄλλων. Τὴν προσωπικήν του εὐδαιμονίαν δὲν στηρίζει εἰς τὴν τελείωσιν τοῦ ἑαυτοῦ του μόνον, ἀλλ' εἰς τὴν ὁλοκλήρωσιν καὶ ἠθικὴν εὐδαιμονίαν τοῦ πλησίον. Αὐτὸς ἀποτελεῖ τὸ ὂν τὸ ὁποῖον δὲν καλεῖται ἁπλῶς νὰ ἀνακαλύψῃ τὸν ἑαυτόν του, ἀλλ' ὡς πλάσμα τοῦ Θεοῦ καλεῖται ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Πλάστην ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸν πλησίον, ἐργασθῇ καὶ νὰ μοχθήσῃ, διὰ τὴν μετάπλασιν καὶ τὸν ἀνασχηματισμὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος ζητεῖ νὰ ὑπερβῇ τὸν ἑαυτόν του καὶ τὴν ὑπέρβασιν πολλάκις τοῦ ἑαυτοῦ του ἐπιτυγχάνει, ὅταν σβύνῃ τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν του, διὰ νὰ μεταλαμπαδεύσῃ τὴν ζωὴν εἰς τοὺς ἄλλους. Ἡ πνευματικὴ ἐπέκτασις τῶν ἀνθρώπων τοῦ πνεύματος δὲν εἶναι παρὰ μία διείσδυσις εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν των. Δὲν ἔχει καμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἐξωτερικὴν ἔκτασιν, ἀλλ' εἶναι καὶ ταυτίζεται πρὸς τὴν οὐσίαν τοῦ βάθους, διότι τὸ βάθος προσδιορίζει τὸ ἀληθινὸν ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸς καλεῖται νὰ προσδιορίσῃ τὰ σύνορα μεταξὺ τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ μεταφυσικοῦ κόσμου καὶ νὰ κηρύξῃ τὴν ἀπόλυτον ἀλήθειαν, ὅτι τὰ σύνορα τῶν δύο κόσμων ὑπάρχουν πανταχοῦ καὶ πάντοτε μέσα εἰς τὸν ἑαυτόν μας, μέσα εἰς τὴν σκέψιν μας. Εἰς κάθε βίωμα ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ μας, ἐγγίζομεν τὰ ὅρια τοῦ σχετικοῦ καὶ τοῦ ἀπολύτου.

Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται τὴν πνευματικὴν πορείαν, πρὸς κατάκτησιν τοῦ ἀπολύτου πνεύματος, ἐντὸς τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ ἐν τῇ πορείᾳ του ταύτῃ, τὴν ὁποίαν πορεύεται πρὸς κατάκτησιν τοῦ κόσμου, πρὸς κατάκτησιν τῆς αἰωνιότητος, καλεῖται ὅπως ἔχῃ τὸν ἀπαραίτητον συνοδίτην καὶ συνοδοιπόρον, «τὸν πλησίον», τὸν συνάνθρωπον, ὁ ὁποῖος ὁλοκληρώνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἑαυτοῦ του. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τίποτε, μηδὲν χωρὶς τὸν ἄλλον, χωρὶς τὸν πλησίον. Τὸ Ἐγὼ τελειοῦται ὅταν ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν πρὸς τὸ Σύ. Ἡ πορεία τῶν δύο ὁλοκληροῦται ὅταν ἐγγίσῃ Αὐτόν. Καὶ Αὐτὸς

ἐγγίζεται μὲ τὴν ἀπόλυτον συνεργασίαν τοῦ Ἐγὼ μετὰ τοῦ Ἄλλου. Ὅταν οἱ δύο Ἀπόστολοι ἦσαν πορευόμενοι πρὸς Ἐμμαούς, ὁ Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς. Ὁ μεγάλος τῆς ζωῆς συνοδοιπόρος ἀκολουθεῖ καὶ συνοδεύει ὅλους τοὺς μυστικοὺς βηματισμοὺς τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων, κατευθύνων τὰ βήματα αὐτῶν πρὸς τὴν πορείαν τῶν ἰδανικῶν πτήσεων τοῦ πνεύματος. Αὐτὸς δεικνύει, διὰ μέσου τῶν σκοπέλων τῆς ζωῆς καὶ ὑφάλων, τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδόν, τὴν ἄγουσαν πρὸς τὴν ζωήν.

Ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον καλεῖται νὰ βαδίσῃ ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ παραμένει τὸ ἴδιο πάντοτε μονοπάτι, τὸ ὁποῖον ἐβάδισεν ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὅταν κάποτε ἐφόρεσε τὴν σάρκα τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν ἔχει σημασίαν, ἐὰν ἐπὶ τοῦ ἰδίου λόφου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ὁ τάφος τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀναστάσεως, ὑψοῦται καὶ ὁ Σταυρὸς τοῦ μαρτυρίου. Ἡ ζωὴ ἀποβαίνει ὡραιοτέρα, ὅταν δοκιμάζεται ἀπὸ τὸν θάνατον. Καὶ ἡ ἀπόλαυσις τῆς μυστικῆς εὐωδίας τῶν πνευματικῶν ῥόδων προϋποθέτει τοὺς κινδύνους τῶν ἀκανθῶν, αἱ ὁποῖαι περιβάλλουν τὰ εὐγενῆ ἄνθη.

Ἡ ἁρμονικὴ ὅμως αὐλῳδία τῆς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ ὑπερβατικὴ συναυλία τοῦ ὕμνου τῆς ἀγάπης, δὲν ἐπηρεάζει πολλοὺς οἱ ὁποῖοι βύουν τὰ ὦτα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἔχοντες ἀναπεπταμένας τὰς ἀκοάς, εἰς διδασκαλίας καὶ νοήματα ἀλλότρια πρὸς τὸν Κύριον καὶ ξένα πρὸς τὸ Εὐαγγέλιον Αὐτοῦ. Ὑπάρχει, λέγουν, σήμερον εἰς τὸν κόσμον μία νοσηρὰ εὐαισθησία διὰ τὴν ὀδύνην, ἐκθηλισμός, ὁ ὁποῖος ἐπιμένει νὰ στολισθῇ μὲ τὴν θρησκείαν καὶ τὰ φιλοσοφικὰ φληναφήματα· ὑπάρχει μία πραγματικὴ λατρεία τῆς ὀδύνης.

Αἱ πουριτανικαὶ λειτουργίαι, τὰ κηρύγματα καὶ ἡ παλαιὰ ἐντιμότης δὲν θέλουν νὰ συμφωνήσουν μὲ τὴν μουσικὴν τῆς συνειδήσεως καὶ μὲ τὸν χορὸν τοῦ πνεύματος τῶν συγχρόνων καιρῶν. Τοιαύτη εἶναι ἡ κακόηχος διδασκαλία τῶν ἀρνητῶν, οἱ ὁποῖοι μισοῦντες τὴν Χριστιανικὴν ἀγάπην κηρύσσουν ταύτην ὡς ἀδυναμίαν, τὸ μῖσος ἀνυψοῦντες ὡς τὸ ἀπαραίτητον στοιχεῖον τῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς προόδου.

Ὑμεῖς, οἱ ἀποτελοῦντες τοὺς εὐέλπιδας στρατιώτας

τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας, τεθωρακισμένοι διὰ τῆς πανοπλίας τοῦ πνεύματος, καλεῖσθε, ὅπως ἀποβῆτε φορεῖς τῶν ἰδεωδῶν τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας, ἐπιδέξιοι ἑρμηνευταὶ τοῦ Εὐαγγελικοῦ πνεύματος, ἔντεχνοι οἰακοστρόφοι, τὸ ἀκάτιον τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας δεξιῶς πηδαλιουχοῦντες.

Διατηρήσατε ὅ,τι καλὸν καὶ ὡραῖον ἐνταῦθα προσελάβετε κατὰ τὴν πολυετῆ ὑμῶν ἐν τῇ Τροφῷ Σχολῇ ἀναστροφῇ. «Ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ ἴδετε, ταῦτα πράσσετε... ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἔπαινος.»

Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἀνωτάτην τῆς Ἐκκλησίας προσδοκίαν. Τοῦτο δικαιοῖ τὰς ἐλπίδας τοῦ ἀόκνως ὑπὲρ τῆς Σχολῆς καὶ ὑμῶν μοχθοῦντος Σεπτοῦ τῆς Οἰκουμενικῆς καθέδρας Προκαθημένου. Τοῦτο ἐνισχύει τὴν πίστιν τῆς σεβαστῆς Ἐφορίας πρὸς συνέχισιν τοῦ καρποφόρου ἔργου αὐτῆς. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν πνευματικὴν ἀμοιβὴν τῶν σεβαστῶν ὑμῶν Διδασκάλων.

Σᾶς συνοδεύουν αἱ εὐχαὶ τῆς Ἐκκλησίας, αἱ προσευχαὶ ὅλων μας.

«Ὢ μεσημέρι τῆς ζωῆς,
λέγει ὁ τραγικὸς ποιητὴς τῶν τελευταίων καιρῶν,
Ἐπίσημη ὥρα.
Ὢ καλοκαιριάτικε κῆπε.
Ἀνήσυχη εὐτυχία...
Σᾶς γυρεύει ἡ ρεματιὰ καὶ πιὸ πάνω,
Ὁ ἄνεμος καὶ τὰ σύννεφα τρέχουν στὸν οὐρανὸ
Καὶ καίγονται ν' ἀντικρύσουν ἀπὸ μακρυὰ τὸν ἐρχο-
(μό σας.
Στὰ ψηλώματα τὸ τραπέζι, στρώθηκε γιὰ σᾶς.»

Σπεύσατε, πορευθῆτε. Σᾶς παρακολουθεῖ τὸ στοργικόν μας βλέμμα καὶ πιὸ πολὺ τὸ ἀόρατο μάτι τοῦ Θεοῦ, ποὺ κρύβεται μέσα στὸν ἑαυτό σας.

ΠΙΝΑΞ ΘΕΜΑΤΩΝ ΕΝΑΙΣΙΜΩΝ ΔΙΑΤΡΙΒΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΧΟΛ. ΕΤΟΥΣ 1960—1961.

1.— Δημ. Ἀρχοντώνης, ἐξ Ἴμβρου :
«Ἀνασύστασις λυθέντος Γάμου».

2.— Δαμιανὸς Πρωτοπαπαδάκης, ἐκ Κρήτης :
«Ἡ ἠθικὴ διδασκαλία Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ».

3.— Νικόλαος Κασούλης, ἐκ Κρήτης :
«Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ὡς Πατὴρ Διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ Θεολόγος».

4.— Ἰωάννης Παναγόπουλος, ἐκ Μεγαλουπόλεως :
«Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν, Ἱστορία - Ὀργάνωσις - Ἐκκλησιολογία».

5.— Θεοφάνης Νακόπουλος, ἐκ Καρδίτσης :
«Ἰωάννης Δ΄. ὁ Νηστευτὴς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως».

6.— Ἐμμ. Γιγουρτάκης, ἐκ Κρήτης :
«Ἡ περὶ Μοναχισμοῦ διδασκαλία τοῦ Εὐσταθίου Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης».

7.— Διάκ. Γεννάδιος Ζερβός, ἐκ Ρόδου :
«Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κορίνθου καὶ τὰ προβλήματα αὐτῆς κατὰ τὸν Α΄. μ. Χ. αἰῶνα».

8.— Ἀριστείδης Χαλκίτης, ἐκ Καλύμνου :
«Τὸ ἔγγαμον τοῦ Κλήρου ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ κατὰ τοὺς ἑπτὰ πρώτους αἰῶνας».

9.— Σωτήριος Βάλλας, ἐκ Πάτμου :
«Ἡ Θεολογία τῆς γυναικὸς παρὰ τῷ Ἰ. Χρυσοστόμῳ».

10.— Γεώργιος Μπελεσιώτης, ἐξ Ἄργους :
«Ἡ φυσιογνωμία τοῦ Μ. Κωνσταντίνου κατὰ τὸν Εὐσέβιον Καισαρείας».

11.— Ἱερομ. Κύριλλος Κυπριωτάκης, ἐκ Κρήτης :
«Ὁ Μοναχισμὸς κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον».

12.— Ἀθανάσιος Στεργιόπουλος, ἐκ Κοζάνης :
«Οἱ μικτοὶ γάμοι ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἀνατολ. Ἐκκλησίᾳ».

13.— Βασίλειος Ζάγκας, ἐκ Χαλκιδικῆς :
«Τὸ «Περὶ πολιτείας τοῦ Θεοῦ» τοῦ Ἰ. Αὐγουστίνου θεολογικῶς ἀναλυόμενον».

Η Α. Μ. Ο ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΙΩΝ ΚΥΡΟΣ ΚΑΡΑΚΙΝ ΧΑΤΣΑΝΤΟΥΡΙΑΝ

Καρακὶν ὁ Α΄., ὁ πεπνυμένος καὶ ὅσιος Πατριάρχης τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἀρμενίων, ἐκοιμήθη ἠρέμα ἐν Κυρίῳ, τὴν Πέμπτην, 22αν Ἰουνίου ἐ. ἔ.

Ὁ Μακαριώτατος κυρὸς Καρακίν, κατὰ κόσμον Χατζὶκ Χατσαδουριάν, ἐγεννήθη ἐν Τραπεζοῦντι τὴν 9ην Νοεμβρ. 1880. Ἀνατραφεὶς ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου εἰς περιβάλλον ἀποπνέον τὸ ἄρωμα τῆς πίστεως καὶ ἀρετῆς καὶ ἔχων ἐκ μικρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας τὰ σπέρματα τῶν ἐξόχων χριστιανικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἵτινες διέκρινον τὴν μεγάλην φυσιογνωμίαν Αὐτοῦ μετὰ τὴν πρώτην παίδευσιν εἰς τὴν Σχολὴν τῆς γενετείρας Αὐτοῦ, συνεπλήρωσε θαυμασίως δι᾽ εὐρυτάτης θεολογικῆς καὶ ἄλλης μορφώσεως ὅσα ἔδωκε Αὐτῷ ὁ Ὕψιστος καὶ ἡ οἰκογενειακὴ παράδοσις ὄντως πολύτιμα κεφάλαια. Ἀρτίως δὲ συγκεκροτημένος περὶ τὴν ἀρχαίαν Ἀρμενικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἐπεδόθη κατ᾽ ἀρχὰς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κοινωφελὲς ἔργον τοῦ Διδασκάλου ἐν Ἰκονίῳ, Ἀδάνοις καὶ ἄλλαις πόλεσι τῆς Μ. Ἀσίας, ἐν Ἱεροσολύμοις, Δαμασκῷ καὶ ἐν τῇ Πόλει ταύτῃ.

Τὴν 20ὴν Μαρτίου 1901 κατετάγη εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἱ. Κλήρου, ἀνελθὼν κατὰ σειρὰν ὅλους τοὺς βαθμοὺς τῆς Ἱερωσύνης. Κληρικὸς ἐκ κλήσεως, σεμνὸς τὸ ἦθος θερμὸς καὶ ἀκέραιος κατὰ τὴν πίστιν, πλούσιος εἰς εὐλάβειαν καὶ ἱερὰν προσήλωσιν, εἶχε δρᾶσιν καὶ σταδιοδρομίαν ἐκκλησιαστικὴν γονιμωτάτην. Διετέλεσεν Ἱεροκῆρυξ καὶ Ἱερατικῶς Προϊστάμενος ἐν Νικομηδείᾳ, Ἔξαρχος τοῦ Καθολικοῦ ἐν Μασσαλίᾳ, Ἱεροκῆρυξ καὶ Καθηγητὴς εἰς διαφόρους Ναοὺς καὶ Σχολὰς τῆς πόλεώς μας καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1919—1923 Ἱερατικῶς Προϊστάμενος ἐν Τραπεζοῦντι.

Ἡ Ἐκκλησία, ἐκτιμῶσα τὴν λιπαρὰν μόρφωσιν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ χρηστομίμητον αὐτοῦ δρᾶσιν προήγαγεν αὐτὸν εἰς Τιτουλάπιον Ἐπίσκοπον Τραπεζοῦντος (1923) καὶ ἀκολούθως εἰς Ἐπίσκοπον Καλλιφορνίας τῆς Ἀμερικῆς (1928). Κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Πατριάρχου Σταμποὺλ Μερσὼπ (1927) ἦτο μεταξὺ τῶν ἰσχυρῶν ὑποψηφίων, ἀλλὰ ἀπέσυρε τὴν ὑποψηφιότητά του. Ἀντὶ τούτου τὸ 1938 ἐξελέγη Ἀρχιεπίσκοπος Νοτίου Ἀμερικῆς, ὁπόθεν τὴν 2αν Δεκεμβρίου 1950 ἐξελέγη Πατριάρχης τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἀρμενίων καὶ ἦλθεν εἰς Σταμποὺλ τὴν 11ην Μαρτίου 1951.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου Καρακὶν τοῦ Α΄., ἡ ἐνταῦθα Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία εὗρεν ὄντως τὸν ἄξιον αὐτῆς χειραγω-

γὸν καὶ ἰθύντορα. Ἦτο ὁ τύπος τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου καὶ τοῦ ζηλωτοῦ Πρωθιεράρχου, τοῦ ὁποίου ὁ πολιτισμὸς ἐμφαίνεται ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν. Πρᾶος καὶ μειλίχιος τὸν χαρακτῆρα καὶ ὑπεράγαν ταπεινόφρων οὗτινος ἡ ζωὴ ἀπήστραπτεν εἰς φῶς πηγαῖον καὶ θερμόν, εἰς φῶς καταγγέλλον ἁγνότητα ψυχῆς καὶ βίου καθαρότητα. Τὸ διαυγὲς βλέμμα τοῦ Πατριάρχου Καρακίν, αἱ εὐγενεῖς καὶ ἐκφραστικαὶ γραμμαὶ τῆς μορφῆς του, ἡ ἁπαλὴ φωνή του, οἱ τρόποι του καθόλου, προέδιδον τὸν λεπτὸν καὶ εὐγενῆ ἄνθρωπον.

Ἰδιαιτέρως συνεκινεῖτο ἐκ τῆς ἰδέας τῆς προόδου καὶ τῆς ἑνότητος ἐν τῇ καθόλου Χριστιανικῇ Ἐκκλησίᾳ, βαθὺν αἰσθανόμενος σεβασμὸν πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ ἀδελφικὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Προκαθήμενον αὐτοῦ.

Ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διαπρεποῦς Πατριάρχου τῶν ἐν Τουρκίᾳ Ἀρμενίων κυροῦ Καρακίν, ἡ ἀδελφὴ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία ἀνεγεννήθη καὶ ἀναδιωργανώθη καὶ ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ ὑπέστη ἀπώλειαν βαρυτάτην, ἡ δ᾽ ἐν Σκουτάρει Ἀρμενικὴ Ἱ. Θεολογικὴ Σχολή, ἣν Αὐτὸς ἵδρυσε κατὰ τὸ ἔτος 1953 ᾐσθάνθη βαθύτατα τὴν στέρησιν τοῦ ἱδρυτοῦ τοῦ ἀνωτάτου αὐτῆς προστάτου καὶ σοφοῦ καθηγεμόνος.

Γενικώτερον ὁ θάνατος τοῦ ἀοιδίμου συνεκίνησε τοὺς Ἄρχοντας τῆς Χώρας ἡμῶν τὰ διάφορα αὐτῆς στοιχεῖα καὶ ἰδιαιτέρως τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, Ἥτις τὴν πρὸς Κύριον ἐκδημίαν Αὐτοῦ ἀνεκοινώσατο ἐν τῇ Συνοδικῇ Συνεδρίᾳ τῆς 27ης Ἰουνίου ἐ. ἔ., ἐξάρασα ἐν ἁδραῖς γραμμαῖς τὴν προσωπικότητα Αὐτοῦ καὶ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Του εὔορκον διακονίαν ὡς καὶ τὰς τῶν μετὰ τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δὴ τῆς Ὀρθοδόξου σχέσεις καὶ ἐπαφὰς Αὐτοῦ. Ἐντολῇ δὲ τοῦ Παναγιωτάτου Ἀντιπροσωπεία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀποτελουμένη ἐκ τοῦ Σεβ. Γέροντος Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ καὶ τοῦ Πρωτοσυγκελλεύοντος Πανιερωτάτου Μητροπολίτου Σελευκείας κ. Αἰμιλιανοῦ μεταβᾶσα, τὴν 23ην Ἰουνίου ἐ. ἔ., εἰς τὸ Ἀρμενικὸν Πατριαρχεῖον διεβίβασεν τὴν συμπάθειαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

ΤΑ ΤΗΣ ΚΗΔΕΙΑΣ

Κατὰ τὸ καταρτισθὲν σχετικὸν πρόγραμμα, ἡ κηδεία τοῦ ἀειμνήστου Ἀρμενίου Πατριάρχου τῆς Πόλεως ἡμῶν κυροῦ Καρακὶν Χατσαδουριάν, ἐτελέσθη τὴν Παρασκευήν, 7ην Ἰουλίου καὶ περὶ ὥραν 10ην, ἐν τῷ Ἱ. Πατριαρχικῷ τῶν Ἀρμενίων Ναῷ ἐν Κοντοσκαλίῳ. Προηγήθη Θ. Λειτουργία τελεσθεῖσα ὑπὸ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου κ. Σινὸρκ Καλουστιάν, τῆς Α. Μ., τοῦ Καθολικοῦ Πατριάρχου Ἐτσμιατζὶν Βασκὲν τοῦ Α´ ἱσταμένου ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Θρόνῳ.

Ἀπὸ ὄρθρου βαθέος, πλήθη πιστῶν ἀσφυκτικῶς ὑπερεπλήρωσαν, ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ, τὸν ὡς ἄνω εὐμεγέθη Ἱ. Ναόν, τὸν

περίβολον αὐτοῦ καὶ τὰς πρὸ αὐτοῦ παρόδους, τηρηθείσης ὑποδειγματικῆς τάξεως.

Ἐκ τῶν πρώτων προσῆλθεν ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Μιλήτου κ. Αἰμιλιανοῦ, Καθηγητοῦ τοῦ ἐν Σκουτάρει Ἀρμενικοῦ Θεολογικοῦ Σεμιναρίου, τῶν Πανοσ. Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Ἀγαπίου καὶ Δευτερεύοντος κ. Εὐαγγέλου καὶ τοῦ Ἀρχικλητῆρος, γενόμενος δεκτὸς τιμητικῶς ὑπὸ τῆς Τελεταρχικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἅμα τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸν Ναόν, κατηυθύνθη εἰς τὴν σορὸν τοῦ μεταστάντος Ἀρμενίου Πρωθιεράρχου, ὃν ἠσπάσθη, ὡς καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ Ἱ. Εὐαγγέλιον, εἰς δὲ τὸν Σωλέαν προϋπηντήθη παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου Καθολικοῦ τοῦ Ἐτζμιατζίν, μεθ' Οὗ καὶ ἀντήλλαξε τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμόν. Ἀκολούθως ὡδηγήθη μετὰ τῆς ἀκολουθίας Αὐτοῦ εἰς τὴν δεξιὰν πλευρὰν τοῦ Σωλέα, ἔνθα εἶχε στηθῆ ἰδιαίτερος, καταλλήλως ηὐπρεπισμένος, Θρόνος.

Συγχρόνως ἀφίκοντο καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσημοι, Ἐξοχ. Νομάρχης Σταμπούλ, Στρατηγὸς Ρεφὶκ Τουλγκά, Ἀντιπροσωπεῖαι τῶν ἄλλων Δογμάτων καὶ Θρησκευμάτων καὶ οἱ Πρόξενοι τῶν Ξένων Δυνάμεων, καταλαβόντες τὰς ἐκ τῶν προτέρων ὁρισθείσας θέσεις αὐτῶν.

Τῆς ὥρας ἐπιστάσης ὁ Μακαριώτατος κ. Βασκέν περιβεβλημένος πλήρη τὴν Πατριαρχικὴν στολήν, συμπαραστατούμενος δὲ ὑπὸ τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων κ. Χὰτ Ἀτσαμπαχιάν, Ἡγουμένου τοῦ ἐν Βηρυττῷ Ἱστορικοῦ Μοναστηρίου «Ἀντήλια» καὶ κ. Σεροπὲ Μανουκιάν, ἐκ Γαλλίας καὶ πολλοῦ Πρεσβυτερίου, ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ Ἱ. Βήματος, ἔνθα εἶχε τοποθετηθῆ τὸ φέρετρον καὶ εὐθὺς ἀμέσως ἤρξατο τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, ψαλείσης ἐν μέσῳ κατανυκτικότητος καὶ βαθείας περισυλλογῆς. Περὶ τὸ πέρας ταύτης, σεπτῇ ἐντολῇ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, ὁ Θεοφ Ἐπίσκοπος Μιλήτου μετὰ τοῦ Πανοσ. Δευτερεύοντος ἐτέλεσε Τρισάγιον. Ἀκολούθως ὁ Μακ. Καθολικὸς ἐξεφώνησε κατάλληλον ἐπικήδειον, ἐξάρας, ἐν ἁδραῖς γραμμαῖς, τὸν βίον τοῦ μεταστάντος καὶ ὑποτυπώσας τὸ πένθος πάντων τῶν ἀδελφῶν Ἀρμενίων ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ πεπνυμένου Πρωθιεράρχου. Ἰδιαιτέρως ἡ Α. Μακαριότης ἐτόνισε τὴν ἣν ᾐσθάνθη ἡ Ἀρμενικὴ Ἐκκλησία καὶ ὁ ἴδιος συγκίνησιν, ἐπὶ τῇ συμμετοχῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου εἰς τὸ πένθος τῶν Χριστιανῶν Ἀρμενίων καὶ ἐξέφρασεν ἐν εὐλαβείᾳ πολλῇ θερμὰς εὐχαριστίας.

Ο ΑΡΜΕΝΙΟΣ ΚΑΘΟΛΙΚΟΣ ΕΙΣ ΦΑΝΑΡ.ΟΝ

ΝΕΟΝ ἱστορικὸν γεγονὸς ἔλαβε χώραν, πρώτην φορὰν εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν, διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ἡ Α. Μακαριότης, ὁ Κατόλικος τῶν Ἀρμενίων Βασκὲν ὁ Α΄. ἐποιήσατο προφρόνως ἐπίσκεψιν τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ, τὸ Σάββατον, 8ην Ἰουλίου καὶ ὥραν 10ην πρωϊνήν, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Ἀρχιεπισκόπων καὶ Ἐπισκόπων κ.κ. Ντιρὰν Νεβρουσιάν, Χὰτ Ἀτζαμπαχιάν, Σινὸρκ Καλουστιάν, Χεροπὲ Μανουκιάν, Μάμπρ Σιρουνιάν, τῶν Αἰδεσιμολ. κ.κ. Κιοὺτ Νακασιάν, Κεβὸρκ Γκαρμπισιάν, Χοσρὼφ Ἐμιρζιάν, Ἀρὰμ Μπασματζιάν, Νταβὶτ Γερετζιάν, Σαχὲ Ἀλτουνιάν, Χαρατιοὺν Χαλατζιὰν καὶ τῶν Ἐντιμ. κ.κ. Ἐδουὰρδ Πεγκλιάν, Ἀρὰ Κουγιουμτζιάν, Καραμπὲτ Χαζαριὰν καὶ Καραμπὲτ Ἀμπραχαμιάν.

Κατὰ τὸ καταστρωθὲν εἰδικὸν πρόγραμμα ὑποδοχῆς, τὴν Α. Μακαριότητα ἀνέμενον πρὸ τῶν προπυλαίων, καθ' ὃν χρόνον οἱ κώδωνες ἤχουν χαρμοσύνως, ὀκτὼ Ἀρχιμανδρῖται, ἡγουμένων τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σελευκείας κ. Αἰμιλιανοῦ, τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Μιλήτου κ. Αἰμιλιανοῦ, καὶ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Συμεών.

Πρὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Γραφείου ἀνέμενον οἱ Θεοφ. Ἐπίσκοποι Λαφνουσίας κ. Γρηγόριος, Ἀργυρουπόλεως κ. Καλλίνικος, καὶ Τράλλεων κ. Φώτιος, οἵτινες καὶ ὡδήγησαν τὴν Α. Μακαριότητα εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Γραφεῖον, ἔνθα ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, περιστοιχιζόμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Ἀρχιερέων Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ, Δέρκων κ. Ἰακώβου, Πριγκηποννήσων κ. Δωροθέου, Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου, Λαοδικείας κ. Μαξίμου, Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Μελίτωνος, Ροδοπόλεως κ. Ἱερωνύμου, Φιλαδελφείας κ. Ἰακώβου καὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μύρων κ. Χρυσοστόμου ὑπεδέχθη τὸν ὑψηλὸν Ξένον, ἀνταλλάξας ἐν Χριστῷ ἀδελφικὸν ἀσπασμόν.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ τῆς Α. Μ., τοῦ Καθολικοῦ Ἐτζμιατζίν

Μετὰ τὰς ἑκατέρωθεν συστάσεις, ὁ Μακ. Καθολικὸς προσεφώνησεν ὡς ἑξῆς :

Παναγιώτατε καὶ ἠγαπημένε ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Ὡς Καθολικὸς τῶν ἁπανταχοῦ Ἀρμενίων χαιρετίζω, ἐν εὐχαριστίᾳ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐν συγκινήσει πολλῇ, τὴν μεγάλην ταύτην στιγμήν, καθ' ἣν ἠξιώθην νὰ συναντήσω τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα εἰς τὸν ἱστορικὸν τοῦτον χῶρον.

Βαθύτατα συνεκινήθην καὶ πολλὴν ἱκανοποίησιν εἰς Χριστὸν ᾐσθάνθην, διὰ τὴν συμμετοχὴν τῆς Ὑ. Θ. Παναγιότητος εἰς τὸ πένθος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Καρακίν. Ὄντως πνευματικὴν ἐνίσχυσιν ἀπετέλεσε, διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν καὶ δι' ἐμὲ προσωπικῶς, ἡ παρουσία Ὑμῶν εἰς τὴν κηδείαν τοῦ ἀοιδίμου Πατριάρχου.

Εὐχόμεθα ὑπὲρ ὑγείας καὶ μακροημερεύσεως τῆς Ὑ. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν περὶ Αὐτὴν Ἁγίων Ἀρχιερέων, τῆς Ἁγιωτάτης καὶ ἐνδόξου Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς δόξαν Θεοῦ καὶ εὐλογίαν τῶν εὐσεβῶν ποιμνίων ἡμῶν.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ἀπήντησεν ὡς ἀκολούθως :

Μακαριώτατε καὶ λίαν ἀγαπητὲ
Ἀδελφὲ ἐν Χριστῷ,

Χαιρετίζομεν, ἐν εὐγνώμονι διαθέσει πρὸς τὸν Κύριον καὶ ἐν πολλῇ ἀγάπῃ πρὸς τὴν Ὑμετέραν περισπούδαστον Μακαριότητα, τὴν ἐνταῦθα παρουσίαν Αὐτῆς. Εἴχομεν καὶ ἡμεῖς προσωπικὴν πεῖραν τῶν αἰσθημάτων καὶ τῆς ἀγάπης τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος πρὸς τὸν Θρόνον ἡμῶν καὶ πρὸς ἡμᾶς προσωπικῶς, ἐκ τῶν συνεχῶν ἐπαφῶν καὶ συνομιλιῶν ἡμῶν μετὰ τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Καρακίν. Ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι ἐλυπήθημεν βαθύτατα διὰ τὸν θάνατον Αὐτοῦ, θεωροῦντες ἀπώλειαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν καὶ δι' ἡμᾶς προσωπικῶς τὴν ἐξ ἡμῶν ἔξοδον τοῦ ἐξό-

χου τούτου τέκνου τοῦ Ὑμετέρου Λαοῦ καὶ ὑπερόχου Ἱεράρχου τῆς ἀδελφῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἧς τὸ πένθος καὶ μετέχομεν πλήρως.

Ἀφ' ἑτέρου ἐκτιμῶμεν βαθύτατα τὰ ὅσα ἡ Ὑμετέρα Μακαριότης, ὁ Καθολικὸς τῶν Ἀρμενίων, εἶπεν ἐνταῦθα πρὸ ὀλίγου. Ἐκτιμῶμεν τὴν σημασίαν τοῦ ταξιδίου καὶ τῆς ἐλεύσεως Αὐτοῦ εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν. Διὸ καὶ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὴν ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου ἐκείνου ἀδελφοῦ βαθεῖαν λύπην, ἐμετρίασεν ἡ χαρὰ τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος.

Γνωρίζομεν τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ἤδη ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς Αὐτῆς. Γνωρίζομεν καλῶς τὰ κατ' Αὐτήν, τὰ τῆς προελεύσεως, τὰ τῶν σπουδῶν καὶ ἰδίᾳ τὰ κατὰ τὰς βουλὰς καὶ διαθέσεις Αὐτῆς εἰς τὸ ἔργον τῆς συνεργασίας καὶ τῆς ἑνότητος τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Διὸ καὶ συγχαίρομεν Αὐτῇ ἐπὶ τῇ τιμίᾳ καὶ ἐπαξίᾳ ἐκλογῇ Αὐτῆς.

Αἱ δύο ἡμῶν Ἐκκλησίαι ἀπὸ αἰώνων μακρῶν ὥδευσαν ἀπὸ κοινοῦ τὴν ὁδὸν τῶν κοινῶν παραδόσεων καὶ τῆς κοινῆς ἱστορίας. Μερικαὶ σκιεραὶ ἐκφάνσεις τῆς κοινῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν τῷ παρελθόντι δὲν ὑπάρχουσι πλέον, σήμερον, μετὰ τοσαύτας ἐξελίξεις. Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἡμῶν προσωπικῶς ἐκφράζομεν τὴν πλήρη ἱκανοποίησιν δι' ὅσα ἀγαθὰ βούλεται καὶ λέγει καὶ πράττει ἡ Ὑ. Μακαριότης ἐν τῷ θέματι τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων καὶ τῆς ἑνότητος τῶν Ἐκκλησιῶν. Γνωρίζομεν τὸ πρόγραμμα Αὐτῆς καὶ πεποίθαμεν ὅτι θὰ πράξῃ πᾶν τὸ ἐφ' Ἑαυτῆς πρὸς παγίωσιν τοῦ πνεύματος ἀγάπης καὶ ἑνώσεως μεταξὺ τῶν δύο ἀρχαίων Ἐκκλησιῶν ἡμῶν.

Πιστεύομεν καὶ ἀδιστάκτως ἐκφράζομεν, ὅτι ἤγγικεν ὁ καιρὸς τῆς τεκμηριώσεως τοῦ ἐν Χριστῷ πνεύματος ἡμῶν ὡς Ἐκκλησιῶν καὶ ὡς Προκαθημένων αὐτῶν, διὰ τοῦ ἐγκαινιασμοῦ νέων καὶ μονίμων σχέσεων ἐπαφῆς καὶ ἑνώσεως. Διὸ καὶ παρακαλοῦμεν Ὑμᾶς Μακαριώτατε Ἀδελφέ, ὅπως πληρώσητε τὴν ἀποστολὴν Ὑμῶν ἐν πᾶσι. Θὰ ἀποδώσωμεν Ὑμῖν ἐντὸς τῶν ἡμερῶν τῆς προσεχοῦς ἑβδομάδος τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καὶ θὰ εὕρωμεν οὕτω τὸν καιρὸν

ἵνα συζητήσωμεν ἐν μείζονι ἀνέσει τὰ ζητήματα ταῦτα.

Κύριος ὁ Θεὸς εὐλογοῖ τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους Ὑμῶν, παρέχει δὲ Ὑμῖν ἀκμὴν καὶ μακρότητα ἡμερῶν, ἀποστείλῃ δὲ τῇ ἐνταῦθα ἀγαπητῇ καὶ εὐδοκιμούσῃ ἐν παντὶ ἀδελφῇ Ἀρμενικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμονοίᾳ τὸν κατάλληλον Ποιμένα καὶ Πατριάρχην αὐτῆς.

Ἡ Α. Μακαριότης, ἀνταπήντησεν ὡς ἀκολούθως :

Θὰ φυλάξωμεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν τὰς ἀπὸ τῶν χειλέων τῆς Υ. Θ. Παναγιότητος ἐκφρασθείσας σκέψεις καὶ διαθέσεις ὡς πολύτιμον παρακαταθήκην. Ἡ συνάντησις ἡμῶν αὕτη σήμερον τὴν πρωΐαν θὰ θέσῃ τὴν ἑαυτῆς σφραγῖδα εἰς τὰς μελλοντικὰς ἐνεργείας ἡμῶν. Εὐλογοῦμεν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ διότι ἡγίασε τὴν συνάντησιν ἡμῶν ταύτην διὰ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Αὐτοῦ Πνεύματος. Κύριος ὁ Θεὸς ἐνισχύοι τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα καὶ εὐλογοῖ τὸ ἔργον τῆς ἑνώσεως τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν εἰς καρποφορίαν καὶ ἄνθησιν πολλήν.

*
* *

Ἐν συνεχείᾳ, ἐν ἀτμοσφαίρᾳ ἀπολύτως φιλικῇ ἡ Α. Θ. Παναγι-
-της συνωμίλησε μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου, ἀνεφέρθη εἰς τὸν μεγαλειώδη
-υθμὸν τῆς ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀειμνήστου Καρακὶν Ἀρχιερατικῆς Λει-
-ουργίας καὶ τῆς ἐν συνεχείᾳ νεκρωσίμου Ἀκολουθίας ἐξέφρασε τὸν θαυ-
-ιασμὸν Αὐτῆς διὰ τὴν ἁρμονικότητα τῆς Ἀρμενικῆς Μουσικῆς, ἐξῆρε τὴν
-ὐλάβειαν καὶ τὴν πίστιν τῶν τέκνων τῆς Ἀρμενικῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Χώ-
-ρᾳ ἡμῶν, ἀνεφέρθη εἰς τὴν ταυτότητα τῶν παραδόσεων, τῶν μυστηρίων,
-αὶ τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς μεταξὺ τῶν δύο ποιμνίων καὶ εὗρε τὴν εὐκαιρί-
-ιν ὅπως ἐξάρῃ τὰς εἰρηνικωτάτας καὶ ἁρμονικὰς συνθήκας διαβιώσεως
-ῶν δύο στοιχείων ἐν τῇ Χώρᾳ ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς γαληνοτάτης Πολιτεί-
-ς ἡμῶν. Ἀκολούθως προσεκάλεσε τὸν Μακαριώτατον ὅπως ἐπισκεφθῇ
-ὴν Θεολογικὴν Σχολὴν Χάλκης καὶ ἐδέχθη ἐν πολλῇ συγκινήσει πολύτιμον
-ῶρον τῆς Α. Μακαριότητος, δίσκον ἀργυροῦν μετὰ γλυπτῆς παραστά-
-εως τῆς Πατριαρχικῆς Μονῆς τοῦ Ἐτσμιατζὶν καὶ ἄλλων διακοσμητικῶν
-τοιχείων Ἀρμενικῆς τεχνοτροπίας.

Η ΑΝΤΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. Π., ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΑΚ. ΚΑΘΟΛΙΚΟΝ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΙΩΝ.

Τὴν 16ην Ἰουλίου ἐ. ἔ., ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 4ην μ. μ., ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Γέροντος Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ, Πριγκηποννήσων κ. Δωροθέου, Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου, τῶν Πανιερωτάτων Μητροπολιτῶν Σελευκείας κ. Αἰμιλιανοῦ, Μύρων κ. Χρυσοστόμου, τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Μιλήτου κ. Αἰμιλιανοῦ καὶ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Συμεών, ἀνταπέδωκε τὴν ἐπίσκεψιν τῇ Α. Μακαριότητι, τῷ Καθολικῷ Πατριάρχῃ Ἐτσμιατζὶν κ. Βασκὲν τῷ Α΄., ἐν τῷ Ἀρμενικῷ Πατριαρχείῳ, γενόμενος δεκτὸς μετὰ τιμῶν. Μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τοῦ ἐν Χριστῷ ἀσπασμοῦ μεταξὺ τῶν δύο Πατριαρχῶν, ἐπηκολούθησε συνομιλία.

Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, μετὰ τῆς Ἀκολουθίας Αὐτῆς, προσεκύνησεν ἐν τῷ Ἱ. Πατριαρχικῷ Ναῷ καὶ ὡμίλησε πρὸς τὸ συγκεντρωθὲν πλῆθος, μεταγλωττίζοντος τοῦ κ. Ἐδουὰρτ Μπεγκλιάν, Προέδρου τῆς Ἀρμενικῆς Κοινότητος Ξηροκρήνης.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΓΕΥΜΑ

Τὴν Παρασκευήν, 21ην Ἰουλίου, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης παρέθεσεν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ ἐπίσημον γεῦμα εἰς τιμὴν τῆς Α. Μ., τοῦ Ἀρμενίου Καθολικοῦ, Ὅστις προσῆλθε συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου κ. Χὰτ Ἀτσαβραχιάν, τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων κ. Σεροπὲ Μανουκιάν, Γκομίδας Στεπανιὰν καὶ Σινὸρκ Καλουστιάν, τῶν Πανοσ. κ.κ. Σαχὰκ Παπαζιάν, Μπαρκὲς Κεβορκιάν, Κεβὸρκ Γκαρβισιὰν καὶ τῶν κ.κ. Καραμπὲτ Ἀμπραχαμιάν, Ἐδουὰρτ Μπεγκλιάν, Ἀγκὼπ Φιντικιάν, Δικρὰν Μαμιγκονιάν, Ὀχαννὲς Τσεκιτζιάν, Βαρτακὲς Καπρελιὰν καὶ Δικρὰν Ταχταμπουρνιάν.

Εἰς τὸ γεῦμα παρεκάθησαν ἐκτὸς τῶν δύο Πατριαρχῶν καὶ τῶν ὡς ἄνω, οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Γέροντες Χαλκηδόνος καὶ Δέρκων, Πριγ-

ιηποννήσων, Νεοκαισαρείας, Λαοδικείας, Ἰκονίου, Ἴμβρου καὶ Τενέδου, Φιλαδελφείας, οἱ Πανιερ. Μητροπολῖται Σελευκείας, Σταυρουπόλεως καὶ Μύρων, ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Μιλήτου, οἱ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, καὶ ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἱερώνυμος Κοτσώνης, οἱ ἐκ τῶν Ὀφφικιάλων κ κ. Β. Μιρμίρογλου, Ἀχ. Μόσχος, Γεώργ. Χόλλεμπαχ, Ἐμμαν. Φωτιάδης, καὶ Κυρ. Παμούκογλου, ὁ ἐκ τῶν Νομικῶν Συμβούλων κ. Δημ. Γιαγτζόγλου καὶ οἱ κ.κ. Ἰωάννης Τράκας, Κοσμήτωρ καὶ Ἰωάννης Καλογήρου, Καθηγητὴς τῆς Θεολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης.

Κατὰ τὰ ἐπιδόρπια ἐγένοντο ὑπὸ τῶν δύο Πατριαρχῶν προσφωνήσεις, καθ' ἃς ἐξεφράσθη καὶ πάλιν ἑκατέρωθεν μεγάλη χαρὰ ἐπὶ τῷ ἱστορικῷ τούτῳ γεγονότι τῆς ἐπικοινωνίας τῶν δύο ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἐξήρθη ὁ πόθος τῆς ἑνώσεως αὐτῶν.

Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν ἡ Α. Μακαριότης, εἰσελθοῦσα εἰς τὸν Π. Πατριαρχικὸν Ναόν, προσεκύνησε τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν, καὶ προεπέμφθη μετὰ τῶν ναυτῶν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἄφιξίν Της, προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ πρωτοκόλλου τιμῶν.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ὡς γνωστόν, ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, κ τὰ παρέκκλισιν τῆς κανονικῆς τε καὶ Ἐκκλησιαστικῆς τάξεο καὶ ἄνευ τῆς εὐλογίας τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας, ἀνεκηρύχθη ε Πατριαρχεῖον, κατὰ Μάϊον τοῦ ἔτους 1953, ὁ δὲ Προκαθήμενο αὐτῆς ἀνυψώθη εἰς τὸ Πατριαρχικὸν ἀξίωμα. Τὰ οὕτωσι ἐν τ Βουλγαρικῇ Ἐκκλησίᾳ γενόμενα δὲν ἀνεγνώρισεν, ὡς εἰκός, Οἰκουμενικὸς Θρόνος. Ἔκτοτε ἡ ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησία πο λαχῶς καὶ κατὰ διαφόρους τρόπους ὑπέβαλλε τὴν παράκλησι ὅπως ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, ἐν τῇ ἀνεκφράστῳ αὐτῆς στοργῇ κ ἐν πνεύματι Χριστοῦ, κρίνῃ ἐπιεικῶς τὴν ὡς ἄνω πρᾶξιν τ Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας καὶ παράσχῃ τὴν Ἑαυτῆς εὐλογίο πρὸς ἀναγνώρισιν ταύτης ὡς Πατριαρχείου, προερχομένη οὕτ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν κανονικῶν μετ᾽ αὐτῆς σχέσεων. Τ ὡς ἄνω δὲ αἴτημα τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, ὑπεβλήθη κ ἐπισήμως τῇ Μητρὶ Ἐκκλησίᾳ, Ἥτις, περὶ πολλοῦ ποιουμέν τὸν ἐν τῷ σώματι τῆς καθόλου Ἐκκλησίας σύνδεσμον τῆς ἑνότη τος ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν καὶ τιθεμένη ὑπεράν πάντων τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην, κατὰ τὴν ὑπὸ τὴν προ δρείαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος συνεδρίαν τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶ Συνόδου τῆς 21ης Ἰουλίου ἐ. ἔ. α) ἀνεγνώρισε, κατ᾽ οἰκονο μίαν, καὶ ἐπηυλόγησε τὴν γενομένην ποτὲ πρᾶξιν τῆς ἀνυψώ σεως εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἀξίαν καὶ περιωπὴν τῆς ἐν Βουλγα ρίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐν πεποιθήσει καὶ ἐπὶ τῇ προσδο κίᾳ ὅτι κοινὴ καὶ ἀπὸ τοῦδε ἔσται ἡ πρὸς τοῦτο συναίνεσ πάντων τῶν λοιπῶν Μακαριωτάτων Πατριαρχῶν καὶ λοιπῶ Ἀρχηγῶν τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, πρὸς οὓ διὰ σεπτῶν Πατριαρχικῶν Γραμμάτων γενήσεται ἡ Πατριαρχικ ἀνακοίνωσις, β) ἡ πρᾶξις αὕτη, γενομένη ἐπ᾽ ἀναφορᾷ πρὸ Οἰκουμενικὴν ἢ Μείζονα Σύνοδον, θέλει τύχει ὑπ᾽ αὐτῆς τῆ τελειωτικῆς κυρώσεως κατὰ τὴν κανονικὴν τάξιν καὶ ἀκρίβεια ὡς ἐγένετο καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, ἐν ταῖς περιπτώσεσι τῶ Ἐκκλησιῶν Σερβίας καὶ Ρουμανίας, καὶ γ) κατέταξε τὸν Προ καθήμενον τῆς οὕτωσὶ εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἀξίαν ἀνυψωθε σης Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὴν χορείαν τῶν Πατριαρχῶ καὶ δὴ ἀμέσως κατόπιν τοῦ Μακ. Πατριάρχου Βουκουρεστίου κα πάσης Ρουμανίας.

Τὴν ὡς ἄνω ἀπόφασιν ὁ σεπτὸς Οἰκουμενικὸς Θρόνο ἐγνώρισε τῇ Ἁγιωτάτῃ ἐν Βουλγαρίᾳ Ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ προ σήκοντος σεπτοῦ Πατριαρχικοῦ ἐξαγγελτικοῦ γράμματος.

Κατωτέρω καταχωρίζονται τὸ Ἐξαγγελτικὸν τῆς Μητρὸ Ἐκκλησίας Γράμμα καὶ τὸ ἀπαντητικῶς ληφθὲν εὐχαριστήριο γράμμα τῆς Ἐκκλησίας Βουλγαρίας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ.

Ἀριθμ. Πρωτ. 552.

Μακαριώτατε καὶ Ἁγιώτατε Πατριάρχα Σόφιας καὶ Πάσης Βουλγαρίας, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ καὶ περιπόθητε ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργὲ τῆς ἡμῶν Μετριότητος κύριε Κύριλλε, τὴν Ὑμετέραν σεβασμίαν Μακαριότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι, ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Ἐξ ὅτου, τῇ χάριτι τοῦ Παναγάθου Θεοῦ, ἤρθη ἡ ἐν τῷ σώματι τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπὶ ἔτη παραταθεῖσα λυπηρὰ ἀνωμαλία καὶ ἀποκατέστησαν ἡ εἰρήνη καὶ αἱ ἀδελφικαὶ κανονικαὶ σχέσεις τῆς Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς Ἁγιώτατον Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ τὰς λοιπὰς Αὐτοκεφάλους Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἡ καθ' ἡμᾶς Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Μεγάλη Ἐκκλησία, κατὰ τὴν δοθεῖσαν τότε ὑπόσχεσιν, ἀεὶ ἦν ἀναμένουσα τὸν κατάλληλον καιρόν, ὅπως αὐτή, κατὰ τὴν ἐκ παλαιοῦ κρατήσασαν τάξιν, ἐνεργήσῃ τὸ προσῆκον, διὰ τὴν ἀνύψωσιν καὶ τῆς Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἀξίαν καὶ περιωπήν, λογιζομένη τοῦτο δίκαιον καὶ πρόσφορον καὶ παλλαχῶς λυσιτελὲς τῷ εὐσεβεῖ Ὀρθοδόξῳ Βουλγαρικῷ Λαῷ, ὑπὸ τὴν χειραγωγίαν Πατριάρχου, μείζονα δυναμένῳ ἐμφανίζειν τὴν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ εὐσεβείᾳ προκοπὴν καὶ ἐπάνθησιν.

Τοιαύτην γοῦν περὶ τῆς ἀγαπητῆς Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἔχοντες καὶ ἡμεῖς μετὰ τῆς περὶ ἡμᾶς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου πρόθεσιν, βαθέως τε ἐπὶ τῇ καὶ αὖθις ἀπὸ τῆς ι' Μαΐου τοῦ ͵απνγ' σωτηρίου ἔτους ἐπελθούσῃ ἀνωμαλίᾳ ἐν ταῖς σχέσεσι τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, ὡς εἰκός, θλιβόμενοι, μετ' ἀγαθῆς διαθέσεως καὶ φιλοστόργως ἀπεβλέψαμεν πρὸς τὴν καὶ πρότερον μέν, νῦν δ' ὅμως, ἐπὶ τῇ διαγενομένῃ μεγάλῃ Ἑορτῇ τοῦ Ἁγίου Πάσχα, διὰ τῶν ἀπὸ λα' Μαρτίου, ἀριθμ. 2575 Τιμίων Γραμμάτων τῆς Ὑμετέρας γερασμίας Μακαριότητος, καὶ ἐπισημότερον διατυπωθεῖσαν παράκλησιν, ὅπως, ἐπὶ τῇ Ἑορτῇ ταύτῃ τῆς θριαμβευούσης Θείας Ἀγάπης, λήθῃ καλύψωμεν τὰ διαταράξαντα τὰς μεταξὺ τῆς καθ' ἡμᾶς Μητρὸς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας τακτικὰς καὶ ἀγαθὰς σχέσεις, καὶ εὐλογήσωμεν τὴν εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἀξίαν ἀνύψωσιν αὐτῆς.

Ὅθεν, διασκεψάμενοι ἄρτι Συνοδικῶς ἐπὶ τοῦ αἰτήματος τούτου τῆς Ὑμετέρας φίλης Μακαριότητος καὶ τῆς κατ' Αὐτὴν Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας, καὶ ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐπιθυμίας τῆς παντὶ τρόπῳ διατηρήσεως τῆς ἑνότητος τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, καὶ τῆς ἐνισχύσεως δὲ τῆς εἰς ἀλλήλους ἀγά-

πης ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης, ἐν ταῖς σκέψεσι καὶ κρίσεσιν ἡμῶν χειραγωγούμενοι, ἔγνωμεν, τῇ οἰκονομίᾳ χρώμενοι, δοῦναι ἀπὸ τοῦδε τὴν ἀδελφικὴν συγκατάθεσιν καὶ ἀναγνώρισιν καὶ εὐλογίαν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως εἰς τὰ ὅπως ποτέ, κατὰ παρέκκλισιν πάντως ἀπὸ τῆς κανονικῆς ἀκριβείας καὶ τάξεως, ἐν τῇ αὐτόθι Ἁγιωτάτῃ Ἐκκλησίᾳ συντελεσθέντα, ἐν τῇ πεποιθήσει, βεβαίως, καὶ προσδοκίᾳ ὅτι ἐν τῇ ἀποφάσει ἡμῶν ταύτῃ ἕξομεν, κατὰ τὰ πρόσθεν γενόμενα, ὁμογνώμονας καὶ συμψήφους καὶ τοὺς λοιποὺς Μακαριωτάτους καὶ Τιμιωτάτους Πατριάρχας καὶ Προέδρους τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἕως οὗ καὶ τὸ ζήτημα τοῦτο τελειωτικῶς καθορισθῇ ὑπὸ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, μόνης ἐχούσης τὸ δικαίωμα τοῦ προάγειν τινὰ τῶν ἐπὶ μέρους ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν εἰς Πατριαρχικὴν ἀξίαν καὶ περιωπήν.

Εὐχόμενοι τοίνυν, ὅπως ἡ εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἀξίαν καὶ τιμὴν ἀνύψωσις τῆς Ἁγιωτάτης Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ᾖ δι' αὐτὴν ἀπαρχὴ νέων ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ εὐσεβείᾳ προόδων καὶ ἐπιτεύξεων καὶ πηγὴ παραμυθίας καὶ στηρίξεως διὰ τὸν Ὀρθόδοξον Βουλγαρικὸν Λαόν, συγχαίρομεν ἐγκαρδίως τῇ Ὑμετέρᾳ περιποθήτῳ Μακαριότητι, τῷ Ἱερῷ Κλήρῳ καὶ παντὶ τῷ προσφιλεῖ Πληρώματι, καὶ ἐπιδηλοῦντες, ὅτι ἐν τοῖς Ἱεροῖς Διπτύχοις τὸ ὄνομα τοῦ ἑκάστοτε Πατριάρχου Σόφιας καὶ πάσης Βουλγαρίας μέλλει μνημονεύεσθαι ἀμέσως κατόπιν τοῦ ὀνόματος τοῦ Πατριάρχου Βουκουρεστίου καὶ Πάσης Ρουμανίας, περιπτυσσόμεθα Αὐτὴν καὶ αὖθις ἐν φιλήματι ἁγίῳ καὶ διατελοῦμεν μετ' ἀγάπης ἀδελφικῆς καὶ ἐξιδιασμένης τιμῆς.

Τῆς Ὑμετέρας σεβασμίας Μακαριότητος, ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός.

͵αϡξα' Ἰουλίου κζ'
† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως
ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ.

Ἡ Α. Μακαριότης, ὁ Πατριάρχης Σόφιας
καὶ πάσης Βουλγαρίας κ. Κύριλλος.

ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ.

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ.

Ἀριθμ. 6589.

Τῇ Αὐτοῦ Θειοτάτῃ Παναγιότητι, κ. Ἀθηναγόρᾳ τῷ Α΄. Ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῃ

Εἰς Σταμπούλ.

Παναγιώτατε, λίαν ἀγαπητὲ καὶ ὑπέρτιμε Προκαθήμενε τοῦ Ἁγίου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, Πατριάρχα, ὑπεράγαθε ποθητέ, καὶ Ἱκέτα ὑπὲρ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, χαιρετίζομεν Ὑμᾶς, διὰ τοῦ ἀσπασμοῦ τῆς ἀγάπης ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Ἐλάβομεν τὸ ἀπὸ τῆς 27ης Ἰουλίου 1961 καὶ ὑπ. ἀριθμ. 552 Γράμμα τῆς Ὑ. Θ. Παναγιότητος, ἐμπεποτισμένον διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καὶ μετὰ μεγάλης ἱκανοποιήσεως καὶ χαρᾶς ἐπληροφορήθημεν τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἁγιωτάτης ἡμῶν Ἐκκλησίας ἐξήτασε τὸ περιεχόμενον τοῦ Γράμματος τούτου, μετὰ τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης, ἣν ὀφείλομεν πρὸς τὸν Ἅγιον Πατριαρχικὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον καὶ πρὸς τὴν Ὑψηλὴν Προσωπικότητα τῆς Ὑ. Θ. Παναγιότητος, τὸν πεπνυμένον Προκαθήμενον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὸν στύλον, τὸν πλήρη Θείας Χάριτος, τῆς Ἁγιωτάτης Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐν πρώτοις, εὐχαριστοῦμεν τῷ Πανοικτίρμονι Θεῷ ἡμῶν, εἰσακούσαντι τῶν δεήσεων καὶ τῶν ἐπιθυμιῶν τῶν καρδιῶν ἡμῶν, ἵνα, ἐν εἰρήνῃ, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ καλὴ θέλησις βασιλεύωσιν ἐν τοῖς κόλποις τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας Αὐτοῦ, κτηθεῖσαι διὰ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Μονογενοῦς Αὐτοῦ Υἱοῦ, τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. (Πράξ. 20, 28). Ὁ Πατὴρ ὁ Οὐράνιος οὐ στερεῖ τῆς εὐσπλαγχνίας Αὐτοῦ τὴν ἠγαπημένην ἐπὶ τῆς γῆς ἄμπελον Αὐτοῦ, χαρίζεται δ' αὐτῇ, εἰς καιροὺς εὐθέτους, πᾶν ὅ,τι ἐστὶν ἀπαραίτητον διὰ τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν πλουσίαν αὐτῆς πνευματικὴν εὐκαρπίαν. Ἀποστέλλει ἡμῖν ἐν τ' αὐτῷ καὶ τὰς εὐφροσύνους στιγμὰς τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης, τὰς προερχομένας ἐκ τῆς συλλειτουργίας τῶν ταπεινῶν Αὐτοῦ συνεργατῶν ἐν τῷ πλήρει Θείας Χάριτος ἀμπελῶνι Αὐτοῦ.

Εἰς Ἐκεῖνον, τὸν Θεὸν ἡμῶν, τὸν Μέγαν εἰς πλούσια δωρήματα καὶ ἀγαθότητα, ἐν ταπεινώσει καὶ υἱϊκῇ ἀγάπῃ, ἐμπεπιστευόμεθα καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ μέλλοντος ἡμῶν, διότι ἀντιλήπτωρ ἡμῶν ἐστι καὶ καταφυγὴ ἡμῶν, ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ ἐλπιῶμεν ἐπ' αὐτὸν (Ψαλμοὶ 91, 2).

Εὐχαριστοῦμεν ἐξ ὅλης καρδίας τὴν Ὑ. Θ. Παναγιότητα, ὡς

καὶ τὴν περὶ Αὐτὴν Ἁγίαν Πατριαρχικὴν Σύνοδον, διὰ τὴν παραδοχήν, μετὰ τῆς συνέσεως τῆς Θείας ἀγάπης, τῆς ἡμετέρας θερμῆς παρακλήσεως, ὅπως λησμονηθῶσιν αἱ παρεξηγήσεις, αἱ προκύψασαι μετὰ τὴν 10ην Μαΐου, τοῦ ἔτους 1953, μεταξὺ τοῦ Ἁγιωτάτου Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καὶ τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς Πατριαρχικῆς αὐτοῦ ἀξίας. Ἡ προσωπικὴ Ὑμῶν συμβολὴ εἰς τὸ ἅγιον τοῦτο ἔργον τῆς ἀγάπης, τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἑνότητος, θέλει ἔσται ἐγγεγραμμένη ἐν τοῖς δέλτοις τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας διὰ φωτεινῶν λέξεων, ἐν ἰσοτομίᾳ μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ σεβασμίου καὶ ἐπιφανοῦς προκατόχου Ὑμῶν, τοῦ ἐν μακαριστοῖς Παναγιωτάτου Πατριάρχου Βενιαμίν, οὗτινος ἡ σύνεσις καὶ ἡ πατρικὴ καλοκαγαθία ἀποκατέστησε τὰς ὁμαλὰς κανονικὰς σχέσεις μεταξὺ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἄρσεως τοῦ τοσοῦτον λυπηροῦ σχίσματος (1945).

Ἀνέγνωμεν μετ' εἰλικρινοῦς εὐγνωμοσύνης τοὺς ἀγαπητοὺς Ὑμῶν λόγους, δι' ὧν ποιεῖσθε ἡμῖν γνωστόν, ὅτι ἡ Ἁγία τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία θεωρεῖ, ὅτι θέλει εἶσθαι ὀρθόν, λυσιτελέστερον καὶ ἀπὸ πολλῶν ἀπόψεων ἐπωφελές, ἵνα ὁ Ὀρθόδοξος Βουλγαρικὸς Λαὸς καθοδηγῆται πνευματικῶς παρ' ἑνὸς Πατριάρχου, παρουσιάζων οὕτω μίαν πρόοδον καὶ πτῆσιν μεγαλυτέραν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ἀφοσιώσει αὐτοῦ.

Μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ τὴν φορὰν ταύτην ἱκανοποιήθημεν, ἀκούοντες καὶ πειθόμενοι, ὅτι ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης καὶ ἡ Ἁγία Πατριαρχικὴ Σύνοδος ἐνεπνεύσθη ἐκ τῆς ἱερᾶς ἐπιθυμίας, πρὸς διατήρησιν δι' ὅλων τῶν μέσων τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστοκῆς Ἐκκλησίας καὶ πρὸς κατοχύρωσιν τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης, διὰ τῶν δεσμῶν τῆς εἰρήνης.

Τοιαύτη τυγχάνει ὁμοίως καὶ ἡ σταθερὰ δέησις, ἣν ἀπευθύνομεν τῷ Θεῷ ἡμῶν, τῷ Ὑψίστῳ Ποιμένι. Εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην ὑπηρεσίαν ἀφιεροῦμεν ταπεινῶς καὶ εὐλαβῶς τὴν δύναμιν καὶ τὸν ζῆλον ἡμῶν, ἐν συνειδήσει, ὅτι ἡ Πατριαρχικὴ ἀξία ὑποχρεοῖ τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, ὅπως ἐργασθῇ μετὰ μεγαλυτέρας ἐπιθυμίας ἐρειδομένη εἰς τὴν συναντίληψιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ εἰς πολλαπλασιασμὸν τῆς συμβολῆς αὐτῆς εἰς τὴν ἐν γένει ὑπηρεσίαν τῆς Ὀρθοδοξίας, διὰ τὴν αὐτοτελῆ ἑνότητα τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ, εἰς ἐνίσχυσιν τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν κατὰ τόπους Ἁγίων Ἐκκλησιῶν, καὶ διὰ τῆς εὐσταθοῦς κοινωνίας ἐν ταῖς προσευχαῖς καὶ ἐν ταῖς εἰρηνικαῖς σχέσεσιν.

Ἡ Ἁγία Σύνοδος τῆς Ὀρθοδόξου Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας εὐχαριστεῖ ἀπὸ μέσης καρδίας τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι διὰ τὸν πατρικὸν χαιρετισμὸν καὶ τὰς εὐχὰς Αὐτῆς πρὸς τὴν Ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν, τὸν Ἀρχηγὸν αὐτῆς, τὸν εὐσεβῆ Ἱ. Κλῆρον καὶ τὸν Λαὸν αὐτῆς. Ἐξ ἡμετέρας πλευρᾶς ἀπευθύνοντες καὶ ἡμεῖς χαιρετισμόν, ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν φιλήματι ἀδελφικῷ, ἐξ

ὀνόματος πάσης τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας διὰ τῶν ταπεινῶν προσευχῶν ἡμῶν καὶ πλήρεις ἀναλλοιώτου ἀγάπης εὐχόμεθα τῇ Μητρὶ Ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ πᾶσαν παρηγορίαν ὅπως οὐ μὴ παύσῃ ἐνδόξως λάμπων ὁ Ἅγιος Πατριαρχικὸς Θρόνος καὶ ὅπως ὑπάρχει οὗτος στήριγμα ἀκλόνητον τῆς Ἁγίας Ὀρθοδόξου Πίστεως.

Τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι εὐχόμεθα, ὅπως διατελῇ πάντοτε ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς πανευσπλάγχνου Θείας Δεξιᾶς, χαίρουσα πάντοτε ἄκρας ὑγείας καὶ γρηγοροῦσα. Τῷ εὐλαβεῖ Ἱ. Κλήρῳ ἡμῶν καὶ τῷ Πληρώματι εὐχόμεθα εἰρήνην, γαλήνην, εὐφορίαν πνευματικὴν καὶ σωτηρίαν.

Ἐπαναλαμβάνοντες καὶ αὖθις τὴν ἔκφρασιν τῆς βαθυτάτης ἐκτιμήσεως, ἡμῶν, ἀπευθύνομεν μετ᾽ ἀγάπης, ἐν τῷ Παντοδυνάμῳ Θεῷ, τὸν εἰλικρινῆ ἡμῶν χαιρετισμόν, ἐξαιτούμενοι τὰς Ἀποστολικὰς δεήσεις τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ὑπὲρ τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ὑπὲρ τῆς ταπεινότητος ἡμῶν, διατελοῦντες τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος ταπεινὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός.

Ἐν Σόφιᾳ, τῇ 31ῃ Αὐγούστου 1961.

† ΚΥΡΙΛΛΟΣ,

Πατριάρχης Βουλγαρίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΟΥΛΙΟΥ — ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ — ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Ἡ ἑορτὴ τοῦ Τιμ. Σταυροῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Ἡ ἑορτὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἑωρτάσθη ἐν τῷ Π. Πατριαρχικῷ Ναῷ μετὰ τῆς καθιερωμένης τάξεως καὶ εὐπρεπείας, τῇ 14η Σεπτεμβρίου.

Μετὰ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ἐχοροστάτησαν οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ Αἴνου κ. Γερμανός, Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος, Λαοδικείας κ. Μάξιμος, Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Μελίτων καὶ Σάρδεων κ. Μάξιμος.

Τὴν Θ. Λειτουργίαν ἐτέλεσαν οἱ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱ. Συνόδου κ. Συμεὼν μετὰ τοῦ Ὑπογραμματέως αὐτῆς κ. Γαβριήλ.

Ὁ Πατριάρχης μετὰ τὴν τελετὴν τῆς Ὑψώσεως διένειμε τὸν βασιλικὸν εἰς τοὺς Σεβ. Ἁγίους Ἀρχιερεῖς, εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς Θ. Λειτουργίας εἰς τὸ Ἐκκλησίασμα, ἁγιάσας ἅμα αὐτὸ διὰ τοῦ Τιμίου Ξύλου.

Πατριαρχικαὶ Ἀντιπροσωπεύσεις

—Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου, 29η Ἰουνίου, ἐτελέσθη ἐν τῷ Ναΐδιῳ τοῦ ἐνταῦθα Προξενικοῦ Μεγάρου Θ. Λειτουργία καὶ εἶτα Δοξολογία ὑπὲρ ὑγείας τῆς Α. Μ., τοῦ Βασιλέως τῆς φίλης καὶ γείτονος Χώρας, Παύλου, ἄγοντος τὰ ὀνομαστήρια Αὐτοῦ.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος παρέστη ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Σεβ. Μητροπολίτης Σελευκείας κ. Αἰμιλιανός, διαβιβάσας τὰς Πατριαρχικὰς συγχαρητηρίους προσρήσεις καὶ εὐχάς, παρακαλέσας δ' ὅπως αὗται διερμηνευθῶσι τῷ ἑορτάζοντι Ἄνακτι.

Ὁ Γεν. Πρόξενος κ. Ἰάσων Δρακούλη, ηὐχαρίστησε διὰ τὴν Πατριαρχικὴν ταύτην ἐκδήλωσιν, προσεπιδηλώσας ὅτι καθηκόντως θὰ ὑποβάλῃ ταύτας εἰς τὸ Παλάτιον.

—Ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἑορτῇ τοῦ Βελγίου (21η Ἰουλίου), ὁ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Συμεών, Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, μεταβὰς εἰς τὸ ἐνταῦθα Προξενεῖον, διεβίβασε τῷ Ἐντιμ. Γ. Προξένῳ αὐτοῦ κ. Γκὶ Κοτσίφι, τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς καὶ προσρήσεις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Ὁ κ. Κοτσίφι ηὐχαρίστησε διὰ

τὴν Πατριαρχικὴν ταύτην ἐκδήλωσιν, προσεπιδηλώσας ἅμα ὅτι θὰ διερμηνεύσῃ τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς ὅπου δεῖ καὶ παρακαλέσας, ὅπως ὑποβληθῶσι τῷ Πατριάρχῃ τὰ σεβάσματά του.

—Συμπληρώσας τὴν ἐνταῦθα ὑπηρεσίαν αὐτοῦ ὁ Ἐντιμ. κ. Ἀλὶφ Τζεμπάρα, Γ. Πρόξενος τοῦ Λιβάνου, Ὀρθόδοξος Χριστιανός, καὶ λίαν ἀγαπητὸς τῇ Μ. Ἐκκλησίᾳ, ἐδεξιώθη, ἐπὶ τῇ ἀναχωρήσει του ἐντεῦθεν, τὴν 31ην Αὐγούστου, τὰς Κυβερνητικὰς Ἀρχὰς καὶ τὸ Προξενικὸν Σῶμα τῆς Πόλεως.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης, προσκληθεῖσα εὐλαβῶς ἀντεπροσωπεύθη κατ' αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σελευκείας κ. Αἰμιλιανοῦ, ὃς διεβίβχσε τῇ κυρίᾳ καὶ τῷ κυρίῳ Τζεμπάρᾳ, τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ προσρήσεις.

Ἄκρως συγκεκινημένοι ἀμφότεροι, ἐκ τῆς Πατριαρχικῆς ταύτης ἐκδηλώσεως, ηὐχαρίστησαν διὰ τὰς διαβιβασθείσας αὐτοῖς Πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ παρεκάλεσαν ὅπως ὑποβληθῶσι τὰ ἑαυτῶν σεβάσματα.

Ἡ ἡμέρα τοῦ Ἀρχιστρατήγου.

Κατὰ τὸ παρὸν ἔτος μεγαλοπρεπῶς ἑωρτάσθη ἡ ἐπέτειος τῆς Νίκης τοῦ Ἀρχιστρατήγου (τῇ 30ῇ Αὐγούστου), ἐν Ἰσταμποὺλ καὶ καθ' ὅλην τὴν Χώραν.

Συνῳδὰ τῷ ἐκπονηθέντι προγράμματι, τῶν τελετῶν ἐνταῦθα προέστη ὁ Ἐξοχ. Στρατ. τοῦ Α΄. Σώματος Στρατοῦ κ. Τζεμὰλ Τουράλ.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης μετέβη ἐν συνοδείᾳ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Αὐστραλίας καὶ Νέας Ζηλανδίας κ. Ἰεζεκιήλ, Σελευκείας κ. Αἰμιλιανοῦ, τοῦ Πανοσ. Ἀρχιγραμματέως κ. Συμεών, τοῦ Ἀρχιμ. κ. Ἱεροθέου Κουρτέση καὶ τοῦ Ἐντιμ. κ. Καλούδη Λάσκαρη, Νομικοῦ Συμβούλου τῶν Πατριαρχείων, Ἀντιπροσώπου ἐν τῇ Συντακτικῇ Συνελεύσει.

Ἐν τῇ εἰσόδῳ τῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως ὁ Πατριάρχης ὑπαντηθεὶς ὑπὸ ἀνωτέρου Ἀξιωματικοῦ ὡδηγήθη εἰς τὸν Στρατηγὸν κ. Τουράλ, περιστοιχούμενον ὑπὸ τοῦ Ἐξοχ. Νομάρχου τῆς Πόλεως Στρατηγοῦ κ. Ρεφὶκ Τουλγκᾶ, οὓς καὶ συνεχάρη θερμῶς, καὶ παρεκάλεσεν ὅπως διαβιβασθῶσιν εἰς τοὺς Ἄρχοντας ὁ χαιρετισμὸς καὶ αἱ εὐχαὶ Αὐτοῦ.

Ἀμφότεροι ηὐχαρίστησαν τὸν Πατριάρχην καὶ ἐν εὐγενείᾳ πολλῇ ἐχαιρέτησαν ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ἀκολουθίας Αὐτοῦ.

Εἰς τὴν γενομένην ἐν τῇ λεωφόρῳ Βατὰν μεγάλην στρατιωτικὴν παρέλασιν, παρέστησαν ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Πανιερ. Σελευκείας μετὰ τοῦ Ἐντιμ. κ. Καλούδη Λάσκαρη.

Ὁ τ. Γεν. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Ἀναχωρῶν διὰ τὴν νέαν αὐτοῦ θέσιν, ἐν Λονδίνῳ, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδιότητα, ὁ Ἐντιμολ. κ. Ἰάσων Δρακούλης, Γ. Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος, ἐνταῦθα, προσῆλθεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα τῇ Δευτέρᾳ, 14ῃ Αὐγούστου, ἵνα λάβῃ τὴν Πατριαρχικὴν εὐλογίαν.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης ἐδέχθη μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς τὸν Ἐντιμολ. κ. Ἰ. Δρακούλην, συνεχάρη ἐπὶ τῇ ἐπαξίᾳ προαγωγῇ καὶ ηὐχήθη αὐτῷ πᾶσαν ἐπιτυχίαν εἰς τὰ νέα αὐτοῦ καθήκοντα.

Τὴν Πέμπτην, 17ην ἰδίου, ὁ Πατριάρχης παρέθεσεν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις γεῦμα πρὸς τιμὴν τοῦ κ. Ἰάσωνος Δρακούλη, εἰς ὃ παρεκάθησαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος, Δέρων, Πριγκηποννήσων, Νεοκαισαρείας, Λαοδικείας, Σάρδεων, Ροδοπόλεως, Φιλαδελφίας, Σελευκείας, Μύρων, ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεύς, οἱ Ἐντιμ. Πρόξενοι κ. Ν. Καραγιῶργος καὶ Ἐμμ. Μεγαλοοικονόμου, ὁ Ἐντιμ. Μ. Δικαιοφύλαξ καὶ ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Κοσμ. Παπαδόπουλος.

Ἀποδεξάμενος δ' εὐλαβῆ πρόσκλησιν αὐτοῦ, προσῆλθεν εἰς τὸ Προξενεῖον κατὰ τὴν δεξίωσιν, τῇ 23ῃ Αὐγούστου, συνοδείᾳ τοῦ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιακόνου κ. Ἀγαπίου καὶ τοῦ Ἄρχοντος Μ. Δικαιοφύλακος κ. Ἀποστόλου Δήμου καὶ ηὐχήθη τῷ κ. Γ. Προξένῳ καὶ τῇ Εὐγενεστάτῃ κ. Ἰωάννᾳ Δρακούλῃ κατευόδιον καὶ πᾶν ἐφετόν.

Ὁ Ἐπιτετραμμένος τῆς Ἰταλίας εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Ἐλθὼν διά τινας ἡμέρας εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν ὁ Ἐξοχ. κ. Μάριο Λουτσίλο, Ἐπιτετραμμένος τῆς Ἰταλίας ἐν Ἀγκύρᾳ, προσῆλθε, τὴν 30ὴν Αὐγ. εἰς εὐλαβῆ ἐπίσκεψιν τοῦ Πατριάρχου, γενόμενος δεκτὸς μετὰ πολλῆς ἐγκαρδιότητος καὶ παρέμεινε συνομιλῶν, ἰδιαιτέρως ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἑνότητος τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, μετὰ θερμοῦ ἐνδιαφέροντος. Ἀπερχόμενος δὲ προὐπέμφθη μετὰ τῶν αὐτῶν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἔλευσιν, τιμῶν.

Σεπτῇ ἐντολῇ, τὸν Ἐξοχώτατον ἀντεπεσκέφθη ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Σεβ. Μητροπολίτης Σελευκείας κ. Αἰμιλιανὸς εἰς τὴν ἐνταῦθα Ἰταλικὴν Πρεσβείαν, διαβιβάσας αὐτῷ τὰς Πατριαρχικὰς εὐχὰς καὶ προσρήσεις.

Ὁ Γέν. Πρόξενος τοῦ Ἰσραὴλ εἰς τὰ Πατριαρχεῖα.

Ὁ Ἐντιμ. Γεν. Πρόξενος τοῦ Ἰσραὴλ ἐνταῦθα κ. Γιεχούδα Λεβῆ, ἐπισκεφθεὶς τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, τῇ 18ῃ Σεπτ. παρουσίασεν Αὐτῇ τὸν Δρα Χαΐμ Οὐάρδι, Ἀρχισυντάκτην τοῦ περιοδικοῦ «Χριστιανικὰ Νέα ἀπὸ τὸ Ἰσραήλ», ἐλθόντα ἵνα λάβῃ πληροφορίας περὶ τῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως Ρόδου.

Ὁ Πατριάρχης ἐδέχθη αὐτοὺς μετὰ πολλῆς ἐγκαρδιότητος καὶ παρέσχε σχετικὰς πληροφορίας, χορηγήσας ἅμα τούτῳ συστατήριον γράμμα πρὸς παρακολούθησιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Διασκέψεως ταύτης.

Τόσον κατὰ τὴν ἄφιξιν, ὅσον καὶ ἀναχώρησιν, ἀπεδόθησαν αὐτοῖς αἱ προσήκουσαι τιμαί.

Μητροπολίτης Ἐδέσσης καὶ Πέλλης

Προερχόμενος ἐξ Ἀθηνῶν, ἀφίκετο εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν τῇ 11ῃ Ἰουλίου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονύσιος, παλαιὸς φίλος τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Ἀπὸ μέρους τοῦ Πατριάρχου τὴν Α. Σεβασμιότητα ὑπεδέχθη ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ, ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Ἀγάπιος καὶ ὡδήγησεν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἔνθα ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος μετὰ μεγάλης χαρᾶς καὶ ἐγκαρδιότητος καὶ ἐγκρατήθη φιλοξενούμενος ἐν τοῖς Πατριαρχείοις.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κατὰ τὴν

ἐνταῦθα παραμονὴν καὶ φιλοξενίαν αὐτοῦ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, παρέστη συμπροσευχόμενος ἐν τῷ Π. Πατριαρχικῷ Ναῷ κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν καὶ τὴν Θ. Λειτουργίαν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἁγ. Εὐφημίας, 11ην Ἰουλίου.

Τὴν 12ην ἰδίου, ἐχοροστάτησε κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν ἐν τῇ Ἱ. Σκήτῃ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος Χάλκης καὶ τὴν 13ην ἰδίου ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν, κηρύξας καὶ τὸν Θ. λόγον.

Τὴν 14ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀποχαιρετήσας τὴν Α. Θ. Παναγιότητα, ἀνεχώρησεν ἐπιστρέφων εἰς τὴν Ἐπαρχίαν αὐτοῦ προπεμφθεὶς ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ ὑπὸ τοῦ Πανοσ. Μ. Ἀρχιδιακόνου.

Μητροπολίτης Αἴνου

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αἴνου κ. Γερμανός, κατόπιν διμήνου παραμονῆς αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις, ἔνθα εἶχε μεταβῆ πρὸς περίθαλψιν τῆς ὑγείας του, ἐπανέκαμψεν ἀτμοπλοϊκῶς εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν τὸ ἀπόγευμα τῆς Τρίτης 29ης Αὐγούστου.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τὴν Α. Σεβασμιότητα ὑπεδέχθη ἐν τῇ προκυμαίᾳ Γαλατᾶ ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Ἀγάπιος.

Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου

Ὁρισθεὶς Συνοδικῶς, ὅπως ἡγηθῇ τῆς Ἀντιπροσωπείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν τῇ Πανορθοδόξῳ ἐν Ρόδῳ Διασκέψει, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Χρυσόστομος, ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀποφοίτων τῆς κατὰ Χάλκην Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς, ἀφίκετο, κατόπιν προσκλήσεως, εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν ἐκ Καβάλας, ἐν συνοδείᾳ τοῦ Πανοσιολ. Πρωτοσυγκέλλου αὐτοῦ κ. Ἀνθίμου Ἀραμπατζόγλου, δι' αὐτοκινήτου, τὸ ἀπόγευμα τῆς Πέμπτης, 8ης Σεπτεμβρίου, προϋπαντηθεὶς παρὰ τοῦ Πρωτοσυγκελλεύοντος Πανιερ. Μητροπολίτου Σελευκείας κ. Αἰμιλιανοῦ καὶ ὁδηγηθεὶς εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Πέρα Παλάς, ἔνθα καὶ κατέλυσεν ὡς φιλοξενούμενος τῶν Πατριαρχείων.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Σεβασμιώτατος ἐλθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὑπέβαλε τὰ ἑαυτοῦ σέβη τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, γενόμενος δεκτὸς μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ ἐγκαρδιότητος, καὶ δεχθεὶς τὰ Πατριαρχικὰ συγχαρητήρια, διὰ τὴν τόσον τιμητικὴν ταύτην διάκρισιν, τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ Πατριάρχης ἀνέπτυξεν εἰς τὸν Σεβ. Ἁγίον Φιλίππων τὸ ὅλον θέμα τῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως Ρόδου, τὸ αὐτὸ δὲ ἐπανελήφθη καὶ τὴν ἐπομένην ἐν συνεδρίᾳ τῆς εἰδικῆς ἐπὶ τῆς Διασκέψεως Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τὴν προεδρείαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Τὴν μεσημβρίαν παρετέθη ἐν τοῖς Πατριαρχείοις γεῦμα, πρὸς τιμὴν τῆς Α. Σεβασμιότητος, εἰς ὃ παρεκάθησαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶς, Πριγκηποννήσων κ. Δωρόθεος, Νεοκαισαρείας κ. Χρυσόστομος, Σάρδεων κ. Μάξιμος, Ἰκονίου κ. Ἰάκωβος, Φιλαδελφείας κ. Ἰάκωβος, Σελευκείας κ. Αἰμιλιανὸς καὶ Μύρων κ. Χρυσόστομος, ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Μιλήτου κ. Αἰμιλιανὸς καὶ ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱ. Συνόδου Ἀρχιμ. κ. Συμεών.

Ἡ συνεδρία ὑπὸ τὴν αὐτὴν σύνθεσιν καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐπανελήφθη καὶ τὸ Σάββατον.

Τὴν 6ην μ.μ. τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὁ Σεβ. Ἅγιος Καβάλας ἀποχαιρετήσας τὸν Πατριάρχην, ἀνεχώρησε μετὰ τῆς συνοδείας αὐτοῦ διὰ τὴν ἕδραν του, προπεμφθεὶς ἐν τῷ σιδηροδρομικῷ σταθμῷ Σιρκετζῆ ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Σελευκείας καὶ Μύρων.

Μητροπολίτης Σάρδεων.

Ἐπιστρέφων ἐκ Λονδίνου ἔνθα εἶχε μεταβῆ ἵνα ἐκπροσωπήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὴν ἐνθρόνισιν τοῦ νέου Ἀρχιεπισκόπου Καντουαρίας, ἀφίκετο, μέσῳ Ἀθηνῶν, τῇ Τρίτῃ, 1ῃ Αὐγούστου, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σάρδεων κ. Μάξιμος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Πανοσ. Ὑπογραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱ. Συνόδου κ. Γαβριήλ.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὑπεδέχθη αὐτοὺς ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ ὁ Πανιερ. Πρωτοσυγκελλεύων Μητροπολίτης Σελευκείας κ. Αἰμιλιανός.

Τὴν ἐπομένην ἡ Α. Σεβασμιότης ἐπεσκέφθη τὸν Πατριάρχην γενομένη δεκτὴ μετὰ πολλῆς χαρᾶς καὶ ἐξέθηκεν ἐν συντομίᾳ τὰ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ εἰς Λονδῖνον, Παρισίους, Γενεύην καὶ Ἀθήνας, ἐφ᾽ ὧν ὑπέβαλεν ἐκτενεστέραν ἔκθεσιν διὰ τὴν Ἁγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον.

Μητροπολίτης Ἴμβρου καὶ Τενέδου

Ὁρισθεὶς Συνοδικῶς ὡς μέλος τῆς Πατριαρχικῆς Ἀντιπροσωπείας διὰ τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν ἐν Ρόδῳ, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Μελίτων διέκοψε τὴν περιοδείαν ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ καὶ ἀφίκετο εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς 10ης Σεπτεμβρίου.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος ὑπηντήθη ἐν τῇ προκυμαίᾳ Γαλατᾶ ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Ὑπογραμματέως τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου κ. Γαβριήλ, τὴν δὲ ἐπομένην ἐλθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπέβαλε τῷ Πατριάρχῃ τὰ ἑαυτοῦ σεβάσματα, γενόμενος δεκτὸς μετὰ πολλῆς ἀγάπης καὶ ἐγκαρδιότητος.

Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως

Ὁ Πανιερώτ. Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμος, Σχολάρχης τῆς Ἱ. Θεολ. Σχολῆς Χάλκης, τυχὼν κανονικῆς ἀδείας, ἀνεχώρησεν ἀτμοπλοϊκῶς τὴν μεσημβρίαν τοῦ Σαββάτου, 29ης Ἰουλίου, μεταβαίνων εἰς Βιέννην.

Τὴν προτεραίαν προσελθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπέβαλε τὰ ἑαυτοῦ σέβη τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ ἐξητήσατο τὰς ἁγίας Πατριαρχικὰς εὐχάς.

Ἀπὸ μέρους τοῦ Πατριάρχου, τὸν Ἅγιον Σχολάρχην προέπεμψεν, ἐν τῇ προκυμαίᾳ, ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Ἀγάπιος.

Μητροπολίτης Μύρων

Ὁ Πανιερ. Μητροπολ. Μύρων κ. Χρυσόστομος, τὴν πρωΐαν τῆς Τρίτης 25ης Ἰουλίου ἀνεχώρησε μεταβαίνων εἰς Ἀθήνας καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ρόδον.

Ἡ Α. Πανιερότης πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῆς προσελθοῦσα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὑπέβαλε τὰ ἑαυτῆς σέβη τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ ἐξητήσατο τὰς ἁγίας Πατριαρχικὰς εὐχάς.

Ὁ Πανιερ. Μητροπολίτης ἐκπληρώσας τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ παρὰ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ἐντολὴν ἐν Ἀθήναις, σχετικῶς πρὸς τὴν Πανορθόδοξον Διάσκεψιν ἐν Ρόδῳ, ἐπανέκαμψεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν τὴν ἑσπέραν τῆς Κυριακῆς, 13ης Αὐγούστου.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τὴν Α. Πανιερότητα προέπεμψεν καὶ ὑπεδέχθη ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Ἀγάπιος.

Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Νύσσης κ. Γερμανός.

Προερχόμενος ἐκ Νέας Ὑόρκης ἀφίκετο εἰς τὴν Πόλιν ἡμῶν τὸ Σάββατον, 22αν Ἰουλίου ἵνα ἐπισκεφθῇ τὴν Γενέτειραν αὐτοῦ καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ λάβῃ τὰς εὐλογίας τῆς Α. Θ. Παναγιότητος.

Τὴν ἑπομένην προσελθὼν εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἐκκλησιάσθη ἐν τῷ Ι. Πατριαρχικῷ Ναῷ καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἀνελθὼν εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Γραφεῖον, ὑπέβαλε τὰ ἑαυτοῦ σέβη τῇ Α. Θ. Παναγιότητι, γενόμενος δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου μετὰ μεγάλης χαρᾶς.

Ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ τῆς Ἁγίας Εὐφημίας, Χαλκηδόνος, τὴν Κυριακήν, 30ὴν Ἰουλίου, ἐν μέσῳ πυκνοῦ ἐκκλησιάσματος, καὶ ἐκήρυξε τὸν Θ. λόγον.

Ἡ Α. Θεοφιλία, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως αὐτῆς προσελθοῦσα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ὑπέβαλε τὰ ἑαυτῆς σέβη τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ ἐξῃτήσατο τὰς ἁγίας Πατριαρχικὰς εὐχάς.

Ἀπὸ μέρους τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τὸν Θεοφιλέστατον προέπεμψεν ἐν τῷ ἀεροδρομίῳ ὁ Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιδιάκονος κ. Ἀγάθιος.

Απονομὴ Ὀφφικίου τῷ Βιβλιοφύλακι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης «τιμῆσαι βουλομένη κατ' ἰδίαν Πατριαρχικὴν φιλοτιμίαν καὶ προαίρεσιν», τὴν ἱεροπρεπῆ καὶ εὐσυνείδητον διακονίαν τοῦ Αἰδεσιμολογιωτάτου Πρεσβυτέρου κ. Παναγιώτου Σ. Θεοδωρίδου, ἀποφοίτου τῆς κατὰ Χάλκην Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς, Βιβλιοφύλακος τῶν Πατριαρχείων καὶ Ἱερατικῶς Προϊσταμενεύοντος ἐν τῇ ἱστορικῇ Κοινότητι Παναγίας Μουχλίου, ἀπένειμεν αὐτῷ τὸ Ὀφφίκιον τοῦ Οἰκονόμου τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς, ἰδίαις χερσίν.

Ἡ ὡς ἄνω χειροθεσία αὐτοῦ ἐγένετο τῇ 14ῃ Αὐγούστου ἐ. ἔ., ἐν τῷ ἐν Μουχλίῳ Ἱ. Ναῷ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τῇ κατὰ τὸν Ἑσπερινὸν τῆς πανηγύρεως αὐτοῦ Πατριαρχικῇ Χοροστασίᾳ.

Μνημόσυνον Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως.

Ἀποφάσει Συνοδικῇ, ἐτελέσθη, τῇ Κυριακῇ, 11ῃ Ἰουνίου, ἐν τῷ Π. Πατριαρχικῷ Ναῷ, Τεσσαρακονθήμερον Μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Εἰρηνουπόλεως κυροῦ Κωνσταντίνου, λειτουργούντων τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Νεοκαισαρείας κ. Χρυσοστόμου, Σάρδεων κ. Μαξίμου καὶ Σελευκείας κ. Αἰμιλιανοῦ μετὰ τῶν Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμ. κ. Φιλαρέτου, Δευτερεύοντος κ. Εὐαγγέλου καὶ Τριτεύοντος κ. Καλλινίκου.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι ἐν μὲν τῷ Ἱ. Βήματι ἡ Α. Θ. Παναγιότης καὶ οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Λαοδικείας κ. Μάξιμος, Ἰκονίου κ. Ἰάκωβος, Ἴμβρου καὶ Τενέδου κ. Μελίτων, Ροδοπόλεως κ. Ἱερώνυμος, Φιλαδελφείας κ. Ἰάκωβος, Μύρων κ. Χρυσόστομος, ὁ Θεοφιλ. Ἐπίσκοπος Μιλήτου κ.

Αἰμιλιανὸς καὶ ὁ Πανοσ. Ἀρχιγραμματεὺς κ. Συμεών, ἐν δὲ τῷ σωλέᾳ οἱ οἰκεῖοι τοῦ ἀποιχομένου, Εὐγεν. κυρία Μαρίκα καὶ κ. Ἠλίας Τρικεριώτης, ὁ Ἐντιμ. Ἄρχων κ. Ἀχ. Μόσχας, Μ. Χαρτοφύλαξ, οἱ Πρόεδροι Παναγίας κ. Γ. Ρωσσόπουλος καὶ Ἁγίας Τριάδος κ. Μιλτ. Τζαμπάζογλου καὶ πλῆθος κόσμου, προσελθόντος ὅπως ἀποτίσῃ φόρον τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἀείμνηστον Ἱεράρχην.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ὁ Πατριάρχης ἐδέχθη ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Γραφείῳ, τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας καὶ τοὺς οἰκείους τοῦ ἀειμνήστου, οἷς ἐξέφρασε καὶ αὖθις τὴν πολλὴν Αὐτοῦ συμπάθειαν, εὐχηθεὶς αἰωνίαν ἀνάπαυσιν τῷ ἀποιχομένῳ.

Ἀκολούθως ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Σελευκείας μεταβὰς μετὰ τῶν οἰκείων τοῦ μεταστάντος εἰς τὸ Νεκροταφεῖον τῆς Θ. Μεταμορφώσεως Σισλῆ, ἀνέγνωσε τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ.

Ἐκκλησία Κρήτης

Χειροτονία Ἐπισκόπου.

Ἐν θρησκευτικῇ καὶ χαρμοσύνῳ ἀτμοσφαίρᾳ ἐγένετο ἡ εἰς Ἀρχιερέα χειροτονία τοῦ Θεοφ. Ἐψηφισμένου Ἐπισκόπου Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας κ. Φιλοθέου Βουζουνεράκη, ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῆς κατὰ Χάλκην Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τέως Πρωτοσυγγκέλλου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Κρήτης, τῇ 2ᾳ Ἰουλίου ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ Ναῷ τοῦ Ἁγίου Μηνᾶ Ἡρακλείου.

Τὴν χειροτονίαν ἐτέλεσεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κρήτης κ. Εὐγένιος μετὰ τῶν Θεοφ. Ἐπισκόπων Πέτρας κ. Διονυσίου, Ἀρκαδίας κ. Τιμοθέου, Λάμπης καὶ Σφακίων κ. Ἰσιδώρου, Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου κ. Νικηφόρου καὶ Κισάμου καὶ Σελίνου κ. Εἰρηναίου.

Ὁ Ναὸς ἦτο ὑπερπλήρης ἀπὸ τὰς Ἀρχὰς τῆς Νήσου καὶ τῆς πόλεως, τοὺς γονεῖς τοῦ νέου Ἐπισκόπου καὶ ἀπὸ πιστοὺς ἐξ Ἡρακλείου καὶ τῆς Ἐπαρχίας Ἱεραπέτρας καὶ Σητείας, οἵτινες προσῆλθον εἰδικῶς ἵνα παρακολουθήσωσι καὶ συμπροσευχηθῶσι κατὰ τὴν χειροτονίαν τοῦ νεοεκλεγέντος Ποιμενάρχου αὐτῶν.

Ὁ νέος Ἐπίσκοπος, διὰ ζωηρῶν χρωμάτων διεζωγράφισε τὸ τῆς Ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα καὶ τὴν συγκίνησιν τῆς ψυχῆς του, ἐπὶ τούτῳ, ἀπήντησε δ' αὐτῷ καταλλήλως ὁ προεξάρχων Ἱεράρχης.

Ὁ νεοχειροτονηθεὶς διένειμε τὸ ἀντίδωρον καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν ἐν ἐκκλησιαστικῇ πομπῇ κατηυθύνθη εἰς τὸ Μητροπολιτικὸν Μέγαρον, ἔνθα καὶ ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τῶν ἐπισήμων καὶ τοῦ πληρώματος.

Ἡ ἐνθρόνισις τοῦ Θεοφ. Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας κ. Φιλοθέου ἐγένετο ἐν τῇ Ἐπισκοπικῇ αὐτοῦ ἕδρᾳ, τῇ 30ῃ Ἰουλίου, μετὰ τὴν νενομισμένην διαβεβαίωσιν αὐτοῦ πρὸ τῆς Α. Μ., τοῦ Βασιλέως Παύλου.

Ἀρμενικὴ Ἱ. Θεολογικὴ Σχολὴ Σκουτάρεως.

Ἡ Ἀρμενικὴ Ἱ. Θεολογικὴ Σχολὴ Σκουτάρεως εἰσερχομένη, εὐλογίᾳ

Θεοῦ, εἰς τὸ Γ΄. ἔτος τῆς λειτουργίας αὐτῆς, ἤρξατο τὰ μαθήματα τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1961—1962 δι' εἰδικῆς τελετῆς τῇ 1η Νοεμβρίου ἐ. ἔ.

Ἐν αὐτῇ διδάσκεται ἐπιθυμίᾳ τοῦ ἐν Σταμποὺλ Ἀρμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἀπὸ διετίας καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἐντολῇ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ὑπὸ τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Μιλήτου κ. Αἰμιλιανοῦ, Ἀρχειοφύλακος τῶν Πατριαρχείων.

Ἡ Α. Θεοφιλία λαβοῦσα τὰς εὐλογίας τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρου καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου κ. Σιόρκ, ἤρχισε συνεχίζουσα καὶ κατὰ τὸ παρὸν Γ΄. σχολικὸν ἔτος τὰ καθήκοντα Αὐτῆς ἐν τῇ ὡς ἄνω Ἱ. Θεολογικῇ Σχολῇ.

Ὁ νέος Ἀρχιρραβῖνος ἐν Τουρκίᾳ.

Τῇ 21η Αὐγούστου, ἡ ἐκ Ραββίνων καὶ Λαϊκῶν συνέλευσις, διὰ 42 ψήφων ἐπὶ συνόλου 55 ἐκλεκτόρων ἐξέλεξε νέον Ἀρχιρραβῖνον Τουρκίας τὸν Σοφολογιώτατον κ. Δαβὶδ Ἀσσέο.

Τῆς συνελεύσεως προήδρευσεν ὁ δικηγόρος κ. Κεμὰλ Λεβέντ, ὅστις ἀφοῦ ἐξῆρε τὸ ἔργον τοῦ ἀποβιώσαντος Ἀρχιρραβίνου Ραφαὲλ Σαμπάν, ἐκάλεσε τὸν ἐκλέκτορας ὅπως ἀναδείξωσι τὸν ἄξιον ἐκ τῶν συνυποψηφίων Ραββίνων, Δαβὶδ Ἀσσέο, Καλμάν, Ροφέ, Σιγούρα καὶ Σαπίγκο.

Μετὰ τὴν ἐκλογήν, ὁ νέος Ἀρχιρραβῖνος ἐτέλεσε τὴν νενομισμένην ὁρκωμοσίαν, καὶ εἶτα ηὐχαρίστησε τοὺς ἐκλέκτορας, τῶν ὁποίων ἐπεζήτησε τὴν πολύτιμον συναντίληψιν, ἵνα ἀναδειχθῇ ἄξιος τῆς γενομένης αὐτῷ τιμῆς.

Ὁ Σοφ. νέος Ἀρχιρραβῖνος ἐγεννήθη ἐν τῇ Πόλει ἡμῶν τῷ 1914. Συμπληρώσας τὴν πρώτην αὐτοῦ παίδευσιν εἰς τὴν Δημοτικὴν Σχολὴν τοῦ Χάσκιοϊ, ἀπεστάλη μὲ ὑποτροφίαν διὰ θεολογικὰς σπουδὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν. Ἐπιστρέψας ἐνταῦθα διωρίσθη Διδάσκαλος ἐν τῇ Σχολῇ Χάσκιοϊ, καὶ τῷ ἐν Πέραν Ἰσραηλιτικῷ Λυκείῳ. Τῷ 1955 ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Λυκείου Ραβίνων, διατελῶν συνάμα καὶ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ ἀποβιώσαντος Ἀρχιρραβίνου.

Κάτοχος τῆς Τουρκικῆς, τῆς Ἑβραϊκῆς, τῆς Γαλλικῆς καὶ Ἰταλικῆς, διακρίνεται διὰ τὴν εὐγένειαν τοῦ ἤθους, τὴν εὐπροσηγορίαν καὶ τὸ μειλίχιον τοῦ χαρακτῆρος, προσόντα τὰ ὁποῖα παρέχουν εἰς ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ Χώρᾳ ἡμῶν Ἰσραηλίτας τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ ἀναδειχθῇ καὶ θὰ συγκαταριθμηθῇ οὗτος εἰς τὴν χορείαν τῶν διαπρεψάντων Πνευματικῶν Ἀρχηγῶν καὶ Ἀρχιρραβίνων τῆς ἐνταῦθα Ἰσραηλιτ. Παροικίας.

Ἅμα τῇ ἐκλογῇ, σεπτῇ ἐντολῇ, ὁ Πρωτοσυγκελλεύων Σεβ. Μητροπολίτης Σελευκείας, μεταβὰς τὴν 24ην ἰδίου εἰς τὴν Ἀρχιρραβινείαν διεβίβασε τὸν χαιρετισμὸν καὶ τὰ συγχαρητήρια τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τοῦ Πατριάρχου, τῷ Σοφολογιωτάτῳ Ἀρχιρραβίνῳ κ. Δαβὶδ Ἀσσέο, ὅστις ἄκρως συγκεκινημένος διὰ τὴν Πατριαρχικὴν ταύτην ἐκδήλωσιν ηὐχαρίστησε θερμῶς καὶ παρεκάλεσεν ὅπως ὑποβληθῶσι τὰ ἑαυτοῦ σέβη.

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ.

(†) ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΡΑΒΕΝΝΗΣ

ΓΙΟΥΡΙ ΒΑΛΜΠΕ

Λύπη βαθεία, ἀπὸ τηλεγραφήματος τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀπαμείας κ. Ἰακώβου, ἐγνώσθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ πρὸς Κύριον ἐκδημία τοῦ ἀειμνήστου Ἐπισκόπου Ραβέννης Γιούρι Βάλμπε, ἐκ τῶν Β. Ἐπισκόπων τῆς Ἰ. Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων διὰ τοὺς ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ Ἐσθονούς, ἐπισυμβᾶσα ἐν Στοκχόλμῃ.

Ὁ μεταστὰς Ἱεράρχης, γεννηθεὶς τῷ 1881 ἐν Ἐσθονίᾳ καὶ ἀποφοιτήσας τοῦ Ὀρθοδόξου Θεολογικοῦ Σεμιναρίου Ρίγας, τῷ 1905, εἰσῆλθεν ες τὰς τάξεις τοῦ Ἰ. Κλήρου, ὑπηρετήσας εἰς διαφόρους ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ Κοινότητας. Λόγῳ τῶν καιρικῶν περιστάσεων ἀναγκασθεὶς ἐν ἔτει 1944 νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἐσθονίαν καὶ ἀκολουθήσας τοὺς ἐν τῇ Σουηδίᾳ ἐγκατασταθέντας ὁμοεθνεῖς αὐτοῦ, παρ' οἷς ἀπήλαυε πολλῆς ἀγάπης, σεβασμοῦ καὶ τιμῆς, ἀνεδείχθη ἐν ἔτει 1948 Πρόεδρος τῆς Συνόδου τῆς ἐν ὑπερορίᾳ Ἐσθονικῆς Ἐκκλησίας, τὸν δὲ Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1956, κατόπιν προτάσεως τῆς Γενικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Συνελεύσεως τῆς εἰρημένης Ἐκκλησίας, ἐξελέγη ὑπὸ τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Ἐπίσκοπος ὑπὸ τὸν ψιλὸν τίτλον Ραβέννης, ἀνατεθείσης αὐτῷ τῆς πνευματικῆς ἐπιστασίας τῆς ἐν ὑπερορίᾳ Ἐσθονικῆς Ἐκκλησίας.

Ὁ ἐκλιπὼν παρὰ τὰς ἀντιξόους περιστάσεις, ὑφ' ἃς εὑρέθη ὑπῆρξε πάντοτε πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος ἐργάτης ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου καὶ ἄξιος ἐν παντὶ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, πολλὴν τρέφων πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀγάπην, σεβασμὸν καὶ εὐγνωμοσύνην

Τῆς κηδείας τοῦ ἀειμνήστου ὁρισθείσης ὅπως τελεσθῇ τῇ Κυριακῇ, 13ῃ Αὐγούστου, σεπτῇ ἀποφάσει τῆς Ἁγ. καὶ Ἰ. Συνόδου, ἀνετέθη τῷ Θεοφ. Ἐπισκόπῳ Ἀπαμείας κ. Ἰακώβῳ, ὅπως προστῇ αὐτῆς καὶ διαβιβάσῃ τῷ εὐσεβεῖ ἐν Σουηδίᾳ πληρώματι, τὴν συμπάθειαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας.

Τοῦ ἀειμνήστου Ἐπισκόπου Ραβέννης Γεωργίου, εἴη ἡ μνήμη αἰωνία καὶ ἄληστος.

(+) ΜΕΓ. ΕΚΚΛΗΣΙΑΡΧΗΣ

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ

Πλήρης ἡμερῶν καὶ ἐν γήρει πίονι ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τὴν πρωΐαν τῆς Δευτέρας, 14ης Αὐγούστου, ὁ ἀείμν. Μ. Ἐκκλησιάρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Ἀρχιμανδρίτης Γεράσιμος Παυλίδης.

Ἡ νεκρώσιμος ἀκολουθία ἐψάλη ἐν τῷ Π.Πατριαρχικῷ Ναῷ τὴν πρωΐαν τῆς 16ης ἰδίου, προεξάρχοντος αὐτῆς τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χαλκηδόνος κ. Θωμᾶ μετὰ τῶν Σεβ. Λαοδικείας κ. Μαξίμου καὶ Ροδοπόλεως κ. Ἱερωνύμου, τῶν Πανοσιολ. Μ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Φιλαρέτου, Ἱερομ. κ. Διονυσίου Λαδοπούλου καὶ τῶν Πανοσιολ. Δευτερεύοντος κ. Εὐαγγέλου καὶ Τριτεύοντος κ. Καλλινίκου.

Παρέστησαν συμπροσευχόμενοι, ἐν τῷ Ἱ. Βήματι, ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὁ Πατριάρχης, ἐν τῷ Σολέᾳ καὶ τῷ κυρίως Ναῷ οἱ Σεβ. Συνοδικοὶ καὶ ἄλλοι Ἀρχιερεῖς, οἱ Κληρικοὶ καὶ Λαϊκοὶ Ὑπάλληλοι τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, πολλοὶ Κληρικοὶ τῆς Ἁγιωτάτης Ἀρχιεπισκοπῆς καὶ τῶν παρακειμένων Ἱ. Μητροπόλεων καὶ πλῆθος εὐσεβῶν Χριστιανῶν.

Τὸν ἐπικήδειον ἐξεφώνησεν ὁ Πανοσιολ. Διάκονος τῆς Σειρᾶς κ. Παῦλος.

Πρὸ τῆς νεκρωσίμου Ἀκολουθίας προηγήθη Ἀρχιερατικὴ Θ. Λειτουργία εἰς μνήμην τοῦ ἀποιχομένου, ἱερουργοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Σελευκείας κ. Αἰμιλιανοῦ.

Μετὰ τὸν τελευταῖον ἀσπασμόν, ἡ σορὸς βασταζομένη ὑπὸ Ἱερέων, διεκομίσθη μέχρι τῆς νεκροφόρου. Ἐκεῖθεν μετεφέρθη εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Νεκροταφεῖον, ἔνθα μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐξιλαστηρίων εὐχῶν ὑπὸ τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ἀργυρουπόλεως, ἐγένετο ὁ ἐνταφιασμός.

Ὁ ἀείμνηστος διεκρίνετο διὰ τὸ μειλίχιον καὶ πρᾶον τοῦ χαρακτῆρός του, διὰ τὰ φιλάνθρωπα αὐτοῦ αἰσθήματα, καὶ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸ καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἠγάπησε καὶ ἐπετέλεσε μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης, καθ' ἣν ἐκλήθη ὑπὸ τοῦ Κυρίου.

Ὁ ἐπικήδειος τοῦ Πανοσιολ. Διακόνου τῆς Σειρᾶς κ. Παύλου.

«Τίμιος ἐναντίον Κυρίου, ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ».

Παναγιώτατε Δέσποτα,
Σεβασμιώτατοι,
Περιούσιε λαὲ τοῦ Κυρίου.

Εἶχε συμπληρώσει τὸν κύκλον τῆς νηστείας τοῦ Δεκαπενταυγούστου. Ἠκροάσθη καὶ τῶν τελευταίων μεγαλυναρίων ἐκ τοῦ Παρακλητικοῦ Κανόνος τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Πανέτοιμος ἵνα συνεορτάσῃ τὴν μεγάλην τῆς μεταστάσεως Αὐτῆς ἑορτήν, ἐν μέσῳ τοῦ προσφιλεστάτου αὐτῷ περιβάλλοντος τῆς Πατριαρχικῆς Αὐλῆς, ἐξαίφνης ὄρθρου βαθέος τῆς παρελθούσης Δευτέρας ἐκοιμήθη ἠρέμα ἐν Κυρίῳ, ὁ τοῖς πᾶσι ἀγαπητὸς πολιὸς Ἀρχιμανδρίτης Γεράσιμος Παυλίδης, Μ. Ἐκκλησιάρχης τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἤδη πέριξ τῆς σεπτῆς σοροῦ αὐτοῦ, πολυάριθμος χορεία πνευματικῶν τέκνων θαλερὸν δάκρυ λείβουσα καὶ τὸν ὕστατον ἀσπασμὸν ἐν τοῖς χείλεσι αὐτῆς κρατοῦσα προπέμπει τὸ ἄκακον Λευΐτην εἰς χώραν ζώντων.

Γόνος τῆς πόλεως ταύτης, ὁ ἀείμνηστος Μέγας Ἐκκλησιάρχης Γεράσιμος, κατὰ κόσμον Γεώργιος, γεννηθεὶς ἐν Φαναρίῳ ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἑβδομηκοστῷ δευτέρῳ (1872) καὶ ἀνατραφεὶς ἀπὸ παιδικῆς ἡλικίας εἰς περιβάλλον πολὺν σεβασμὸν ἀποδίδον πρὸς τὰς ἱερὰς Παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους, ἠκολούθησε μὲ ἐνθουσιασμὸν τὸ μέγα τῆς ἱερωσύνης στάδιον, ἀφιερώσας ἁπάσας τὰς ἡμέρας αὐτοῦ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἐκκλησίας. Διακούσας τὰ πρῶτα γράμματα ἐν τῇ γενετείρᾳ αὐτοῦ, νεαρώτατος καὶ εἰς ἡλικίαν μόλις 18 ἐτῶν εἰσέρχεται εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, χειροτονούμενος εἰς Διάκονον ἐν ἔτει χιλιοστῷ ὀκτακοσιοστῷ ἐνενηκοστῷ (1890) ἐν Νευροκοπίῳ, ὑπὸ τοῦ τότε Μητροπολίτου αὐτοῦ Γρηγορίου. Ὡς διάκονος ὑπηρετεῖ τὴν Ἐκκλησίαν εἰς διαφόρους διακονικὰς θέσεις καὶ δὴ διαδοχικῶς εἰς Νευροκόπιον καὶ εἰς τοὺς ἐνταῦθα ἱστορικοὺς ἱεροὺς Ναούς, Παναγίας Μουχλίου καὶ Ἁγίου Νικολάου Τζιβαλίου.

Ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἐννεακοσιοστῷ δωδεκάτῳ (1912) χειροτονεῖται εἰς Πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ τότε Ἐπισκόπου Ἀμφιπόλεως καὶ εἶτα Μητροπολίτου Σηλυβρίας Εὐγενίου, ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Παναγίας Μουχλίου, μετὰ τέσσερα δὲ ἔτη λαμβάνει τὸ ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου ἐκ χειρῶν τοῦ ἰδίου Ἀρχιερέως. Ὑπηρετήσας ἐπὶ ἑξαετίαν, ἅμα τῇ εἰς Πρεσβύτερον χειροτονίᾳ αὐτοῦ, ὡς ἱερεὺς τοῦ ἐν Φαναρίῳ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου, κατὰ τὸ ἔτος χίλια ἐννεακόσια δέκα ὀκτὼ (1918) διορίζεται ἐφημέριος ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ἔνθα καὶ ἔμελλε ἵνα κρατήσῃ τὴν ἐμπεπιστευμένην αὐτῷ δᾶδα, φαίνουσαν, ἄχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ πνοῆς, λαμβάνων ἐν τῷ μεταξὺ καὶ συγκεκριμένως, ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἐννεακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ δευτέρῳ (1942), ἐκ χειρῶν τοῦ ἀειμνήστου ἐν Πατριάρχαις Βενιαμὶν τοῦ Α΄ τὸ ὀφφίκιον τοῦ

Μ. Ἐκκλησιάρχου. Ὡσαύτως, κατὰ τὸ ἔτος χίλια ἐννεακόσια πεντήκοντα καὶ ἕν, Συνοδικῇ ἀποφάσει, ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία, τιμῶσα τὰς πολλαπλᾶς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὁμογένειαν ὑπηρεσίας καὶ τὴν μακρὰν καὶ ἀφωσιωμένην ἱερατικὴν καὶ ἐκκλησιαστικὴν αὐτοῦ ζωήν, ἑορτάζει τὸ ἰωβηλαῖον τῆς ἑξηκονταετοῦς εὐόρκου ὑπηρεσίας ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Κυρίου, διὰ Πατριαρχικῆς χοροστασίας ἐν τῷ Πανσέπτῳ Πατριαρχικῷ Ναῷ, ὡς καὶ δι' εἰδικῆς, ἐν συνεχείᾳ, τιμητικῆς ἑορτῆς ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Μαρασλείου Πατριαρχικῆς Σχολῆς.

Ὁ ἀείμνηστος, διακρινόμενος διὰ τὴν χριστιανοπρεπῆ καὶ ἱεροπρεπῆ αὐτοῦ πολιτείαν, σεμνὸς καὶ ἀνώτερος τὸ ἦθος, ἁπλοῦς καὶ ἀπέριττος τὸν τρόπον, ταπεινόφρων καὶ ἄτυφος, πρᾶος καὶ μειλίχιος, ἀγαθὸς καὶ εἰρηνικὸς ἄνθρωπος, ἀπήλαυε τῆς ἀπολύτου ἐκτιμήσεως τῆς Αὐτοῦ Θειοτάτης Παναγιότητος τοῦ Πατριάρχου, ὅστις ἀμέριστον τρέφων τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ἰδιαιτέραν ἐδοκίμαζε χαράν, αἰσθανόμενος τὸν ἀποιχόμενον πλησίον αὐτοῦ.

Γνώστης τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, ἐν τῷ καθήκοντι αὐτοῦ ἐμερίμνα καὶ διὰ τὰς τελευταίας λεπτομερείας, ἵνα κατὰ τὸ ἀποστολικόν, γίνωνται πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἀπέχων τοῦ παρέχειν τὸν πλοῦτον τῆς μακρᾶς αὐτοῦ, ἐκ τῆς ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Αὐλῇ ἀναστροφῆς, πείρας, καταλιπὼν ἑαυτὸν ἀξιομίμητον ὑπόδειγμα ἐμμονῆς καὶ σταθερότητος εἰς τὸ καθῆκον, ἐξακολουθῶν ἐργαζόμενος μέχρις ἐσχάτων.

Χαρακτηριστικὴ τυγχάνει ἡ βαθυτάτη του πίστις πρὸς τὴν ἀκήρατον ἀλήθειαν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ ἀφοσίωσίς του πρὸς τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ἐν συνειδήσει βίωσις τῆς Εὐαγγελικῆς διδασκαλίας, ἀποτέλεσμα τῆς ὁποίας ἦτο ἡ πραότης, μεθ' ἧς ἀντιμετώπιζε καὶ τὰς πλέον σκληρὰς ἀντιξοότητος τῆς ζωῆς, ὡς ἦτο καὶ ἡ πρὸ ἑβδομάδων ἐπισυμβᾶσα πρὸς Κύριον ἐκδημία, τῆς ἀειμνήστου ἀδελφῆς αὐτοῦ.

Ἐπὶ πᾶσιν ὅμως, ὅπερ κυριωδέστατα ἐχαρακτήριζεν τὸν ἐκλιπόντα πρεσβύτην, ἦτο ἡ ἀφιλοχρηματία καὶ φιλανθρωπία αὐτοῦ. Ἐγνώριζε καλῶς τὴν ἀγαθοποιὸν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μεγάλους κινδύνους τοῦ χρήματος. Κατενόησεν ὅσον ὀλίγοι ἄνθρωποι τὴν ἔννοιαν καὶ τὴν ἀξία τῶν λόγων τοῦ Κυρίου, εἰπόντος: «μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν» καὶ διὰ τοῦτο καθ' ὅλην τὴν μακρὰν αὐτοῦ ζωὴν εὐηργέτησε, δαψιλεῖ τῇ χειρί, ἐν χριστιανικῇ μυστικότητητι, τοὺς πάσχοντας καὶ πονεμένους ἀδελφοὺς καὶ κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον τοῖς «ἀσύλοις τοῦ οὐρανοῦ θησαυροφυλακείοις, τὸν ἴδιον ἐναπέθετο πλοῦτον». Μεταξὺ τῶν γνωστῶν φιλανθρωπικῶν αὐτοῦ ἐκδηλώσεων, ὀφείλομεν νὰ ἀριθμήσωμεν καὶ τὴν πρὸς τὸ Ἰωακείμειον πλουσίαν δωρεὰν αὐτοῦ, δι' ἣν, ἡ μὲν Μήτηρ Ἐκκλησία ἐπέδωκεν αὐτῷ πιττάκιον εὐαρεσκείας, ἡ δὲ Ἐφορία τοῦ εἰρημένου Ἐκπαιδευτηρίου, ἐνέγραψε αὐτὸν εἰς τὰς τιμητικὰς δέλτους τῶν Εὐεργετῶν αὐτοῦ.

Καὶ νῦν, εὐλαβῶς κλίνοντας, ἐν ἄκρᾳ ταπεινώσει τὸ γόνυ ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, δεηθῶμεν ὅπως Κύριος ὁ Θεός, ἀνταμείψῃ τὸν ἀφ' ἡμῶν μεταστάντα ἀείμνηστον Μέγαν Ἐκκλησιάρχην Γεράσιμον, δι' ὧν Αὐτὸς μόνον γνωρίζει καὶ δύναται νὰ ἀμοίβῃ τοὺς τὸν «ἀγῶνα τὸν καλὸν» ἀγωνισαμένους καὶ τὸν «δρόμον» ἀξίως τελέσαντας. Εἴη ἡ μνήμη αὐτοῦ αἰωνία καὶ ἀγήρως.

(†) Ο ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ ΦΙΛΗΜΩΝ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

Κατὰ κόσμον Δημήτριος, ἐγεννήθη ἐν Κῷ τὸ 1875. Μετὰ τὴν πρώτην παίδευσιν μετέβη τὸ 1894 εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ τότε Πατριαρχικοῦ Ἐπιτρόπου, ἐν Βηθλεέμ, Μητροπολίτου Φιλαδελφείας, καὶ εἶτα Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δαμιανοῦ, εἰσήχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Σταυροῦ, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησε τὸ 1905. Χειροτονηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου Πατριάρχου, διωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ Γραμματεὺς τῆς Δραγουμανίας, τὸ ἔτος δὲ 1908 ἐστάλη ἐξαρχικῶς, ἀποφάσει Συνοδικῇ, εἰς τὴν Πόλην, πρὸς μελέτην τῶν ἐν τῷ Μετοχίῳ τοῦ Παναγίου Τάφου χειρογράφων.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν εἰς Ἱεροσόλυμα, διωρίσθη Διευθυντὴς τοῦ Τυπογραφείου τοῦ Ἱ. Κοινοῦ, τὸ δὲ 1914, κανονικῇ ἀδείᾳ, ἦλθεν εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων του, ὅτε, λόγῳ γήρατος καὶ ἀσθενείας τοῦ τότε Μητροπολίτου Κώου Ἀγαθαγγέλου, προάγεται οὗτος εἰς Πρωτοσύγκελλον τῆς Μητροπόλεως καὶ διορίζεται ὑπὸ τῆς Μ. Ἐκκλησίας Γενικὸς Ἐπίτροπος τῆς Ἐπαρχίας Κώου, παρὰ τὴν σφοδρὰν ἔνστασιν τῆς Ἰταλικῆς κατοχῆς, ἀπαγορευούσης τὸν διορισμὸν Κληρικῶν ἐν Δωδεκανήσῳ καὶ τὴν χειροτονίαν νέων τοιούτων.

Ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Μελέτιος ὁ Δ'., ὅστις ὑπῆρξε στενὸς φίλος καὶ συσπουδαστὴς τοῦ Φιλήμονος, ἐνέγραψεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἐκλεξίμων Ἀρχιερέων.

Μετὰ συνέσεως δὲ πολλῆς καὶ διοικητικῆς ἱκανότητος μεγάλης κατευθύνων τὰ τῆς Ἐπαρχίας Κώου, ὑπέστη τὸ ἔτος 1923—4, τὴν πρώτην σκληρὰν δοκιμασίαν, ἐξωσθεὶς καὶ ἀπελαθεὶς εἰς Ἀθήνας καὶ εἶτα τὸ 6'. κατὰ τὸ ἔτος 1926 ἀπομακρυνθεὶς εἰς Ρόδον, ἔνθα ἔτυχε τῆς μερίμνης καὶ προστασίας τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ρόδου Ἀποστόλου.

Οἱ ἀοίδιμοι Πατριάρχαι Βασίλειος καὶ Φώτιος ἐτίμησαν αὐτὸν διὰ γραμμάτων εὐαρεσκείας, ὁ Φώτιος τῷ ἀπένειμε τὸ Ὀφφίκιον τοῦ Ἀρχιμανδρίτου, ὁ δὲ Πατριάρχης Βενιαμὶν τὸ ἀξίωμα τοῦ Πνευματικοῦ καὶ ἐξομολόγου καί, κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη, πολλάκις ἐξεφράσθη αὐτῷ ἡ Πατριαρχικὴ εὐαρέσκεια.

Τὸ ἔτος 1937, Συνοδικῇ ἀποφάσει, ἀνετέθη αὐτῷ ἡ διοίκησις καὶ ποιμαντορικὴ μέριμνα τῆς Ἐπαρχίας Λέρου καὶ Καλύμνου, συγχωνευθείσης μετὰ τῆς Ἐπαρχίας Κῴου μὲ τὴν προσωνυμίαν «Ἱ. Μητρόπολις Κῴου — Καλύμνου», βραδύτερον δὲ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1946 καὶ ἡ ποιμαντορία τῆς Ἐπαρχίας Ρόδου, μὲ τὸν τίτλον «Πατριαρχικὸς Ἐπίτροπος τῆς Μητροπόλεως Ρόδου».

Καθ' ὅλην αὐτὴν τὴν μακρὰν ἔντιμον, εὔορκον καὶ κατὰ Χριστὸν σταδιοδρομίαν του ὁ Ἀρχιμ. Φιλήμων ὑπῆρξεν ὁ θρησκευτικὸς καὶ κοινωνικὸς ἡγέτης τοῦ Κωακοῦ λαοῦ ἐπὶ ὁλοκλήρους δεκαετίας, ἀναδειχθεὶς ἀντάξιος τῶν δυσκόλων περιστάσεων.

Μὲ τὴν σθεναρὰν θρησκευτικὴν αὐτοῦ στάσιν ὁ Ἀρχιμ. Φιλήμων εἶχε γίνῃ τὸ σύμβολον τοῦ Κωακοῦ λαοῦ, ὅστις προσέβλεπε πρὸς αὐτόν, ὡς πατέρα καὶ ὡς ἄξιον ἡγέτην αὐτοῦ, διὰ δὲ τὴν Χριστιανικὴν καλωσύνην, τὴν μεγάλην εὐσέβειαν καὶ τὰς λοιπὰς Χριστιανικὰς αὐτοῦ ἀρετάς, ἐλάτρευεν αὐτὸν καὶ τὸν ἔκλειεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του.

Ὁ Δῆμος Κῶ, πρὸς τιμὴν ἅμα καὶ εὐγνωμοσύνην τῆς Νήσου, ὠνόμασε μίαν κεντρικὴν ὁδὸν τῆς Νήσου εἰς «Ὁδὸν Ἀρχιμανδρίτου Φιλήμονος».

Τὸ 1954 μεγαλοπρεπῶς ἑωρτάσθη ἡ ὀγδοηκονταετηρὶς αὐτοῦ, εἰς ἣν ἔλαβον μέρος αἱ Κυβερνητικαί, Διοικητικαί, Δημαρχιακαὶ καὶ Γυμνασιακαὶ Ἀρχαί, τὰ Σωματεῖα τῆς Νήσου καὶ ἅπας ὁ Λαός, ἀπονεμηθέντος αὐτῷ, ἐξ ὀνόματος τούτου, λαμπροῦ χρυσοῦ Σταυροῦ.

Εἰς τὴν ἱερὰν φάλαγγα τῶν τετιμημένων Κληρικῶν μας ἀναγράφεται καὶ ὁ ἐνάρετος καὶ ταπεινὸς Λευΐτης, ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιμ. Φιλήμων, στεφανωμένος μὲ τὸν ἀμάραντον στέφανον τῆς δόξης, ἀφοῦ ἐπὶ 40 καὶ πλέον ἔτη ἐποίμανε Θεοφιλῶς καὶ Θεαρέστως τὸν Λαὸν τῆς Κῶ.

Ὁ ἀείμνηστος Ἀρχιμανδρίτης Φιλήμων Φωτόπουλος, ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον τῇ 21ῃ Ἰουνίου ἐ. ἔ., τῆς κηδείας αὐτοῦ τελεσθείσης τῇ ἐπαύριον ἐν τῷ Ἱ. Μητροπολιτικῷ Ναῷ, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κῶ κ. Ἐμμανουήλ, καθ' ἣν ἐξεφωνήθησαν πολλοὶ ἐγκωμιαστικοὶ λόγοι, ἐξαίροντες τὸ ἔργον καὶ τὴν δρᾶσιν τοῦ ἀποιχομένου Κληρικοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἅπας ὁ Λαὸς τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν χωρίων τῆς Νήσου μὲ βαθυτάτην εὐλάβειαν, ἄπειρον σεβασμὸν καὶ εὐγνωμοσύνην, προσεκύνησε τὸ σεπτὸν αὐτοῦ σκῆνος καὶ μὲ συντριβὴν πόνου συνώδευσε τοῦτο μέχρι τοῦ τάφου.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Κούλη Ζαμπαθᾶ: Τὸ Ἅγιον Ὄρος.

Θαυμασία περιγραφή, μὲ ποιητικὴ διάθεσι. Βιβλίον ἀποκαλυπτικόν. Γραμμένο ἀπὸ ἕνα εὐσεβῆ, ὁ ὁποῖος εἶδε τὸ Ἅγιον Ὄρος ἔσωθεν. Γραμμένο μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην, ὡσὰν ἕνα ποίημα, εἶναι ποίημα, γεμᾶτο φῶς καὶ θερμότητα. Ἡ φύσις, ὁ καλόγηρος καὶ αἱ γραμμές του συνθέτουν ἕνα ἀριστούργημα, ποὺ τὸ διαπνέει ἡ ἀνοιξιάτικη πνοὴ καὶ τὸ γλυκαίνει τὸ ὡρίμασμα τοῦ Φθινοπώρου.

Εἶδε σωστά, εἶδε μὲ συγκίνησιν, μὲ θαυμασμόν. Ὅταν τὸ διαβάζῃς εἶναι ὡσὰν νὰ περιπατῇς εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὡσὰν νὰ προσκυνᾷς, ὡσὰν νὰ ἀκούῃς τὸ βουνὸ νὰ ψέλνῃ Ἀλληλούϊα, τὴν θάλασσα ν' ἀκροᾶσαι, τοὺς αἰῶνας νὰ μιλοῦν, σ' ἕνα ἄλλον κόσμον ὡσὰν νὰ εἶσαι, ὡσὰν προσευχὴ νὰ κάμνῃς, δέος νὰ αἰσθάνεσαι. Μέλι καὶ γάλα εἰς τὴν ψυχή σου νὰ σταλάζῃ. Μέρα γίνεται καὶ βράδυ καὶ νύχτα, θεῖες μαγεῖες.

Τὸ Ἅγιον Ὄρος, ποὺ κἄτι εἰς τὴν Οἰκουμένη στέκεται μοναδικό. Γιὰ νὰ κερδίσῃς τὴν χαράν του — λέγει ὁ συγγραφεύς, πρέπει πολὺ νὰ πονέσῃς, νὰ ταλαιπωρηθῇς. Ἔτσι θὰ αἰσθανθῇς τὴν γλυκειὰ ἁρμονίᾳ, τὴν γαλήνη, τὴν ἔκστασι. Χίλια χρόνια θὰ σὲ περιτριγυρίσουν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, χρόνια μεγάλα, χρόνια ποὺ γέννησαν θεῖες ἀρχιτεκτονικὲς καὶ ζωγραφικὲς καὶ φυλάγουν ἁλουργίδες καὶ χειρόγραφα καὶ κόκκαλα ἱερά, πύργους καὶ ἀρσανάδες, ποὺ ὅταν ἀποχωρίζονταν ὁ συγγραφεύς, ἀναφωνοῦσε ἀντίο ὀμορφιά, ἀντίο γαλήνη.

† Π. Δ.

Πανηγυρικὸς Τόμος Ἑορτασμοῦ τῆς ἑξακοσιοστῆς Ἐπετείου τοῦ Θανάτου τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, 1359—1959, ἐπιμελείᾳ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς Ἑορτασμοῦ Καθηγητοῦ Παναγιώτου Κ. Χρήστου, Θεσσαλονίκη, 1960, σ. 291, μετὰ μιᾶς εἰκόνος.

Ὁ ἑορτασμὸς οὗτος ὑπὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης ἀσφαλῶς

θὰ λάβῃ τὴν πρέπουσαν θέσιν εἰς τὴν Ὀρθόδοξον ἱστορίαν τοῦ Κ' αἰῶνος. Ἡ σημασία τούτου δεόντως τονίζεται εἰς ὅσα ἐγράφησαν μέχρι στιγμῆς εἰς τὸν διορθόδοξον καὶ διαχριστιανικὸν τύπον. Ὁ ὅλος ἑορτασμὸς ἀπέβλεψεν εἰς δύο τινά: εἰς τὸ νὰ λάβῃ, πρῶτον, πανορθόδοξον καὶ δεύτερον ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα, πράγματα τὰ ὁποῖα ἐπέτυχεν ἀπολύτως.

«Ἡ συμμετοχὴ ἐκπροσώπων τῶν πλείστων ἐκ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν προσέδωσεν εἰς τὸν ἑορτασμὸν πανορθόδοξον χαρακτῆρα, ἡ δ' ἐν τῷ πλαισίῳ αὐτοῦ πραγματοποίησις πλήθους θεολογικῶν διαλέξεων, ἀνακοινώσεων καὶ συζητήσεων ἐξῆρεν αὐτὸν εἰς ὕψος ἁρμόζον εἰς τὸ πνευματικὸν ἀνάστημα τοῦ τιμωμένου ἀνδρός» (σ. 5).

Ταῦτα ἐπλαισιώθησαν καὶ ἀπὸ τὰς λαμπρὰς λατρευτικὰς ἐκδηλώσεις καὶ τὰς ἄλλας κοινωνικῆς φύσεως τοιαύτας. Τὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἑορτασμοῦ ἀνέλαβεν Ἐπιτροπή, μὲ πρόεδρον τὸν μητροπολίτην Θεσσαλονίκης, γραμματέα τὸν καθ. Παναγιώτην Χρήστου καὶ μέλη ἅπαντας τοὺς καθηγητὰς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Ὁ μετὰ χεῖρας Πανηγυρικὸς Τόμος περιλαμβάνει δύο τινά: «τὸ χρονικὸν τοῦ γενομένου ἑορτασμοῦ καὶ ἐπιστημονικὸν συμπόσιον τῇ συνεργασίᾳ τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ὁμιλητῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων» (σ. 5), ὑλικόν, ὅπερ ἐνεφανίσθη καὶ ἀπὸ τῶν σελίδων τοῦ περιοδικοῦ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς. Δι' οἰκονομίαν χώρου ἴσως δὲν δημοσιεύονται εἰς τὸν Πανηγυρικὸν Τόμον ὁ Ἔπαινος τῶν Ἐπιτίμων Διδακτόρων ὑπὸ τοῦ καθ. Ἰωάννου Καλογήρου, καθὼς καὶ αἱ εὐχαριστήριοι ὁμιλίαι ἐνίων ἐκ τῶν οὕτωσεὶ τιμηθέντων, μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος, ἐπισκόπου Κατάνης Κασσιανοῦ, πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Φλορόφσκη καὶ τῶν καθηγητῶν Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, Γεωργίου Σωτηρίου (καὶ Ν. Λούβαρι) (σ. 34, Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς 43 (1960).61 – 99).

Εἰς τὸ χρονικὸν παρατίθενται αἱ χαιρετιστήριοι ὁμιλίαι τῶν ἐκπροσώπων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ Θεολογικῶν Σχολῶν, ἐν οἷς καὶ ἡ ὁμιλία τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς ἡμετέρας Σχολῆς καθ. διακόνου (νῦν μητροπολίτου) Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου (σ. 28—9). Ὁ καθ. Β. Ἔξαρχος, εἰς τὴν χαιρετιστήριον ὁμιλίαν του, λέγει ὅτι ὁ ἑορτασμὸς οὗτος, ὅστις συνδέεται καὶ μὲ τὴν μελέτην συγχρόνων ἐκκλησιαστικῶν προβλημάτων

«πάντως ἀποτελεῖ καλὴν ἀπαρχὴν ἐπανόδου εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας παράδοσιν, καθ' ἣν αἱ ἑορταὶ παρεῖχον ἀφορμὰς ὄχι μόνον εἰς ἐπικοινωνίαν ἀδελφικῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης, ἀλλὰ καὶ εἰς ἀνταλλαγὴν γνωμῶν περὶ τῶν ἐν τῇ ἑκάστοτε συνειδήσει καὶ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας προβλημάτων» (σ. 25), θεωρεῖ δὲ ὡς ἐπιστημονικὰ στελέχη τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὄχι μόνον τοὺς θεολόγους ἀλλὰ καὶ ἅπαντας τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανοὺς ἐπιστήμονας, ἐφόσον εἶναι καὶ θέλουν νὰ εἶναι ἐνεργὰ μέλη αὐτῆς (σ. 26). Ὁ ἐπίσκοπος Γορνιο-

καρλοβικίου Συμεὼν εἰς τὴν παρομοίας φύσεως ὁμιλίαν του, τονίζων τοὺς ὑφισταμένους δεσμοὺς μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Βυζαντίου καὶ Σερβίας, θεωρεῖ ὡς κρίκον καὶ σύμβολον τῆς πνευματικῆς ἑνότητος τῶν δύο Ἐκκλησιῶν τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μονὴν τοῦ Χιλανδαρίου, τὴν ὁποίαν ἀποκαλεῖ καὶ ἐκκλησιαστικὴν πρεσβείαν αὐτῶν εἰς τὴν Βυζαντινὴν Ἐκκλησίαν (σ. 33).

Οἱ μετέχοντες τοῦ ἐπιστημονικοῦ συμποσίου (σ. 47—285) εἶναι οἱ Γ. Θεοχαρίδης, Στ. Ράνσιμαν, Ἰωάννης Μέγενδωρφ, Φρ. Ντόλγκερ, Ρ. Γκιγιάν, Δημοσθένης Σαβράμης, Β. Κρέτσμερ, Σπύρος Ἀβούρης, Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος, διάκονος (νῦν μητροπολίτης) Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης, Ἰωάννης Καλογήρου, μοναχὸς Θεόκλητος Διονυσιάτης, μητροπολίτης Χίου Παντελήμων, πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Φλορόφσκη, Παναγιώτης Χρήστου καὶ Ἀνδρέας Φυτράκης, αἱ δὲ ἐργασίαι αὐτῶν σχετίζονται ἀμέσως ἢ ἐμμέσως πρὸς τὸν τιμώμενον Ἅγιον, τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Βυζαντίου, τὸν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει μοναχισμὸν καὶ τὴν σύγχρονον ζωὴν τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ὁ Γ. Θεοχαρίδης εἰς τὴν μελέτην του «Οἱ ἱδρυταὶ τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ μονῆς τῶν Βλαττάδων» (σ. 49—70) ὑποστηρίζει μετὰ πολλῆς πειστικότητος

«ὅτι ἡ σημερινὴ μονὴ τῶν Βλατ(τ)έων ἢ Βλατ(τ)άδων εἶναι ἡ μονὴ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ τοῦ Παντοκράτορος, τὴν ὁποίαν ἵδρυσαν ἐν Θεσσαλονίκῃ οἱ μαθηταὶ καὶ συναγωνισταὶ τοῦ Γρηγορίου Παλαμᾶ Δωρόθεος καὶ Μᾶρκος Βλατ(τ)ῆς ἢ Βλατ(τ)ᾶς» (σ. 69),

καὶ ὅτι «ἡ μονὴ ἱδρύθη μᾶλλον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1351 καὶ 1371, ἔτους τῆς ἀρχιερατείας τοῦ Δωροθέου» (σ. 69).

Ὁ Βυζαντιολόγος Φρ. Ντόλγκερ εἰς τὸ ἄρθρον του «Τὸ Ἅγιον Ὄρος καὶ ἡ σημασία αὐτοῦ διὰ τὴν Βυζαντινὴν ἱστορίαν» (σ. 88—101) ἀναλύει θαυμασίως καὶ μετὰ πραγματικῆς ἀγάπης τὸ θέμα του, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ συντομίᾳ του θίγει τὰ κυριώτερα ἱστορικὰ προβλήματα, τὰ συνδεόμενα πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ταύτην τοῦ μοναχισμοῦ, τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἡ ὁμιλία του κατακλείεται διὰ τῶν ἑξῆς:

«Τὸν τελευταῖον καιρὸν ἤκουσα κατ' ἐπανάληψιν περὶ σχεδίων, νὰ ἀνοιχθοῦν αἱ πῦλαι τοῦ Ἁγίου ὄρους εἰς τὸ πολὺ κοινόν, νὰ μετατραπῇ μάλιστα τοῦτο εἰς κέντρον τουρισμοῦ. Ἐπιτρέψατέ μου παρακαλῶ νὰ πιστεύω, ὅτι καὶ Σεῖς εἶσθε πεπεισμένοι, ὅπως καὶ ἐγώ, ὅτι τοῦτο οὐδέποτε πρόκειται νὰ συμβῇ, ἐφ' ὅσον διεξάγουν εὐλαβῆ πνεύματα ἐπὶ τοῦ ὄρους αὐτοῦ ἐμπιστευτικὰς συνομιλίας μετὰ τοῦ Κυρίου» (σ. 101).

Τὸ περὶ τῆς ἑνότητος ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ θέμα ἀνεπτύχθη ὑπὸ τριῶν κυρίων ὁμιλητῶν, τῶν καθηγητῶν Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου, διακόνου (νῦν μητροπολίτου) Χρυσοστόμου Κωνσταντινίδου καὶ Ἰωάννου Καλογήρου.

Ἡ ὁμιλία τοῦ καθ. Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου μὲ τίτλον «περὶ Ἑνότητος ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ» (σ. 157—178) ἐμφανίζεται ὡς μία μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπανάληψις τῶν γνωστῶν ἀπόψεων τοῦ κ. καθηγητοῦ, τὰς ὁποίας πολλάκις ἐτόνισεν οὗτος εἰς δεδομένας περιστάσεις κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ σταδιοδρομίαν. Τὸ εὐχάριστον ἐνταῦθα εἶναι ὅτι παρατίθενται αὗται εἰς ἓν ἄρθρον του, ὅπερ ἀποτελεῖ, τρόπον τινά, περίληψιν πολλῶν προγενεστέρων συγγραμμάτων καὶ ὁμιλιῶν αὐτοῦ, μὲ προοπτικὰ διὰ τὸ μέλλον. Ὁ κ. Ἀλιβιζᾶτος δέχεται ὡς μίαν πραγματικότητα τὴν ὕπαρξιν χαλαρώσεως ἢ χαλαρότητος τῶν ἐσωτερικῶν δεσμῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἢ τῆς ἐσωτερικῆς ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ ἑνότητος. Ἡ χαλαρότης αὕτη θεωρεῖται «εὐτυχῶς μέχρι τοῦδε ἀσήμαντος», ἐνίοτε ὅμως φθάνουσα καὶ εἰς δυσάρεστα σημεῖα (σ. 156, 161, 163, κ. ἄ.). Ὁ ὑπερτονισμὸς τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος τῶν κατὰ τόπους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν «ἀποτελεῖ συγχρόνως καὶ ἕνα ἐκ τῶν λόγων τῆς χαλαρώσεως τῶν δεσμῶν τῆς ἐσωτερικῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδοξίας» (σ. 166). Ἕτερος σημαντικὸς ἐχθρὸς τῆς ἐσωτερικῆς ἑνότητος τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι ὁ ὁμαδικώτερος ἢ ὁ προσωπικὸς ἀτομικισμὸς (σ. 172). Ὁ κ Ἀλιβιζᾶτος μετὰ πολλῆς τῆς δριμύτητος καταφέρεται ἐναντίον τῆς ὑφισταμένης διοικητικῆς διαιρέσεως τῶν Ὀρθοδόξων ἐν τῇ διασπορᾷ, ὅλως ἀντιθέτου πρὸς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον, τὴν ὁποίαν ἀποκαλεῖ «τὸ ἔκτρωμα τῆς κατ' ἐθνικότητα διαιρέσεως τῶν ἐπισκοπῶν, τὸ κατὰ σκανδαλώδη τρόπον κρατοῦν ἰδίᾳ ἐν Ἀμερικῇ» (σ. 107), ἐπαναλαμβάνει ὅμως τὴν καὶ ἄλλοθεν πολλάκις λεχθεῖσαν γνώμην του, ὅτι καὶ ἡ ἐν Ἀμερικῇ Ὀρθοδοξία «ταχέως θὰ ἀποτελειωθῇ εἰς αὐτοτελῆ ἴσως καὶ αὐτοκέφαλον Ἀγγλόφωνον ἀμερικανικὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν» (σ. 173).

Ὁ καθ. διάκονος (νῦν μητροπολίτης) Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης θέτει ἐν ἀρχῇ τῆς ὁμιλίας του τὸν τίτλον «Σημεῖα ἑνοῦντα καὶ διαφοροποιοῦντα τὴν μίαν Ὀρθοδοξίαν ἡμῶν» (σ. 179—201) καὶ συνεχῶς πλέκει τὸν λόγον περὶ τοὺς δύο θεολογικοὺς ὅρους τῆς ἑνότητος καὶ τῆς διαφοροποιήσεως.

«Διαφοροποίησις εἶναι ἁπλῶς ποικιλία ἐξωτερικῶν μορφῶν καὶ ἐκδηλώσεων, οὐχὶ δὲ πάντως διαίρεσις καὶ διάκρισις ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τῷ εἶναι τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας ἡμῶν» (σ. 180).

Ὁ δεύτερος ὁμιλητὴς ἀναπτύσσει τὸ θέμα του ἐπὶ τὸ θεωρητικώτερον, καθ' ὃ ἀνήκων εἰς τὸν συστηματικὸν κλάδον, καὶ δίδει τὴν ἐντύπωσιν, ἀμυδρῶς πως, ὅτι προσπαθεῖ νὰ ἀμβλύνῃ ὡρισμένας ἐντὸς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν διαφοροποιήσεις, δι' ὃ καὶ ἀπολογεῖται διὰ τὴν μέθοδον ἐργασίας αὐτοῦ.

«Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ, ὅτι, δι' ὅσων λέγω, ἐξιδανικεύω τὸ θέμα τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν εἰς ὅρια ἀνεδαφικὰ καὶ ἐξώκοσμα, ἢ ὅτι μυωπάζω ἐνώπιον τῆς ἐμφανοῦς διαφοροποιήσεως τῆς Ὀρθοδοξίας ἡμῶν καὶ ὑποτιμῶ τὴν βαρύτητα ταύτης, ἢ

καὶ ὅτι δὲν ἀποβλέπω πρὸς μίαν εὐκταίαν ἄμβλυνσιν καὶ ἐξουδετέρωσιν τῶν ὑπαρχουσῶν διαφορῶν, ὁσονδήποτε καὶ ἐὰν θεωρῶνται ἢ δύνανται νὰ θεωρῶνται αὗται ὡς ἐξωτερικαὶ καὶ ὡς ἀναγόμεναι εἰς παράγοντας «μὴ—θεολογικούς» (σ. 195).

Ἀνήκων εἰς τὴν νέαν γενεὰν τῶν Ὀρθοδόξων θεολόγων, πρὸς οὓς μετὰ πολῆς ἀγάπης ἀποβλέπει ὁ προγενέστερος ὁμιλητής, φέρει τὰ γνωρίσματα τῆς αἰσιοδοξίας, τῆς ἐπιστημονικότητος καὶ τῆς καλῆς θελήσεως διὰ τὴν διευθέτησιν τῶν δυσκολιῶν ἐν τῷ μέλλοντι. Ἔναντι τῶν λατίνων καί τινων ἐκ τῶν ἡμετέρων θεολόγων, διαβλεπόντων ἐντὸς τῆς Ὀρθοδοξίας διαφορετικὰς ἐθνικὰς παραδόσεις, ὑποστηρίζει ὅτι

«δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν, ὅτι αἱ Ἐθνικαὶ αὗται Ἐκκλησίαι ἡμῶν εἶναι ἐκφάνσεις τοῦ ἑνὸς πνεύματος τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ μορφαὶ τῆς μιᾶς, ἔν τε τῇ πίστει καὶ τῇ διαρθρώσει αὐτῆς, Ὀρθοδοξίας» (σ. 186).

Δεχόμενος τὴν ἐλευθερίαν ἑκάστης τοπικῆς Ἐκκλησίας ὡς πρὸς τὴν ἀντιμετώπισιν ζητημάτων τινῶν, ὑποστηρίζει τὴν ἄποψιν, «ὅτι εἰς ζητήματα ἐξωτερικῆς προβολῆς καὶ ἐμφανίσεως τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ ταυτότης τακτικῆς εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ». Τοιαῦτα ζητήματα σήμερον εἶναι τὸ ἡμερολογιακόν, τὸ τῶν Ἀγγλικανικῶν Χειροτονιῶν, τὸ τῶν διεκκλησιαστικῶν σχέσεων καὶ ἰδιαιτέρως τῶν σχέσεων μετὰ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως (σ. 191—2). Προκειμένου δὲ περὶ τῆς διευθετήσεως τοῦ προβλήματος τῆς Ὀρθοδόξου διασπορᾶς, δέχεται ὡς λύσιν τὸν συνδυασμὸν ἐκ τῆς διατυπώσεως τοῦ περιφήμου 28ου κανόνος τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὡς πράττει καὶ ὁ κ. Ἀλιβιζᾶτος (σ. 174), καὶ τοῦ καλῶς νοουμένου καὶ ἐν μέτρῳ ἐφαρμοζομένου αὐτοχθονισμοῦ (σ. 193, 197—8).

Εἰς τὴν ὁμιλίαν του «Ἡ ἑνότης ἐν τῇ οἰκουμενικότητι τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας κατὰ τὰς θεμελιώδεις ἐκκλησιολογικὰς ἀρχὰς» (σ. 202—220) ὁ καθ. Ἰωάννης Καλογήρου ἀναλύει τὸ θέμα τῆς ἑνότητος ἀπὸ Ὀρθοδόξου πλευρᾶς καὶ ὡς γίνεται ἀντιληπτὸν τοῦτο ἀπὸ ἕνα «ἔξωθεν ἱστάμενον παρατηρητὴν τῶν κατὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν», τὸν Παλαιοκαθολικὸν καθ. ἐν Ἀμβούργῳ Β. Σποῦλερ.

Ἔχομεν ἐν συνεχείᾳ τρεῖς ὁμιλίας μὲ ἀντιμείμενον μελέτης τὸν Ὀρθόδοξον μοναχισμόν: α') ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Θεοκλήτου Διονυσιάτου «Μοναχικὸς Βίος καὶ πνευματικότης» (σ. 221—232), ὅστις δέχεται τὸ ἀδύνατον, ἔν τινι μέτρῳ, τῆς μελέτης τοῦ μοναχισμοῦ ὑπὸ τῶν ἔξω ἱσταμένων, ἀναπτύσσει τὴν οὐσίαν καὶ μορφὴν τοῦ μοναχικοῦ βιώματος, μετὰ τοῦ ὁποίου εὑρίσκεται ἐν κοινωνίᾳ (σ. 221) καὶ διαβλέπει τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν «καθ' ὑπερβολὴν στρεφομένην εἰς ἔργα φιλανθρωπείας, ὡς Σαμαρειτισμόν, ὡς πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπην, εἰς βάρος τῆς ἐσωτερικῆς καθάρσεως» (σ. 232), β') ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Χίου Παντελεήμονος «ὁ Μοναχικὸς Βίος ἐν τῷ συγχρόνῳ ἐκκλησιαστικῷ ἔργῳ» (σ. 233—9), ὁ ὁποῖος ὑποστηρίζει τὴν ἀντίθετον γνώμην,

περὶ τῆς ἀνάγκης δηλ. τῆς κοινωνικῆς ἀποστολῆς τοῦ συγχρόνου Ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ καὶ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Μοναχικοῦ Τάγματος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας (σ. 238), καὶ γ') τοῦ καθ. Ἀνδρέου Φυτράκη «ὁ Μοναχικὸς Βίος ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ» (σ. 273—288), ὁ ὁποῖος, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας παρομοίας φύσεως μελέτας του, ἐξετάζει ἐπιστημονικῶς καὶ μετὰ πολλῆς ἀγάπης τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφάνισιν καὶ ἐξέλιξιν τοῦ Χριστιανικοῦ καὶ Ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ, τὰς μορφάς, ὑφ' ἃς ἐνεφανίσθη οὗτος καὶ τὴν σημερινήν του κατάστασιν.

Δύναταί τις νὰ εἴπῃ, ὅτι καὶ αἱ τρεῖς αὗται μελέται, γραφεῖσαι ἀπὸ διαφόρου σκοπιᾶς ἔχουσιν ὡς ἀφετηρίαν τὸ πνεῦμα τῆς ἀγάπης καὶ κατανοήσεως τοῦ Ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ καὶ καταλήγουν εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα, τὴν ἐνίσχυσιν τούτου ἐν τῷ παρόντι. Θὰ πρέπῃ νὰ ἀναγνωσθῶσιν ὡς συμπληρωματικαὶ ἡ μία τῆς ἄλλης καὶ οὐχὶ μὲ πνεῦμα ἀναζητήσεως καὶ ἀνευρέσεως ἀντιθέσεων καὶ συγκρουομένων ἀντιλήψεων.

Τὸ ὅτι ἐλέχθη περὶ τῆς ὁμιλίας τοῦ κ. Ἀλιβιζάτου εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπαναληφθῇ καὶ διὰ τὴν ὁμιλίαν τοῦ παλαιμάχου Ὀρθοδόξου θεολόγου καθ. πρωτοπρεσβυτέρου Γεωργίου Φλορόφσκη «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ ἡ Πατερικὴ Παράδοσις» (σ. 240—254), ἔνθα μετὰ πολλῆς σαφηνείας ἀναλύεται ἡ ἔννοια τῆς Ὀρθοδόξου παραδόσεως καὶ θεολογίας ἐν συναρτήσει πρὸς τὸν Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶν. Ὁ ἀγνοῶν τὰς ξένας γλώσσας, εἰς τὰς ὁποίας δημοσιεύονται αἱ ἐργασίαι τοῦ π. Φλορόφσκη, ἔχει ἐνταῦθα μίαν σύνοψιν τῶν κυρίων γραμμῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων κινεῖται ἡ θεολογικὴ σκέψις τοῦ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένου τούτου Ὀρθοδόξου θεολόγου.

Τέλος ὁ καθ. Παναγιώτης Χρήστου εἰς τὴν πανηγυρικὴν ὁμιλίαν του «ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» (σ. 255—271) ἀριστοτεχνικῶς διαζωγραφίζει τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργον τοῦ τιμωμένου Ἁγίου, βασιζόμενος εἰς προγενεστέρας μελέτας καὶ εἰς ἰδικάς του προσωπικὰς διαπιστώσεις. Ἡ ἐνταῦθα δημοσιευομένη μελέτη αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς μία πρώτη εἰσαγωγὴ διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐξαγγελθεῖσαν μελλοντικὴν ἔκδοσιν τῶν ἁπάντων Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, ἐφόσον ἐν αὐτῇ βλέπει τις τὰς γενικὰς γραμμὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων βασίζεται ἡ ὑπ' ἐκείνου ἀναληφθεῖσα μελέτη τῆς ὅλης συγγραφικῆς δράσεως τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς τῆς πίστεως ἡμῶν.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Θ. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ

ΒΑΡΔΑΒΟΥΛΙΑ Ἰωάννου, Ἡ περὶ τοῦ ἀοράτου τῆς δημιουργίας κόσμου Ὀρθόδοξος διδασκαλία, (Ἀθῆναι 1961), σελ. 53.

Ἡ ἐνδιαφέρουσα καὶ πρωτότυπος αὕτη μελέτη τοῦ πολυτίμου καὶ ἀγαπητοῦ ἡμῶν συμμαθητοῦ καὶ φίλου κ. Βαρδαβούλια, ἀποτελεῖ τὴν ἐναίσιμον αὐτοῦ ἐπὶ πτυχίῳ διατριβήν, ὑποβληθεῖσαν τῷ Καθηγητικῷ Συλλόγῳ τῆς Τροφοῦ ἐν Χάλκῃ Σχολῆς, καὶ ἀκολούθως δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸν ἐπὶ τῷ Ἰωβηλαίῳ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου κ. Χρυσοστόμου, ἐκδοθέντα τιμητικὸν Τόμον, ἐξ οὗ καὶ ἀνετυπώθη.

Ὁ σ. ἐν τῇ μελέτῃ αὐτοῦ κάμει, ἐπὶ τῇ βάσει διαφόρων δογματικῶν δοκιμίων, ὡς καὶ πλείστων πατερικῶν συγγραμμάτων, ἅτινα παραθέτει ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσιν, συνοπτικὴν ἔκθεσιν τῆς περὶ τῶν Ἀγγέλων καὶ Δαιμόνων διδασκαλίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, μὴ παραλείπων νὰ ἀναφέρῃ καί τινα περὶ Τελωνίων, «δίδων οὕτως ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἡγουμένους ἡμῶν ἐν τῇ πίστει, διὰ τὴν διαλεύκανσιν τοῦ θεολογουμένου τούτου προβλήματος περὶ τῶν Τελωνίων» (σελ. 2).

Ἡ ὅλη μελέτη διαιρεῖται εἰς πρόλογον καὶ τρία κεφάλαια. Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον τὸ τιτλοφορούμενον «οἱ Ἄγγελοι» (σελ. 3—29), ὁ σ. ἐκθέτει τὰ περὶ τῆς φύσεως, τοῦ σχήματος καὶ σώματος, τοῦ αὐτεξουσίου, τῆς γνώσεως, τῆς διακονίας καὶ τοῦ ἔργου, τῆς διαμονῆς, τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῆς ἱεραρχίας αὐτῶν, μὴ παραλείπων νὰ ἀναφέρῃ καί τινα περὶ τῆς εἰς τοὺς Ἀγγέλους, ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀπονεμομένης τιμῆς καὶ προσκυνήσεως.

Εἰς τὸ δεύτερον κεφάλαιον : «οἱ Δαίμονες» (σελ. 29—42), ἐκτίθενται ὡσαύτως τὰ περὶ Δαιμόνων δεδομένα τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἀκολούθως δὲ τὰ περὶ τῆς δημιουργίας, τοῦ σχήματος, τοῦ τόπου εἰς τὸν ὁποῖον οὗτοι οἰκοῦν, ὡς καὶ περὶ τοῦ κατὰ τοῦ Θείου θελήματος καὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων σωτηρίας, ὀρνητικοῦ αὐτῶν ἔργου.

Εἰς τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον κεφάλαιον : «Τὰ Τελώνια» (σελ. 42—53) ἀναφέρονταί τινα, εἰσαγωγικῶς, ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως τελώνιον, κατόπιν δὲ παρατίθενται διάφοροι Πατερικαὶ διδασκαλίαι, ὡς τοῦ Ὠριγένους, τοῦ Μ. Ἀθανασίου, τοῦ Μ. Βασιλείου, Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας, Ἀναστασίου τοῦ Σιναΐτου, Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Μιχαὴλ τοῦ Γλυκᾶ, ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων αἱ γνῶμαι Νικοδήμου τοῦ Ἁγιορείτου, τοῦ Ρώσσου Μακαρίου, τέλος δὲ τοῦ ἡμετέρου Χρήστου Ἀνδρούτσου, ἐν σχέσει μὲ τὸ θεολογούμενον τοῦτο, καὶ ἄκρως ἐνδιαφέρον, θέμα τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας.

Ἀξία προσοχῆς τυγχάνει ἡ ὅλη δομὴ τῆς μελέτης ταύτης, ὡς καὶ ἡ γλῶσσα, ἣν μεταχειρίζεται ὁ γράψας ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ, ὅπερ, ἀσφαλῶς, ἀποτελεῖ πολύτιμον συμβολὴν εἰς τὴν νεωτέραν Ἐκκλησιαστικὴν Γραμματολογίαν.

† Δ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Θ. ΤΣΕΤΣΗΣ

«ORTODOKSIA» — Ahlâki ve Dinî Resale
İmtiyaz sahibi ve Umum Neşriyat Müdürü
Adalar Metropoliti, DOROTEOS YEORGIADIS
Büyükada, Çınar caddesi, 62.
Basıldığı yer ve tarih : 11)12)1961.
Rum Patrikhanesi adına, Yani Yurduseven Matbaası.

«ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ»
Τριμηνιαῖον Ἠθικοθρησκευτικὸν Περιοδικὸν
Ἰδιοκτήτης — Διευθυντής :
Ὁ Μητροπολίτης Πριγκηποννήσων Δωρόθεος